

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΥΟ ΝΟΜΩΝ:
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ Ν. ΈΒΡΟΥ ΚΑΙ Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Φοιτητές:
Αθανάσιος Τσόλης
Τσαμπάζης Χρήστος

Επιβλέπωντας Καθηγητής: Δρ. Καραφόλας Συμεών

Κοζάνη, 2022

Υπεύθυνη Δήλωση Λογοκλοπής

Βεβαιώνουμε ότι είμαστε οι συγγραφείς αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την όποια είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης, έχουμε αναφέρει τις όποιες πηγές από τις όποιες κάνουμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης, βεβαιώνουμε ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμάς προσωπικά, ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας στην Κοζάνη.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες η κοινωνία σε όλο τον κόσμο έχει βρεθεί πολλές φορές αντιμέτωπη με ισχυρές μορφές κρίσεων, οι οποίες επηρέασαν την οικονομία και την ευημερία των πολιτών. Η πτυχιακή εργασία, λαμβάνοντας υπόψη την εκδήλωση της οικονομικής και της υγειονομικής κρίσης του 2008 και του 2019 αντίστοιχα, αποσκοπεί στο να αναζητήσει και να καταγράψει τις συνέπειες που προκάλεσαν. Προκειμένου να εστιάσει η εργασία σε πιο συγκεκριμένες πληροφορίες επέλεξε να εξετάσει τον βαθμό επίδρασης των δύο κρίσεων σε δύο συγκεκριμένους νομούς της Ελλάδας. Πρόκειται για τον Ν. Έβρου και τον Ν. Βοιωτίας. Σκοπός της εργασίας είναι να προσδιορίσει όλες τις επιπτώσεις που επέφερε η οικονομική και υγειονομική κρίση στην οικονομία και στην κοινωνία των δύο εξεταζόμενων περιοχών.

Για την λήψη και την καταγραφή των απαιτούμενων πληροφοριών πραγματοποιήθηκε αναζήτηση μέσω του διαδικτύου και μέσω ηλεκτρονικών μηχανών αναζήτησης, όπως είναι το Google Scholar. Η συγκεκριμένη μηχανή αναζήτησης συντελεί στην ανάκτηση επιστημονικών πληροφοριών που εντάσσονται σε εγκεκριμένες μελέτες και επιστημονικά άρθρα της εγχώριας και κυρίως της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας.

Λέξεις – κλειδιά: οικονομική και υγειονομική κρίση, συνέπειες, αιτιολογικοί παράγοντες, μέτρα αντιμετώπισης, προοπτικές

ABSTRACT

In recent decades, society around the world has been faced many times with strong forms of crises, which have affected the economy and the well-being of citizens. The thesis, taking into account the manifestation of the financial and health crisis of 2008 and 2019 respectively, aims to search and record the consequences they caused. In order to focus the work on more specific information, he chose to examine the degree of impact of the two crises in two specific prefectures of Greece. These are N. Evros and N. Boiotias. The purpose of the work is to determine all the effects that the economic and health crisis brought about in the economy and society of the two regions under consideration.

In order to obtain and record the required information, a search was carried out via the internet and through electronic search engines, such as Google Scholar. This particular search engine contributes to the recovery of scientific information that is part of approved studies and scientific articles of the domestic and mainly foreign language literature.

Key words: economic and health crisis, consequences, causative factors, countermeasures, perspectives

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	10
1.1 Έννοια και χαρακτηριστικά των κρίσεων	10
1.2 Οικονομική κρίση 2008: συνέπειες και αιτιολογικοί παράγοντες	14
1.3 Υγειονομική κρίση 2019: διαχείριση και επιπτώσεις	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΈΒΡΟΥ	31
2.1 Παρουσίαση του Νομού Έβρου	31
2.2 Ο οικονομικός τομέας του Νομού Έβρου	35
2.3 Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Έβρου	42
2.4 Η υγειονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Έβρου	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	53
3.1 Παρουσίαση του Νομού Βοιωτίας	53
3.2 Ο οικονομικός τομέας του Νομού Βοιωτίας	58
3.3 Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Βοιωτίας	65
3.4 Η υγειονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Βοιωτίας	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.....	72
4.1 Διαχείριση των κρίσεων	72
4.2 Πολιτικές διαχείρισης της οικονομικής κρίσης του 2008	78
4.3 Πολιτικές ενίσχυσης της ελληνικής οικονομίας μετά την υγειονομική κρίση του 2019	85
4.4 Στρατηγικές κατευθύνσεις – δράσεις για την ενίσχυση της οικονομίας του Ν. Έβρου	89
4.5 Στρατηγικές κατευθύνσεις – δράσεις για την ενίσχυση της οικονομίας του Ν. Βοιωτίας	91
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	98

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι κοινωνίες στις περισσότερες περιοχές του κόσμου βάζονται διαρκώς από διάφορες μορφές κρίσεων, οι οποίοι λειτουργούν αρνητικά ως προς την ανάπτυξη της οικονομίας και της ευημερίας των πολιτών. Είναι καταστάσεις που κλονίζουν τις αγορές και δημιουργούν έντονο αίσθημα φόβου στους πολίτες για την μελλοντική τους ζωή. Επηρεάζουν κυρίως τον οικονομικό τομέα, την απασχόληση, την ιδιωτική κατανάλωση και την κοινωνική ζωή. Οι κρίσεις επομένως αφορούν απροσδόκητες, ανεπιθύμητες, αδιανόητες και συχνά μη διαχειρίσιμες καταστάσεις (Boin et al., 2018).

Οι κρίσεις μπορούν να οριστούν ως μια περίοδος κατά την οποία πρέπει να ληφθεί μια δύσκολη απόφαση. Έχει επίσης οριστεί ως μία κατάσταση που υπερβαίνει την ικανότητα της κοινωνίας να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της χωρίς τους πρόσθετους πόρους (Farooq et al., 2022). Η ετοιμότητα μιας χώρας να αντιμετωπίσει κρίσεις είναι πολυδιάστατη και εξαρτάται από πολλά χαρακτηριστικά (οικονομικούς παράγοντες, χαρακτηριστικά διακυβέρνησης, υποδομές και θεσμικά πλεονεκτήματα) (Ezzahid et al., 2022).

Εξ ορισμού, μια κρίση μεγάλης κλίμακας είναι εκείνη που επηρεάζει σχεδόν όλους τους ανθρώπινους τομείς δραστηριότητας, απειλεί μεγάλους τομείς της οικονομίας και μειώνει σοβαρά ή απειλεί να κάνει την ευημερία των ατόμων. Μια κρίση μεγάλης κλίμακας μπορεί να προκύψει από ένα σοκ που επηρεάζει έναν τομέα και θα εξαπλωθεί μέσω πολλών καναλιών σε άλλους τομείς. Ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα μιας κρίσης μεγάλης κλίμακας είναι το γεγονός ότι τα συστατικά της είναι αδιαχώριστα. Επιπλέον, μια μεγάλης κλίμακας κρίση προκαλεί σχεδόν απεριόριστες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και ένα παγκόσμιο τραύμα. Τα συμβατικά συστήματα που έχουν εγκατασταθεί για την αντιμετώπιση παρόμοιων κινδύνων δεν είναι πλέον λειτουργικά. Μια μεγάλης κλίμακας κρίση δημιουργεί «εμπόδια πρωτοφανούς μεγέθους και παγκόσμιας εμβέλειας (Kissinger, 2020).

Μια χώρα αποτελείται από την κοινωνία, το κράτος και τους πόρους, άρρητους ή ρητούς, απτές ή άυλους, τους οποίους χρησιμοποιούν για να επιτύχουν τις διάφορες προσπάθειές τους. Αυτό που είναι σημαντικό όταν

βρεθεί αντιμέτωπη μία χώρα με μια κρίση είναι οι πόροι που διαθέτει, το πόσο γρήγορα μπορεί να τους κινητοποιήσει και πόσο αποτελεσματικά μπορεί να τους αξιοποιήσει για τη διαχείριση της. Αυτοί οι πόροι καθορίζουν την ανθεκτικότητα και τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη προσαρμόζονται στις κρίσεις χωρίς δραματικό και μη αναστρέψιμο κόστος (Ezzahid et al., 2022).

Οι πρόσφατες και άκρως σημαντικές κρίσεις που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν πολλές χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο ήταν η οικονομική και η υγειονομική κρίση του 2008 και του 2019 αντίστοιχα. Οι συνέπειες που προκλήθηκαν από την επέλαση των δύο συγκεκριμένων μορφών κρίσης ήταν πολύ ισχυρές και ανησυχητικές. Οι χώρες κατέβαλαν πολλές προσπάθειες προκειμένου να εξαλείψουν τις επιδράσεις των κρίσεων αυτών και να ενισχύσουν την ευημερία και την ανάπτυξη των κοινωνιών τους (Kissinger, 2020).

Υπό το πρίσμα όλων των ανωτέρω πληροφοριών ακολουθεί μία εργασία που προβάλλει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των κρίσεων, εστιάζοντας την προσοχή στις συνέπειες που προκάλεσε η οικονομική και υγειονομική κρίση του 2008 και του 2019. Είναι μία εργασία όπου μετά την ανασκόπηση των στοιχείων που αφορούν γενικά τις επιδράσεις των κρίσεων στις ευρύτερες κοινωνίες, εστιάζει στην επίδραση τους στην οικονομία και στην κοινωνία δύο συγκεκριμένων ελληνικών περιοχών. Οι περιοχές αυτές αφορούν τον Ν. Έβρου και τον Ν. Βοιωτίας.

Κύριος σκοπός αυτής της εργασίας είναι να ανατρέξει σε πληροφορίες και δεδομένα που αναδεικνύουν την επίδραση της οικονομικής και της υγειονομικής κρίσης του 2008 και 2019 αντίστοιχα στην οικονομία και στην κοινωνία του Ν. Έβρου και του Ν. Βοιωτίας. Επιπρόσθετα, σκοπός της εργασίας είναι να προβεί στην διερεύνηση και στην καταγραφή όλων των δράσεων που έχουν ληφθεί υπόψη για την αντιμετώπιση των δύο μορφών κρίσεων.

Ο σκοπός της εργασίας αυτής εκπληρώνεται μέσω της εύρεσης στοιχείων από διαδικτυακές πλατφόρμες που εμπεριέχουν επιστημονικές μελέτες και άρθρα, τα οποία έχουν δημοσιευθεί στο εξωτερικό από διάφορα επιστημονικά περιοδικά. Αυτό σημαίνει ότι η εργασία αυτή στηρίζεται στην δευτερογενή

μέθοδο έρευνας, η οποία στηρίζεται στην βιβλιογραφική ανασκόπηση στοιχείων ελληνικών και ξενόγλωσσων επιστημονικών μελετών.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια με υποκεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται η έννοια και τα χαρακτηριστικά των κρίσεων, ενώ στη συνέχεια γίνεται αναλυτική παρουσίαση ως προς τις συνέπειες και τους αιτιολογικούς παράγοντες της οικονομικής κρίσης του 2008 και τις επιπτώσεις και τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης του 2019.

Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφονται πληροφορίες που υποδεικνύουν την επίδραση της οικονομικής και της υγειονομικής κρίσης του 2008 και του 2019 στον Ν. Έβρου. Επίσης, γίνεται αναφορά ως προς το προφίλ της περιοχής και των χαρακτηριστικών του οικονομικού τομέα της.

Στο τρίτο κεφάλαιο προσδίδονται στοιχεία που αφορούν την επίδραση της οικονομικής και της υγειονομικής κρίσης του 2008 και του 2019 στον Ν. Βοιωτίας. Ακόμη, γίνεται λόγος ως προς τα χαρακτηριστικά της περιοχής και της οικονομίας της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο η εργασία προβαίνει στην ανασκόπηση των δράσεων αντιμετώπισης της οικονομικής και υγειονομικής κρίσης στον Ν. Έβρου και Βοιωτίας. Επιπρόσθετα, καταγράφονται πληροφορίες ως προς το μέλλον της οικονομίας στις εξεταζόμενες περιοχές της Ελλάδας.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την συγγραφή των γενικών συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1 Έννοια και χαρακτηριστικά των κρίσεων

Στη σημερινή εποχή, η λέξη κρίση είναι ίσως μια από τις πιο συχνά χρησιμοποιούμενες λέξεις στην καθημερινότητα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει προσωπικές, δηλαδή ιδιωτικές καταστάσεις, αλλά, πιο συχνά, χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση στην οποία βρίσκεται η κοινωνία στο σύνολό της ή μεμονωμένοι οργανισμοί και συστήματα μέσα σε αυτήν, με δυνητικά αρνητικές συνέπειες. Ωστόσο, παρά τη συχνή χρήση του, ο όρος «κρίση» δεν έχει σαφές ή ενιαίο εννοιολογικό περιεχόμενο. Αντίθετα, υπάρχουν πολλές και συχνά αμοιβαία αποκλίνουσες ερμηνείες (Milašinovic & Kešetovic, 2008).

Ετυμολογικά η λέξη κρίση προέρχεται από την ελληνική γλώσσα. Στην αρχαία Ελλάδα η λέξη κρίση σήμαινε «κρίση» ή «απόφαση», δηλαδή την αποφασιστική στιγμή που καθορίζει την περαιτέρω θετική ή αρνητική εξέλιξη ενός πράγματος ή μιας κατάστασης. Η ουσία της κρίσης είναι ότι κάποιος πρέπει να αποφασίσει, αλλά δεν έχει ληφθεί ακόμη καμία απόφαση (Choi, 2014).

Αν και δεν υπάρχει συναίνεση σχετικά με τη σημασία της, η κρίση είναι ένας αρκετά δημοφιλής και ευρέως χρησιμοποιούμενος όρος. Δεδομένου ότι το φαινόμενο των κρίσεων έχει προσελκύσει την προσοχή πολλών ερευνητών από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους και πεδία (οικονομία, ιστορία, πολιτική, ιατρική, οικολογία, ψυχολογία κ.λπ.), η έννοια της κρίσης αφορά μια κατάσταση που έχει φτάσει σε ένα κρίσιμο σημείο και μια καμπή, είτε προς κάτι καλύτερο, είτε προς κάτι χειρότερο (Milašinovic & Kešetovic, 2008).

Είναι μία μεταβολή που προκαλείται βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, δημιουργώντας ισχυρές πιέσεις και προβλήματα, τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν οι κοινωνίες όσο το δυνατόν πιο γρήγορα (Choi, 2014). Με

τον όρο κρίση χαρακτηρίζεται μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης για την λήψη αποφάσεων, έντονης έλλειψης πόρων που διακρίνεται για την κρισιμότητα της. με βάση τον συγκεκριμένο συγγραφέα παρατηρείται ότι η έννοια της κρίσης αναφέρεται κατά βάση σε όλα τα έκτακτα γεγονότα που χρήζουν ως απαραίτητη την λήψη άμεσων αποφάσεων, με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση της (Kissinger, 2020).

Κατά καιρούς άλλοι μελετητές εκτιμούν πως η έννοια της κρίσης αφορά γεγονότα τα οποία είναι άκρως απειλητικά και δημιουργούν αβεβαιότητα όσον αφορά την υπόσταση τους και τις επιδράσεις τους. Είναι εκείνα τα γεγονότα που χρήζουν ως αναγκαία την έγκαιρη αντίδραση και αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, η κρίση αποτελεί ένα γεγονός που εκδηλώνεται ξαφνικά και φέρει ιδιαίτερα ισχυρές αρνητικές επιπτώσεις (Andrushkin et al., 2011).

Επιπλέον, η κρίση είναι ένα πολύ περίπλοκο φαινόμενο που διαταράσσει τις κανονικές συνθήκες και δημιουργεί σύγχυση. Όταν οι αντιξοότητες ξεπερνούν τα φυσιολογικά όρια, τότε δημιουργείται η κρίση. Ο όρος κρίση χρησιμοποιείται συνήθως ως «καθολικό πλαίσιο», δηλαδή ως έννοια που περιλαμβάνει όλους τους τύπους αρνητικών γεγονότων. Σε μια ακόμη ευρύτερη προοπτική, ο όρος κρίση εφαρμόζεται σε καταστάσεις ανεπιθύμητες, απροσδόκητες, απρόβλεπτες και σχεδόν αδιανόητες, που προκαλούν δυσπιστία και αβεβαιότητα (Choi, 2014).

Γενικότερα, η κρίση είναι μια περίοδος που σχετίζεται με γεγονότα που συμβαίνουν απροσδόκητα και έχουν αρνητικό αντίκτυπο στον οργανισμό. Μια κρίση είναι ένα γεγονός που μπορεί να καταστρέψει έναν οργανισμό και τους υπαλλήλους του, τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και την οικονομική κατάσταση μιας επιχειρηματικής επιχείρησης, όπως ένα ξέσπασμα κορωνοϊού. Μια οικονομική κρίση, εάν αφεθεί ανεξέλεγκτη, μπορεί να προκαλέσει μια οικονομική κατάσταση που προκαλεί ανησυχία, μια κρίση που είναι ένα γεγονός που έχει ευρύ φάσμα της κοινωνίας. Η κρίση έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μακροπρόθεσμη ζημιά στην οικονομική εικόνα μιας επιχείρησης που θα χάσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών μπορεί να αποδυναμώσει το ηθικό των εργαζομένων της εταιρείας που βιώνουν κρίση, μπορεί να θέσει τον κίνδυνο να αυξηθεί η ένταση του προβλήματος (Hertati et al., 2020).

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως όταν εκδηλώνεται ξαφνικά μία κατάσταση κρίσης, οι πληροφορίες για την φύση της και για την αντιμετώπιση της είναι περιορισμένες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να έχει διάρκεια και να δημιουργεί διάφορες επιδράσεις σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους μπορεί να προκύψει μία κατάσταση κρίσης διακρίνονται σε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά τις αιτίες και η δεύτερη κατηγορία αφορά τις αιτίες – αφορμές. Όσον αφορά τις αιτίες – αφορμές περιλαμβάνουν τη μη ορθή λήψη αποφάσεων, την παρανόηση ή την αδιαφορία, την μη εφικτή διαχείριση σοβαρών ζητημάτων, τα τυχαία συμβάντα και τις τυχαίες προκλήσεις (Choi, 2014).

Όσον αφορά τις αιτίες εκδήλωσης μίας κρίσης η πρώτη αφορά το σύστημα που μπορεί να σχετίζεται με το διεθνές ή το πολιτικό. Μέσα στη βιβλιογραφία επιτυγχάνεται η διάκριση ανάμεσα στα σταθερά και ασταθή διεθνή συστήματα. Όσο για το κριτήριο με το οποίο διακρίνονται έγκειται στο βαθμό που τα συστήματα από τη διάρθρωση και τη λειτουργία τους διατηρούν την τάση και στρέφουν τα μέλη μίας κοινωνίας να έρθουν αναμεταξύ τους σε σύγκρουση (Kissinger, 2020).

Επιπλέον, εντός κάθε εσωτερικού ή παγκόσμιου συστήματος υπάρχουν δυνάμεις που καλούνται με γνώμονα το σκοπό τους και διακρίνονται σε συντηρητικές και αναθεωρητικές. Όσον αφορά τις συντηρητικές δυνάμεις αποσκοπούν στην διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος. Στην περίπτωση των αναθεωρητικών αφορούν τις δυνάμεις εκείνες που επιδιώκουν να ανατρέψουν μία κατάσταση (Kissinger, 2020).

Μεγάλο ρόλο ως προς την εκδήλωση μίας κρίσης κατέχει η λήψη των αποφάσεων, η οποία μεγιστοποιεί τον κίνδυνο να διενεργηθούν πιθανά λάθη στα πλαίσια μίας κατάστασης. Πολλές φορές οι κρίσεις αποτελούν προϊόν κλιμάκωσης αποφάσεων, που μπορεί να είναι λανθασμένες. Παρουσιάζεται το φαινόμενο μίας συνεχόμενης και κλιμακωτής δραστηριοποίησης και αντίδρασης. Παράλληλα, η εν λόγω κατάσταση να λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις, επηρεασμένη την γνώμη της κοινωνίας, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την κυβερνητική πολιτική κ.λπ. (Choi, 2014).

Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις κρίσεων που δεν δημιουργούνται ξαφνικά. Είναι εκείνες οι καταστάσεις που προϋπήρχαν και λόγω της αδιαφορίας και της αδρανής διαχείρισης τους έγιναν πιο ισχυρές και κρίσιμες. Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις κρίσεως που προκαλούνται βάσει διαφόρων σκοπών, είτε για λόγους ανταγωνισμούς είτε για λόγους επηρεασμού της εσωτερικής και της παγκόσμιας κοινής γνώμης (Boin et al., 2018).

Στα πλαίσια των κρίσεων παρατηρούνται διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα οποία είναι:

- **Χαρακτηριστικό επικινδυνότητας:** Ενώ μία κρίση ενδέχεται να χαρακτηριστεί ως θετική, τις περισσότερες φορές είναι επικίνδυνη. Η επικινδυνότητα της έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί μία κατάσταση, η οποία επηρεάζει την ομαλή λειτουργία μίας κοινωνίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων κρίσεων αποτελούν οι καταστάσεις από τις οποίες κινδυνεύουν ανθρώπινες ζωές, καταστροφές περιουσιακών στοιχείων, διαταραχές ή διακοπή βασικών σχέσεων, διαδικασιών, λειτουργιών και δεσμών, πρόκλησης δευτερογενών σχέσεων (ασθένειες, σεισμικές καταστροφές, πτώχευση).
- **Χαρακτηριστικό έκτακτης ανάγκης:** Αφορά όλες τις περιπτώσεις κρίσεων, το οποίο παρουσιάζεται κατά το πρώτο στάδιο εκδήλωσης τους. Συνήθως, οι κρίσεις έκτακτης ανάγκης είναι μη προβλέψιμες, άκρως επικίνδυνες και άμεσα εναλλασσόμενες, οι οποίες ενδείκνυται να αντιμετωπιστούν έγκαιρα έτσι ώστε να μην προκληθεί επιδείνωση (Farooq et al., 2022).

Είναι γεγονός ότι οι κρίσεις δεν αφορούν ανεξάρτητα και αυτοτελή πρωτογενή φαινόμενα, αλλά εκδηλώνονται από φυσικούς και ανθρωπογενείς παράγοντες και διαρθρώνονται από ισχυρές επιδράσεις. Αυτές οι κρίσεις καλούνται ως γενεσιουργά φαινόμενα κρίσεων. Σε περίπτωση που τα φαινόμενα δεν φέρουν ισχυρές επιδράσεις, δεν αποτελούν κρίση. Σε περίπτωση που έχουν ένταση, έκταση, διάρκεια τότε αποτελούν κρίση (Boin et al., 2018).

1.2 Οικονομική κρίση 2008: συνέπειες και αιτιολογικοί παράγοντες

Κατά την περίοδο 2007-2008 παρατηρήθηκε μία μορφή κρίσης στις αγορές της ευρύτερης κοινωνίας, η οποία προϋπήρχε για πολλά χρόνια. Σαφώς πρόκειται για την οικονομική κρίση. Κάνοντας αναδρομή στο χρόνο παρατηρείται ότι μέχρι την περίοδο του 2007, οι χρηματοπιστωτικές αγορές σε όλο τον κόσμο έδειχναν σημάδια οικονομικών δυσκολιών (Singh, 2022).

Η οικονομική κρίση του 2008 συγκλόνισε τις αγορές και οδήγησε σε παγκόσμια ύφεση. Η αποτυχία των χρηματοπιστωτικών αγορών προκάλεσε συρρίκνωση των οικονομιών με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τεράστιες δυσκολίες και απώλειες σε όλο τον κόσμο. Λίγα έθνη κατάφεραν να διαφύγουν από τις συνέπειες της κρίσης¹.

Ο όρος «οικονομική κρίση» μπορεί να περιγράψει μια ποικιλία καταστάσεων που σχετίζονται – γενικά – με περιορισμένη προσφορά χρήματος/οικονομικών πόρων, σε σύγκριση με τη ζήτηση χρήματος/οικονομικών πόρων, ενώ η ρευστότητα γίνεται πρόβλημα για όλους τους παράγοντες της αγοράς. Γενικότερα, η οικονομική κρίση προκαλείται από μια απρόβλεπτη παγκόσμια κατάσταση. Για το λόγο αυτό πρέπει να λαμβάνονται άμεσα έγκυρες αποφάσεις, ώστε να μην επηρεαστούν όλοι οι τομείς μίας χώρας και να ελαχιστοποιηθούν οι ανεπιθύμητες συνέπειες (Hertati et al., 2020).

Συνήθως, μια (χρηματοπιστωτική) κρίση αναμένεται από την ύπαρξη μιας κερδοσκοπικής φούσκας σε έναν ή περισσότερους συνδεδεμένους τομείς της οικονομίας, που δημιουργείται συνήθως από τη συμπεριφορά των επενδυτών. Η αρχή οποιασδήποτε (οικονομικής) κρίσης σηματοδοτείται από το «σκάσιμο» της φούσκας, λόγω της απότομης διακοπής της ανοδικής τάσης των τιμών. Η κορύφωση της κρίσης γίνεται αντιληπτή όταν οι αρνητικές επιπτώσεις της έλλειψης ρευστότητας προκαλούν την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού τομέα και μια γενική δυσπιστία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Farooq et al., 2022).

¹ The Causes and Implications of the 2008 Financial Crisis, Ανάκτηση από την σελίδα: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/2998.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008, λόγω της έκτασής της και του τρόπου μετάδοσής της, αποκαλύπτοντας τις περίπλοκες και κρυφές διασυνδέσεις μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, έφερε τη δυσπιστία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οποιαδήποτε κορύφωση ακολουθείται από τη μετάδοση της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε διάφορους τομείς της οικονομίας ή στην οικονομία συνολικά, ανάλογα με τη σοβαρότητα της κρίσης και την ικανότητα λήψης ταχέων ενεργειών για τη διόρθωση της εξέλιξης των γεγονότων (Hertati et al., 2020).

Το γεγονός που πυροδότησε την οικονομική κρίση του 2007 – 2008 ήταν η πτώση των τιμών των κατοικιών (σπιτιών) στις ΗΠΑ στα τέλη του 2006 και στις αρχές του 2007. Η πτώση των τιμών προκάλεσε πρώτα μια κρίση στεγαστικών δανείων subprime στις ΗΠΑ όπου εκδόθηκε σημαντικό ποσό στεγαστικών δανείων σε δανειολήπτες subprime με προσαρμόσιμο επιτόκιο. Όταν άρχισε η πτώση των τιμών, γινόταν όλο και πιο δύσκολη η αναχρηματοδότηση αυτών των στεγαστικών δανείων. Ταυτόχρονα, τα στεγαστικά δάνεια με ρυθμιζόμενο επιτόκιο επαναφέρθηκαν σε υψηλότερα επιτόκια. Αυτοί οι δύο παράγοντες μαζί δημιουργούν ένα κύμα προβλημάτων αποπληρωμής για τους δανειολήπτες subprime που ακολουθούνται από κατασχέσεις. Ως άμεση συνέπεια, η αξία των ακινήτων και των στεγαστικών δανείων που εκδόθηκαν μειώθηκε ακόμη περισσότερο. Ως πρώτη προφανής αιτία της οικονομικής κρίσης του 2007-2008 επισημάνθηκαν τα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου (Farooq et al., 2022).

Ενώ τα πρώτα σημάδια δυσφορίας που επηρέασαν το χρηματοπιστωτικό σύστημα ήταν παρόντα από τον Φεβρουάριο του 2007, όταν η HSBC ανακοίνωσε απώλειες που συνδέονται με στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου στις ΗΠΑ και όταν ο Freddie Mac (Federal Home Loan Mortgage Corporation) ανακοίνωσε ότι δεν θα αγοράζει πλέον τα πιο επικίνδυνα ενυπόθηκα δάνεια και τίτλους που σχετίζονται με στεγαστικά δάνεια (Pop, 2008).

Η δυναμική συγκέντρωσης και οι τίτλοι (δομημένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή δομημένα χρηματοοικονομικά προϊόντα ή προϊόντα δομημένης πίστης) που υποστηρίζονταν από ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου μειώθηκαν απότομα σε αξία όταν οι επενδυτές άρχισαν να χάνουν την

εμπιστοσύνη τους στην αξία των τίτλων που καλύπτονται από ενυπόθηκα δάνεια (MBS) και των χρεωστικών υποχρεώσεων με εξασφάλιση (CDO). Ενώ δημιουργήθηκαν για να αναχρηματοδοτήσουν (επικίνδυνα) περιουσιακά στοιχεία και να κατανείμουν τον κίνδυνο σε έναν σημαντικό αριθμό επενδυτών, σε περιόδους δυσχέρειας λειτουργούν μόνο ως καταλύτης σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα λόγω των δικτύων συνδέσεων που χτίστηκαν μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο λόγω της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης. Τα δομημένα χρηματοοικονομικά προϊόντα και τα πιστωτικά παράγωγα αποτέλεσαν τη δεύτερη προφανή αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008 (Pop, 2008).

Κάνοντας μία αναζήτηση ως προς την επίδραση της οικονομικής κρίσης σε διάφορες χώρες του κόσμου, παρατηρείται ότι κάποιες από αυτές επηρεάστηκαν αρνητικά σε μεγάλο βαθμό και κάποιες σε μικρότερο. Οι χώρες, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία ήταν από εκείνες που σημείωσαν την πιο ισχυρή επίδραση από την οικονομική κρίση, αντιμετωπίζοντας ιδιαίτερα οδυνηρές καταστάσεις. Στο φάσμα των χωρών που επιδέχθηκαν τις πιο ισχυρές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης εντάχθηκαν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία. Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, παρατηρήθηκε πως η κρίση στις αγορές ακινήτων προκάλεσε ιδιαίτερα μεγάλα προβλήματα. Κάποια από αυτά ήταν η ενίσχυση της κρίσης στα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια (Öztürk, 2015; Adair et al., 2010).

Προχωρώντας στην περίπτωση της Ελλάδας διακρίνεται ότι παρατηρήθηκαν επίσης ισχυρές επιδράσεις από την επέλαση της οικονομικής κρίσης. Σαφώς όμως η διεθνής ύφεση δεν αποτέλεσε τον μοναδικό λόγο για τον οποίο βρέθηκε η Ελλάδα αντιμέτωπη με την οικονομική κρίση. Αυτό που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εκδήλωση της οικονομικής κρίσης σε εγχώριο επίπεδο ήταν τα ποικίλα οικονομικά ζητήματα που αντιμετώπιζε. Μετά την εκδήλωση της διεθνούς ύφεσης, τα προβλήματα αυτά ήρθαν στην επιφάνεια και προκάλεσαν οικονομικές δυσκολίες σε ολόκληρη την λειτουργία της αγοράς (Öztürk, 2015).

Έτσι, το 2009 αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες περιόδους κρίσεων για τα ελληνικά δεδομένα, λόγω των ισχυρών επιδράσεων και της χρονικής διάρκειας. Κατά την χρονική περίοδο του 2009 και του 2010 η Ελλάδα

παρουσίασε ιδιαίτερα υψηλές τιμές στα δημοσιονομικά ελλείμματα, τα οποία οδήγησαν την ελληνική πολιτεία να στρέψει το ενδιαφέρον της στην λήψη προγραμμάτων οικονομικής εξυγίανσης. Η ελληνική πολιτεία μέσω αυτών των προγραμμάτων έθεσε ως στόχο τον περιορισμό του συνόλου του δημοσίου χρέους της, την βελτίωση της ανάπτυξης και την σταθεροποίηση του οικονομικού τομέα της. Ουσιαστικά, ο σημαντικότερος παράγοντας που οδήγησε την Ελλάδα στην οικονομική κρίση ήταν η κρίση του δημοσίου χρέους (Vlamiis, 2013; Kouretas, 2015).

Σημειώνεται πως καίριο ρόλο ως προς τις παραπάνω εξελίξεις κατείχε η αδυναμία της χώρας να παραδεχτεί το ύψος των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων της. ειδικότερα, κατά τα τέλη της χρονικής περιόδου του 2009 έγινε σαφές από το κράτος πως το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος άγγιξε το 12,7% σε όρους του ΑΕΠ. Ωστόσο, λίγο καιρό πριν γίνει αυτή η ενημέρωση, η ελληνική κυβέρνηση έκανε προβλέψεις ότι δεν θα ήταν περισσότερο από 6,5% σε όρους του ΑΕΠ. Οι εκτιμήσεις όμως της Eurostat προσδιόρισαν ότι το έλλειμμα της χώρας ήταν πιο υψηλό και έφτασε το 15,6% σε όρους του ΑΕΠ (Vlamiis, 2013).

Στα πλαίσια της κρίσης του δημοσίου χρέους κατά την χρονική περίοδο του 2013 το ΑΕΠ για τα ελληνικά δεδομένα υποχώρησε κατά 23%. Επιπλέον, παρατηρήθηκε αύξηση στο ποσοστό της ανεργίας, αγγίζοντας το 27,3%. Αυτές οι επιπτώσεις προκλήθηκαν λόγω της λήψης μη ορθών στρατηγικών οικονομικής διαχείρισης από την ελληνική πολιτεία (Galaniolos, 2015). Μία επιπρόσθετη συνέπεια της οικονομικής κρίσης ήταν η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των Ελλήνων, η κατάρρευση του κατασκευαστικού κλάδου, ο περιορισμός των επενδυτικών δραστηριοτήτων, η μεγέθυνση της φορολογικής επιβάρυνσης και η διατήρηση της αβεβαιότητας για το μέλλον της αγοράς (Giannoulakis et al., 2016).

Επιπρόσθετα, η ταχύτατη άνοδος του δημοσίου ελλείμματος σε σχέση με την συρρίκνωση της ανταγωνιστικότητας διαδραμάτισε ιδιαίτερα βασικό ρόλο ως προς την κατάρρευση της ελληνικής δημοσιονομικής πολιτικής. Οι δημόσιες δαπάνες στο σύνολο τους οδήγησαν την χώρα στην λήψη ξένων δανείων. Αυτή η κίνηση της, δημιούργησε εκ νέου οικονομικά προβλήματα στον ελληνικό λαό (Kouretas, 2010).

Μεγάλη ανησυχία για την ελληνική οικονομία προκάλεσε και ο κίνδυνος εξόδου από το κοινό νόμισμα, το ευρώ εν μέσω της οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα τέθηκε υπό επιτήρηση προκειμένου να διαπιστωθεί αν μπορεί να συνεχίσει να εντάσσεται στο ευρώ ή αν θα πρέπει να αποχωρήσει (Nelson et al., 2011).

Τεράστιες ζημιές προκλήθηκαν και στον χρηματοπιστωτικό κλάδο εν μέσω της οικονομικής κρίσης, καθώς άρχισαν να δημιουργούνται ζητήματα ρευστότητας και αύξηση των ληξιπρόθεσμων στεγαστικών δανείων. Συγκεκριμένα, οι ελληνικές τράπεζες ήρθαν αντιμέτωπες με το πρόβλημα της αδυναμίας των πελατών τους να καταβάλλουν τις δόσεις των στεγαστικών δανείων τους, δημιουργώντας την γνωστή «φούσκα των στεγαστικών δανείων». Ως προς αυτό το βάρος της ευθύνης πέφτει προς τις ελληνικές τράπεζες, οι οποίες χορηγούσαν δάνεια στους πελάτες τους, χωρίς να διαθέτουν συγκεκριμένα κριτήρια. Έτσι λοιπόν, οδηγήθηκαν στην συσσώρευση πολυάριθμων ληξιπρόθεσμων στεγαστικών και άλλων δανείων. Αν και στην περίπτωση των στεγαστικών δανείων υπήρχε πάντοτε η υποθήκη του ακινήτου ως όρος, οι ελληνικές τράπεζες δεν επωφελούνται από τον πλειστηριασμό αυτών των ακινήτων, καθώς συρρικνώθηκαν πάρα πολύ οι τιμές τους εν μέσω της οικονομικής κρίσης (Mantalos, 2014).

Προχωρώντας στον τομέα των επιχειρήσεων παρατηρείται ότι έχει επηρεαστεί ιδιαίτερα από την επέλαση της οικονομικής κρίσης. Ένας από τους λόγους που επηρεάστηκε αρνητικά ο τομέας των επιχειρήσεων στην Ελλάδα ήταν η χαμηλή ρευστότητα, η ανύπαρκτη πιστοληπτική δυνατότητα, η ανέφικτη χρηματοδότηση, η εξάρτηση από την πραγματοποίηση πιστώσεων και η διαστρεβλωμένη χρηματοοικονομική τους δομή (OECD, 2009).

Επιπρόσθετοι λόγοι που επηρέασαν αρνητικά τον τομέα των επιχειρήσεων στην Ελλάδα ήταν ο περιορισμός της ιδιωτικής κατανάλωσης με ύψος της τάξεως του 25%. Ειδικότερα, οι περιορισμένες ευκαιρίες των επιχειρήσεων στην Ελλάδα να προχωρήσουν στην παραγωγή καινοτομιών και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό αποτέλεσαν τους λόγους για τους οποίους εκδηλώθηκαν οικονομικές δυσκολίες. Οι δυσκολίες αυτές λειτούργησαν αρνητικά ως προς την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης του τομέα των επιχειρήσεων (Ράππανος & Καπλάνογλου, 2014).

Κάτω από το πρίσμα της διαχείρισης της οικονομικής κρίσης, θεωρήθηκε βασικό να παρθούν βασικές στρατηγικές που θα βοηθούσαν στην διάρθρωση του οικονομικού τομέα στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η ελληνική πολιτεία, κάτω από το πλαίσιο των οικονομικών γεγονότων και των ζητημάτων που αντιμετώπιζε, προχώρησε στην επιβολή ιδιαίτερα αυξημένων φορολογικών μέτρων. Αυτά τα μέτρα προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις από τους πολίτες, οι οποίες προχώρησε σε διάφορες διαμαρτυρίες, πορείες και συγκεντρώσεις (Ioannidis & Pissarides, 2015).

Πάραυτα, τα φορολογικά μέτρα που επέβαλε η ελληνική πολιτεία δεν απέδωσαν επίλυση στα προβλήματα που αντιμετώπιζε. Αυτό που έπρεπε να κάνει ήταν αρχικά να βελτιώσει τον ανταγωνισμό και να εστιάσει στην πραγματοποίηση επενδύσεων, μεγιστοποιώντας την περιουσιακή της δομή (Kouretas, 2015). Επιπλέον, κρίθηκε βασικό να καταβάλει προσπάθειες ενίσχυσης του πρωτογενή τομέα παράγωγης, του τουρισμού και να περιορίσει τα επίπεδα ανεργίας, προσφέροντας περισσότερες θέσεις απασχόλησης, ενισχύοντας τον οικονομικό τομέα και προάγοντας την ευημερία της κοινωνίας (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

1.3 Υγειονομική κρίση 2019: διαχείριση και επιπτώσεις

Κάνοντας μία αναδρομή στην ιστορία, παρατηρείται ότι οι μολυσματικές ασθένειες προκάλεσαν όλεθρο στις κοινωνίες. Στη σημερινή εποχή, οι αναδυόμενες και επανεμφανιζόμενες μολυσματικές ασθένειες εμφανίζονται με πρωτοφανή ταχύτητα. Με γνώμονα τον ΠΟΥ, η κοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο έχει γίνει μάρτυρας της εμφάνισης αρκετών εστιών ασθενειών και επιδημιών που προκαλούνται από περισσότερους από 20 μολυσματικούς παράγοντες. Κάποιες από αυτές τις επιδημίες προκλήθηκαν από νέους μολυσματικούς παράγοντες, όπως ο H1N12 και ο MERS (Balkhair et al., 2013).

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η εμφάνιση ασθενειών που σχετίζονται με τον κορωνοϊό (SARS και MERS) προκάλεσε παγκόσμιες προκλήσεις στα συστήματα δημόσιας υγείας. Ένας από τους ανεπιθύμητους νέους

παράγοντες που παρατηρήθηκαν τελευταία και αποτέλεσαν την αιτία εκδήλωσης του covid 19 ήταν ο SARS-CoV-2 (Balkhair, 2020). Τους πρώτους μήνες του covid 19, οι παγκόσμιες υγειονομικές αρχές, οι κυβερνητικές υπηρεσίες και το κοινό δεν ήταν σίγουροι για το πώς θα εξαπλωθεί η ασθένεια και πώς θα επηρεάσει την καθημερινή ζωή (Moore et al., 2021).

Αναλυτικότερα, στα τέλη Δεκεμβρίου του 2019, εκδηλώθηκε μια μυστηριώδης πνευμονία που χαρακτηρίζεται από πυρετό, ξηρό βήχα, κόπωση και περιστασιακά γαστρεντερικά συμπτώματα στην πόλη Wuhan, στην Κίνα. Η αγορά έκλεισε την 1η Ιανουαρίου 2020, μετά την ανακοίνωση επιδημιολογικού συναγερμού από την τοπική υγειονομική αρχή στις 31 Δεκεμβρίου 2019. Ωστόσο, τον επόμενο μήνα (Ιανουάριο) χιλιάδες άνθρωποι στην Κίνα, συμπεριλαμβανομένων πολλών επαρχιών (όπως π.χ. Hubei, Zhejiang, Guangdong, Henan, Hunan, κ.λπ.) και πόλεις (Πεκίνο, Σαγκάη) δέχθηκαν επίθεση από την ταχύτερη εξάπλωση της νόσου. Επιπλέον, η ασθένεια εξαπλώθηκε σε άλλες χώρες, όπως η Ταϊλάνδη, η Ιαπωνία, η Δημοκρατία της Κορέας, το Βιετνάμ, η Γερμανία, οι ΗΠΑ και Σιγκαπούρη (Yi-Chi et al., 2020).

Στις 7 Μαρτίου, τα κρούσματα covid - 19 έφτασαν τις 100.000 στις ΗΠΑ. Αρκετές μέρες μετά, στις 11 Μαρτίου, ο covid - 19 κηρύχθηκε πανδημία από τον ΠΟΥ και μετατράπηκε γρήγορα από ένα σοβαρό πρόβλημα που φαινομενικά περιοριζόταν στην Κίνα, σε μια παγκόσμια έκτακτη ανάγκη δημόσιας υγείας. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, η κατάσταση στην Wuhan είχε εκτονωθεί μετά την εισαγωγή πρωτοφανών μέτρων για τον περιορισμό του ιού. Στην αρχή της επιδημίας, η Κίνα ανέφερε χιλιάδες νέα κρούσματα την ημέρα, τα οποία είχαν μειωθεί σε δεκάδες μέχρι τον Μάρτιο. Στην Ευρώπη, από την άλλη πλευρά, τα κρούσματα αυξάνονταν ραγδαία μέρα με τη μέρα, με την Ιταλία να καταγράφει τους άνευ προηγουμένου 250 θανάτους το 24ωρο, μεταξύ 12ης Μαρτίου και 13ης Μαρτίου. Ως αποτέλεσμα, στις 13 Μαρτίου ο ΠΟΥ δήλωσε ότι η Ευρώπη είχε γίνει το επίκεντρο της πανδημίας. Την ίδια μέρα οι ΗΠΑ κήρυξαν κατάσταση έκτακτης ανάγκης (Moore et al., 2021).

Για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ελήφθησαν αυστηρά μέτρα σε όλο τον κόσμο. Η κοινωνική απόσταση και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί άρχισαν να τίθενται σε ισχύ τον Μάρτιο του 2020, μαζί με συμβουλές για σωστές τεχνικές

υγιεινής. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα είχαν προβλεφθεί ότι θα επιβραδύνουν μόνο την εξάπλωση του ιού. Έτσι, οι επιστήμονες κατάλαβαν ότι για να ξεπεραστεί η πανδημία, έπρεπε να αναπτυχθεί ένα εμβόλιο. Στις 17 Μαρτίου 2020, ξεκινούν οι πρώτες δοκιμές ανθρώπινων εμβολίων covid - 19 με το Moderna mRNA εμβόλιο. Ήταν σαφές ότι οι αρχικοί περιορισμοί δεν ήταν αρκετοί για να σταματήσουν την εξάπλωση του covid - 19. Γρήγορα, οι περιορισμοί στις περισσότερες περιοχές έγιναν σκληρότεροι, με το Ηνωμένο Βασίλειο να επιβάλλει τον κανόνα παραμονής στο σπίτι στις 26 Μαρτίου. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες εφάρμοσαν το δικό τους εθνικό lockdown περίπου αυτή την περίοδο. Μέχρι τις 2 Απριλίου, οι συνολικές παγκόσμιες περιπτώσεις covid - 19 είχαν φτάσει στο 1 εκατομμύριο (Moore et al., 2021).

Στα πλαίσια της εκδήλωσης της πανδημίας covid – 19 παρατηρήθηκαν μεταβολές ως προς το μακροοικονομικό τοπίο στις διεθνείς αγορές, επηρεάζοντας την ζήτηση και την προσφορά, το εισόδημα και το εμπόριο των πιστωτικών αγορών. Η πορεία και η τροπή που έλαβε η πανδημία covid – 19, αλλά και οι οικονομικές επιδράσεις της χαρακτηρίστηκαν από μία ισχυρή αβεβαιότητα (Mou, 2020).

Έτσι, η πανδημία covid – 19 δεν άργησε να επιφέρει κρίση στις οικονομίες του κόσμου. Μία από τις επιδράσεις της αποτέλεσε η πτώση της παραγωγής και η μεγέθυνση του επιπέδου της ανεργίας και η ενίσχυση της φτώχειας. Ακόμη, πολλές τράπεζες βρέθηκαν ξανά αντιμέτωπες με προβλήματα κάλυψης των δανείων που είχαν χορηγήσει (Reinhart, 2021).

Προτού εκδηλωθεί η πανδημία του covid – 19, το ύψος και το επίπεδο των εισροών των αναπτυσσόμενων χωρών ήταν ιδιαίτερα χαμηλό και δεν μπορούσε να εξυπηρετήσει τους στόχους για την βιώσιμη ανάπτυξη. Λόγω των αυξημένων επιπέδων του δημοσίου χρέους και των επιπρόσθετων πιέσεων που προκλήθηκαν από την εκδήλωση της πανδημίας τα κράτη με τα χαμηλά και τα μεσαία εισοδήματα δεν μπορούσαν να προβούν στη χρηματοδότηση του τομέα δημόσιας υγείας, γεγονός που αναδεικνύει το πόσο ευάλωτες ήταν (Reinhart, 2021).

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι πως κανένας δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει τον βαθμό στον οποίο θα επηρεαζόταν η οικονομία από την

εκδήλωση της πανδημίας του covid – 19. Επίσης, κανείς δεν θα μπορούσε να προβλέψει ότι η επίδραση της πανδημίας στην οικονομία θα άγγιζε τον βαθμό επίδρασης της οικονομικής κρίσης στις αγορές (Gebski, 2021). Ωστόσο, οι επιδράσεις της πανδημίας του covid – 19 παρουσίασαν σημαντικές διαφορές από εκείνες της οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, μετά την εκδήλωση της πανδημίας τέθηκαν σε εφαρμογή μέτρα πρόληψης που περιόρισαν την εργασία, έθεσαν την κοινωνία σε κατ' οίκον περιορισμό και οδήγησαν στο κλείσιμο διαφόρων επιχειρήσεων ποικίλων κλάδων. Μετά το κλείσιμο του εμπορίου διαταράχθηκαν οι αλυσίδες εφοδιασμού και δημιουργήθηκαν σημαντικοί περιορισμοί στην παραγωγή. Λόγω της αναστολής εργασίας, του περιορισμού των εισοδημάτων, της μεγιστοποιημένης αβεβαιότητας και του φόβου για την πανδημία οι πολίτες δαπάνησαν περισσότερα χρήματα σε είδη πρώτης ανάγκης και ατομικής προστασίας και υγιεινής (Μου, 2020).

Οι πιο μεγάλες μειώσεις στις εισροές παρατηρήθηκαν στους κλάδους των επιχειρήσεων που χτυπήθηκαν περισσότερο από την πανδημία του covid – 19, λόγω της επιβολής αναστολής λειτουργίας (Andersen et al., 2020). Επιπροσθέτως, παρατηρήθηκε ότι η επιβολή αναστολής λειτουργίας σε χώρες όπως η Γερμανία επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στην σταθερότητα των τραπεζικών αγορών. Κάτι αντίστοιχο παρατηρήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ (Shehzad et al., 2021).

Μέσα από την συγκριτική αξιολόγηση της επίδρασης της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας στην οικονομία, παρατηρείται ότι η πρόσφατη κρίση ήταν πιο ισχυρή από την προηγούμενη (Μου, 2020).

Πίνακας 1: Ο αντίκτυπος της πανδημίας του covid – 19 στην παγκόσμια οικονομία σε σύγκριση με την οικονομική κρίση το 2009 (%)

Ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ	2008	2009	2019	2020	2021
Παγκοσμίως	3	-0,1	2,9	-3	5,8
Κίνα	9,7	9,4	6,1	1,2	9,2
Ιαπωνία	-1,1	-5,4	0,7	-5,2	3
Κορέα	3	0,8	2	-1,2	3,4
ΗΠΑ	-0,1	-2,5	2,3	-5,9	4,7
Ασία	5,4	2,5	4,8	-0,6	7,8
Ευρωπαϊκή Ένωση	0,9	-4,2	1,7	-7,1	4,8
Αφρική	4,5	3,2	3,2	-1,7	4,6

Πηγή: Μου, (2020)

Σε διεθνές επίπεδο αυτό που παρατηρήθηκε την περίοδο του 2020 ήταν μείωση της τάξεως του 3,5%. Ακόμη, μέσα από τις εκθέσεις που πραγματοποίησε η παγκόσμια οικονομική κοινότητα ΔΝΤ, προέκυψε μείωση κατά 7% στον οικονομικό τομέα σε αντίθεση με τις προβλέψεις που είχαν λάβει χώρα την περίοδο του 2019. Ωστόσο, το μεγαλύτερο βάρος των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης φαίνεται να λαμβάνουν οι οικονομικά πιο αδύναμες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο (Yeyati & Filippini, 2021).

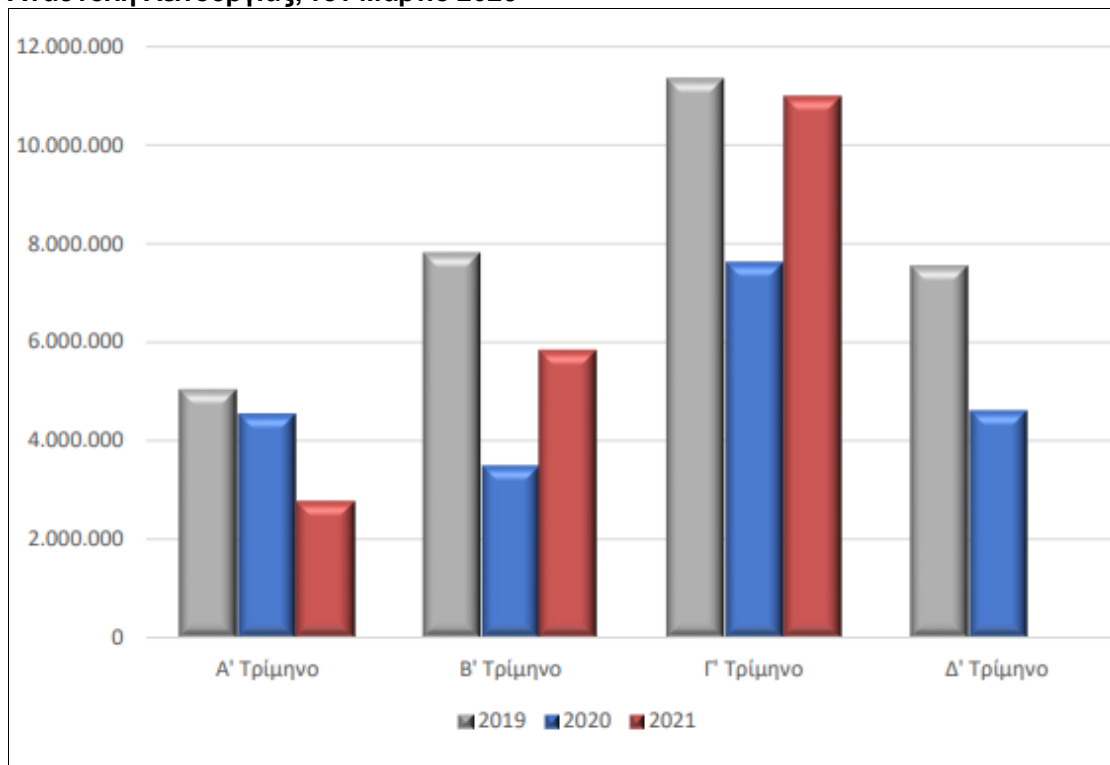
Όσον αφορά τις επιπτώσεις της πανδημίας του covid – 19 στην Ελλάδα παρατηρείται ότι περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον τομέα των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, το 69% των εισροών των εγχώριων επιχειρήσεων στην Ελλάδα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την εκδήλωση της πανδημίας, λόγω της επιβολής κατ' οίκον περιορισμού των πολιτών και του κλεισίματος τους, για την εξάλειψη της μετάδοσης του ιού. Ειδικότερα, εξαιτίας της πανδημίας πολλές επιχειρήσεις, των οποίων ο κύκλος εργασιών τους άγγιζε μέχρι πριν από την εκδήλωση της το 11% του συνολικού τζίρου και απασχολούσαν πάνω από 1 εκατ. πολίτες οδηγήθηκε σε πλήρη αναστολή των εργασιών του. Αυτό είχε ως συνέπεια να συρρικνωθεί το ΑΕΠ της χώρας με ποσοστό που άγγιζε το 8,5% (Tzanis, 2021).

Πίνακας 2: Πλήθος επιχειρήσεων της Ελληνικής Οικονομίας και πλήθος επιχειρήσεων σε Αναστολή Λειτουργίας, Μάρτιος - Νοέμβριος 2020, ανά Τομέα Οικονομικής Δραστηριότητας

Περιγραφή	Πλήθος επιχειρήσεων			Ποσοστό (%) επιχειρήσεων	
	Σύνολο	Σε αναστολή λειτουργίας		Σε αναστολή λειτουργίας	
		Μάρτιος 2020	Νοέμβριος 2020	Μάρτιος 2020	Νοέμβριος 2020
Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία	549.361				
Ορυχεία και Λατομεία	601				
Μεταποίηση	56.976				
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	7.446				
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	1.940				
Κατασκευές	58.771				
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και 60.059 μοτοσυκλετών	227.461	63.360	66.000	27,9%	29%
Μεταφορά και αποθήκευση	60.059				
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	106.819	90.785	65.513	85%	61,3%
Ενημέρωση και επικοινωνία	16.372	184	187	1,1%	1,1%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	16.856				
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	9.153				
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	134.286	328	294	0,2%	0,2%
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	20.284	2.211	2.729	10,9%	13,5%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1.033				
Εκπαίδευση	20.901	18.661	17.026	89,3%	81,5%
Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	58.066	1.356	1.933	2,3%	3,3%
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	21.138	13.723	15.531	64,9%	73,5%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	38.736	19.609	19.772	50,6%	51%
Άγνωστη δραστηριότητα	13.600				
Γενικό σύνολο	1.419.855	210.217	188.985	14,8%	13,3%

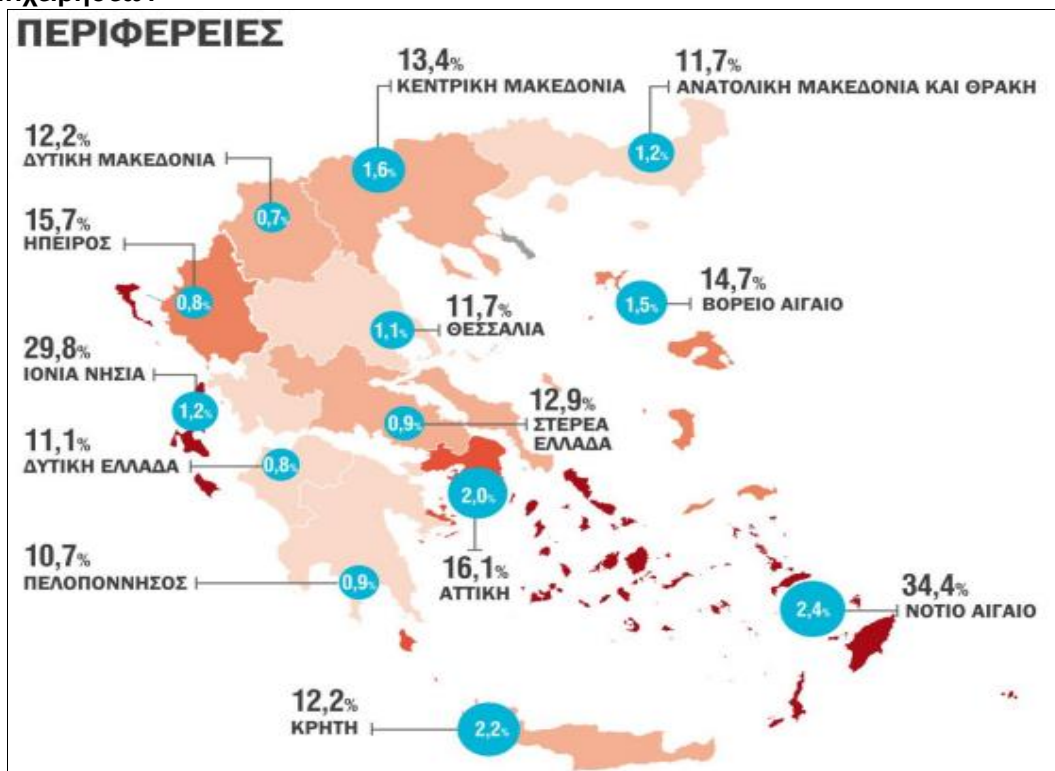
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2021)

Διάγραμμα 1: Κύκλος εργασιών (σε χιλ. €) για το Σύνολο των Επιχειρήσεων σε Αναστολή Λειτουργίας, τον Μάρτιο 2020

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2021)

Εικόνα 1: Ποσοστιαία διάρθρωση ως προς την αναστολή λειτουργίας των ελληνικών επιχειρήσεων

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2020)

Μέσα από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει μία σημαντική συρρίκνωση ως προς το σύνολο του τζίρου των επιχειρήσεων που τέθηκαν σε αναστολή την περίοδο του 2020, σε σχέση με την περίοδο του 2019, λόγω της εκδήλωσης της πανδημίας του covid 19. Από το β' τρίμηνο έως και το δ' τρίμηνο του 2020 παρατηρείται σημαντική μείωση στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων αυτών, με αποτέλεσμα να κλονιστεί σε μεγάλο βαθμό η οικονομία της χώρας. Ωστόσο, αν και το α' τρίμηνο του 2021 σημειώνεται μείωση στις πωλήσεις των επιχειρήσεων που τέθηκαν σε αναστολή, το αμέσως επόμενο διάστημα παρατηρείται μία ανοδική πορεία, λόγω της λήξης της καραντίνας και της επανέναρξης των επιχειρήσεων (Αργείτης κ.α., 2021).

Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων που ανήκουν σε 15 συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής οικονομίας που τέθηκαν σε αναστολή λειτουργίας το 2020 σημείωσαν μείωση ύψους 18,7%. Ειδικότερα, οι πωλήσεις των επιχειρήσεων αυτών ανήλθαν στο ποσό των 56.460.303 χιλ. ευρώ έναντι 69.416.381 χιλ. ευρώ (Αργείτης κ.α., 2021).

Πίνακας 3: Ετήσια εξέλιξη του κύκλου εργασιών της ελληνικής οικονομίας και μεταβολές, 2018-2020, (σε χιλ. ευρώ)

	2018	2019	2020	18 - 19	19 - 20	18/19 (%)	19/20 (%)
ΣΥΝΟΛΟ	300.675.966	307.704.921	266.083.826	7.028.955	-41.621.095	2,3	-13,5
15 ΚΛΑΔΟΙ	67.803.967	69.416.381	56.460.303	1.612.414	-12.956.078	2,4	-18,7
15 ΚΛΑΔΟΙ (%)	22,6	22,6	21,2	22,9	31,1		

Πηγή: Αργείτης κ.α., (2021)

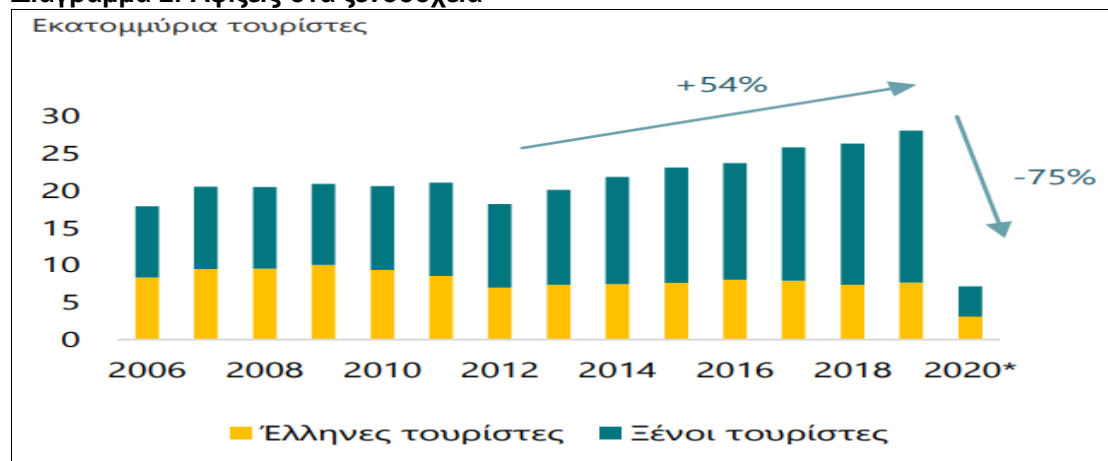
Επιπρόσθετη μείωση επιδέχθηκε το ΑΕΠ της χώρας, λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας του covid – 19 στους τομείς που παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες, όπως ξενοδοχειακός κλάδος, κλάδος εστίασης, τομέας των μεταφορών. Ακόμη, το επίπεδο της ανεργίας μεγιστοποιήθηκε αρκετά φτάνοντας το 16,8% και λαμβάνοντας την μεγαλύτερη θέση σε όλη την Ευρώπη. Κατά συνέπεια, από την πανδημία του covid – 19 μεγάλο πλήγμα δέχθηκε ο κλάδος του τουρισμού, καθώς ήταν εκείνος που σταμάτησε να λειτουργεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα, χάνοντας πολλά έσοδα (Tzanis, 2021).

Γενικότερα, η κατάσταση που επικράτησε στην Ελλάδα λόγω της πανδημίας του covid 19 ήταν πρωτόγνωρη και γρήγορα μετατράπηκε σε μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης και οικονομικής κρίσης με ιδιαίτερα επιβαρυντικές μακροπρόθεσμες επιδράσεις. Ο τουριστικός τομέας χτυπήθηκε από την πανδημία όσο κανένας άλλο κλάδος, ο οποίος μέχρι το 2019 σημείωνε τεράστια ανάπτυξη (Attard et al., 2020).

Στα πλαίσια της εκδήλωσης της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020, οι αφίξεις από τα αεροδρόμια του εξωτερικού σταμάτησαν, καθώς αποκλείστηκαν τα σύνορα της χώρας για την αποφυγή διασποράς του ιού. Από τις αρχές του 2020 μέχρι και την περίοδο του Οκτωβρίου παρατηρήθηκε μείωση των κρατήσεων των αεροπορικών εισιτηρίων για τις χώρες της Ευρώπης με ποσοστό που αγγίζει το 82%, σε σχέση με το 2019. Όσον αφορά την Ελλάδα, παρατηρήθηκε μείωση ως προς το σύνολο των αεροπορικών ταξιδιών, περιορίζοντας τα έσοδα των ελληνικών αεροδρομίων κατά 72%. Ακόμη, οι τουριστικές εισροές περιορίστηκαν με ποσοστό που έφτασε το 78% (Iossiphides et al., 2020).

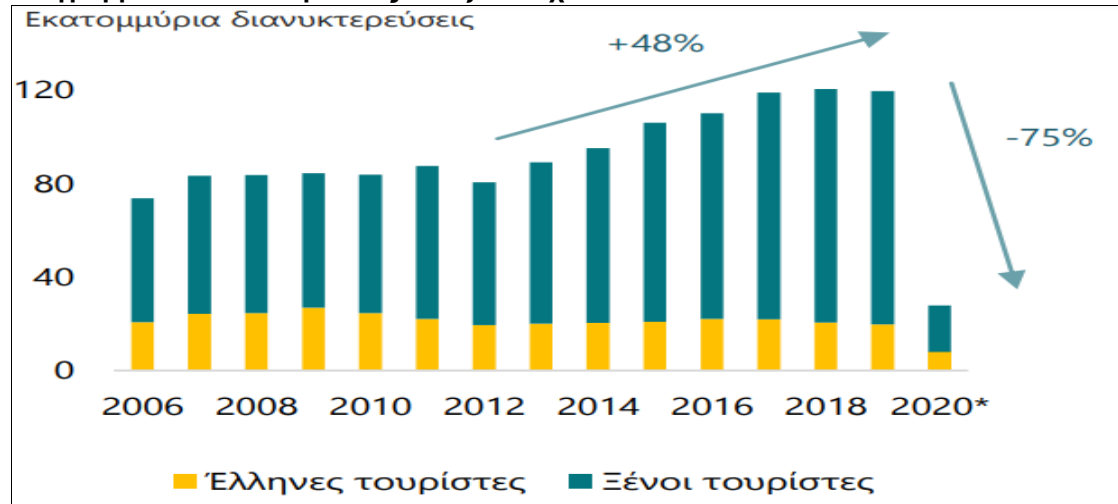
Από την όλη κατάσταση δεν θα μπορούσε να μείνουν ανεπηρέαστοι οι τομείς που συνδέονται με τον τουρισμό και αφορούν τον ξενοδοχειακό κλάδο και την εστίαση. Ο ξενοδοχειακός κλάδος παρουσίασε πτώση στο σύνολο των αφίξεων του 3ου τριμήνου του 2020 με ποσοστό που άγγιξε το 75% (βλ. διάγραμμα 2). Ακόμη, παρατηρήθηκε συρρίκνωση στο ύψος των εσόδων από τον τουρισμό με ποσοστό που άγγιξε το 80% (βλ. διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 2: Αφίξεις στα ξενοδοχεία

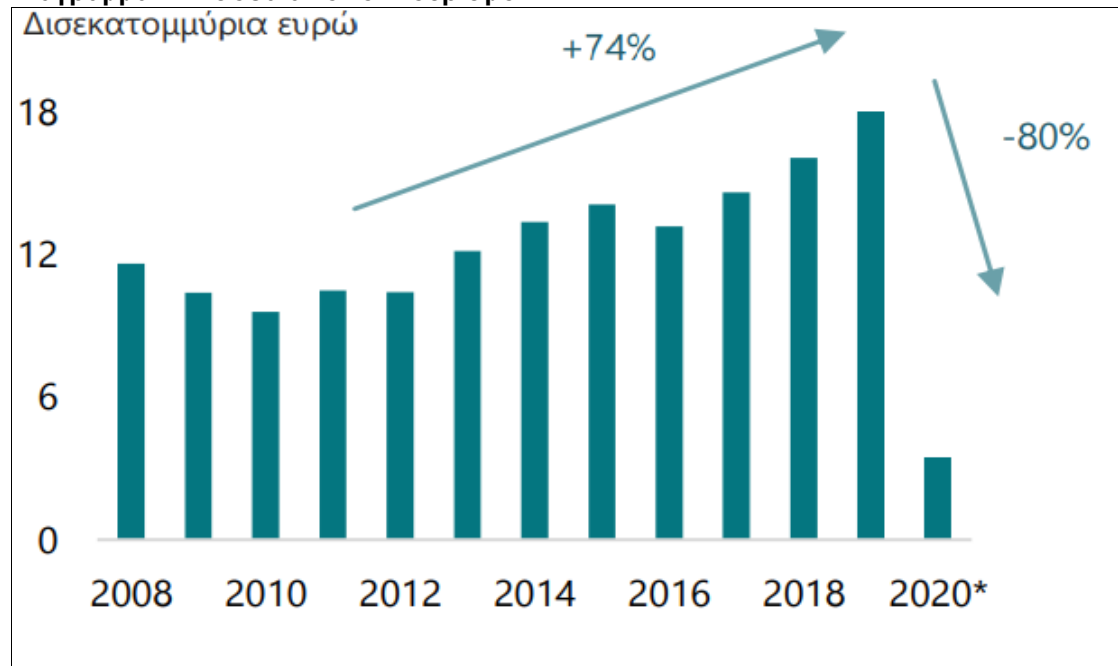
Πηγή: Βουμβάκη κ.α. (2020)

Διάγραμμα 3: Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχεία

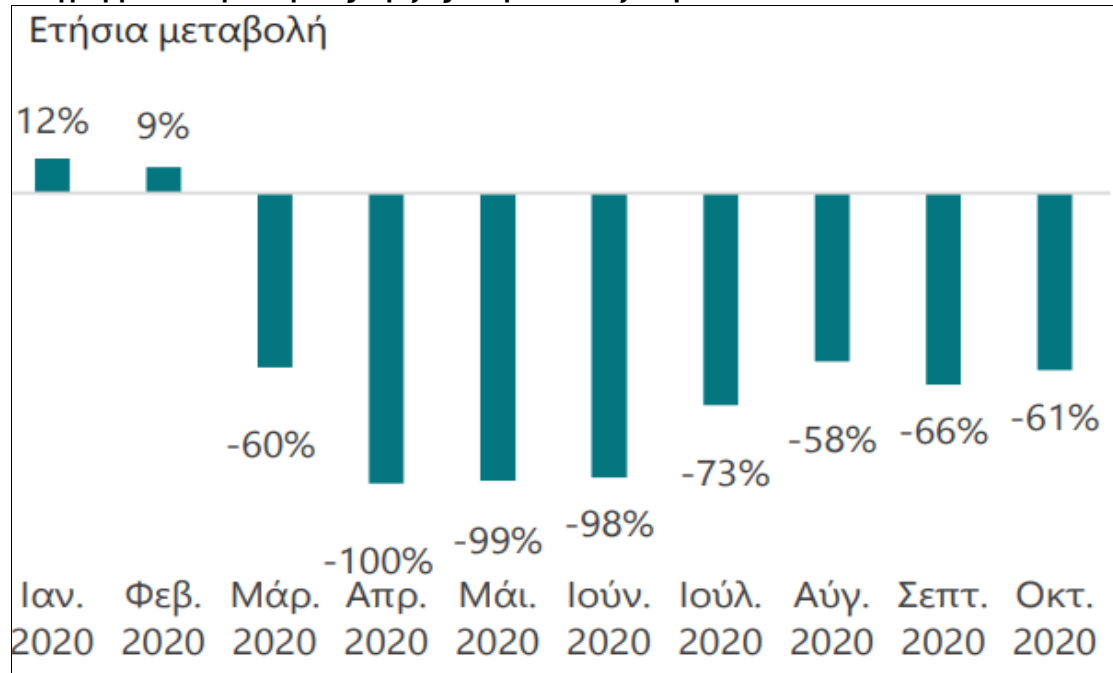
Πηγή: Βουμβάκη κ.α. (2020)

Διάγραμμα 4: Έσοδα από τον τουρισμό

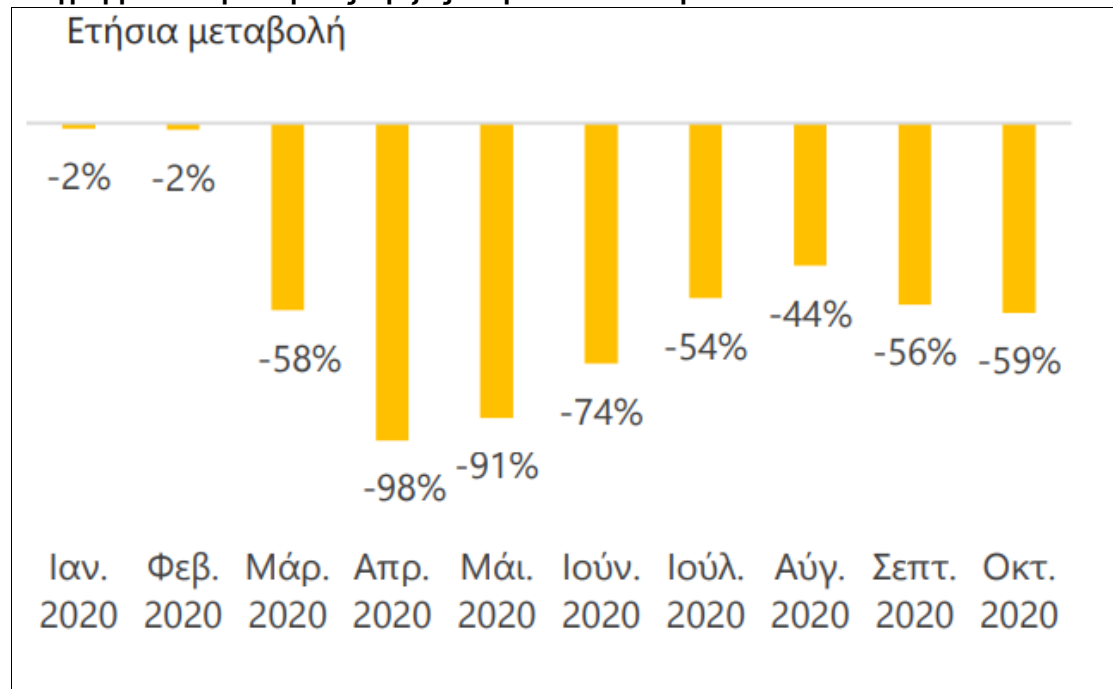
Πηγή: Βουμβάκη κ.α., (2020)

Διάγραμμα 5: Αεροπορικές αφίξεις τουριστών εξωτερικού

Πηγή: Βουμβάκη κ.α. (2020)

Διάγραμμα 6: Αεροπορικές αφίξεις τουριστών εσωτερικού

Πηγή: Βουμβάκη κ.α. (2020)

Από τα ανωτέρω διαγράμματα παρατηρείται πως το σύνολο των αεροπορικών αφίξεων από το εξωτερικό σημείωσε ιδιαίτερα αυξημένη πτώση κατά την περίοδο του Απριλίου 2020 με ποσοστό που άγγιξε το 100%. Επιπρόσθετα, διακρίνεται ότι η υψηλότερη πτώση στο σύνολο των αεροπορικών αφίξεων των τουριστών εσωτερικού επήλθε την ίδια χρονική περίοδο με ποσοστό που άγγιξε το 98%.

Όσον αφορά τον τομέα της εστίασης, παρατηρήθηκε ότι επιδέχθηκε τεράστιες προκλήσεις την περίοδο της πανδημίας του covid-19, καθώς υποχρεώθηκε να τεθεί σε αναστολή λειτουργίας, μετά από σχετική παρέμβαση του κράτους. Συνολικά στην Ελλάδα τέθηκαν σε κατάσταση αναστολής 67.000 επιχειρήσεις εστίασης, με αποτέλεσμα να μείνουν χωρίς δουλειά 344.000 εργαζόμενοι πολίτες (Δαμαλάς, 2020).

Παρόλη την οικονομική κατάσταση που επικράτησε στη χώρα την περίοδο της πανδημίας του covid – 19 και παρά τις ιδιαίτερα μεγάλες προκλήσεις και συνέπειες που δημιουργήθηκαν στον οικονομικό τομέα, η Ελλάδα κατάφερε να κερδίσει τις εντυπώσεις στα μάτια των υπολοίπων χωρών. Ως προς αυτό μεγάλο ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι έλαβε απευθείας πολύ ισχυρά προληπτικά μέτρα για να διασφαλίσει την αποφυγή διασποράς του ιού. Έτσι μπόρεσε να χαρακτηριστεί ως μία χώρα που λαμβάνει τις ευθύνες της απέναντι στην κοινωνία και στην προώθηση του κοινού καλού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να κρατήσει ακμαίο το προφίλ της και να κερδίσει ξανά την εμπιστοσύνη του τουριστικού κοινού μετά τη λήξη της επιβολής των προληπτικών μέτρων. Ακόμη, για να μπορέσουν να επανέλθουν στις δραστηριότητες τους οι κλάδοι των επιχειρήσεων που επλήγησαν περισσότερο από την πανδημία, λόγω της αναστολής λειτουργίας τους, έλαβαν χρηματική αποζημίωση, ενώ παράλληλα επιδοτήθηκε το ανθρώπινο δυναμικό που είχε τεθεί σε αναστολή εργασίας καθ' όλη τη διάρκεια της επιβολής των περιοριστικών μέτρων (Kousi et al., 2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΈΒΡΟΥ

2.1 Παρουσίαση του Νομού Έβρου

Ο Ν. Έβρου εκτείνεται στην βορειοανατολική πλευρά της χώρας, συνορεύει βόρεια με την Βουλγαρία και ανατολικά με την Τουρκία. Είναι μία από τις περιοχές της χώρας που βρίσκεται δίπλα στον Ν. Ροδόπης και βρέχεται από το θρακικό πέλαγος. Το κέντρο του νομού είναι η πόλη της Αλεξανδρούπολης, η οποία διατηρεί ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον, χάρη στη γεωγραφική της θέση και στα πολιτιστικά γνωρίσματα της. Ο νομός έχει λάβει το όνομα του από τον ποταμό Έβρο που διέρχεται βιορειονατολικά της Ελλάδας και αποτελεί τον πιο μεγάλο ποταμό στα Βαλκάνια. Επίσης, ο ποταμός Έβρος αποτελεί το φυσικό σύνορο που διακρίνει την Ελλάδα από την Βουλγαρία και την Τουρκία².

Εικόνα 2: Γεωγραφική θέση του Ν. Έβρου

Πηγή:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Nomos_Evrou.png

² Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

Ο Ν. Έβρου, βάσει γεωγραφικών χαρακτηριστικών αποτελεί έναν από τους πιο μεγάλους νομούς της χώρας. Εντάσσεται στην Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και διατηρεί ένα νησί που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Αιγαίου Πελάγους και αφορά την Σαμοθράκη. Η συνολική έκταση του νομού αντιστοιχεί περίπου σε 150 χιλ. από το βόρειο προς το νότιο άκρο του, χωρίς την Σαμοθράκη. Όσον αφορά το πλάτος του νομού αντιστοιχεί σε 70 μέχρι 100 χιλ. από το ανατολικό προς το δυτικό άκρο του. Οι κύριοι ποταμοί της περιοχής, είναι ο Έβρος, όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, και ο παραπόταμος Άρδας. Επιπρόσθετα, ο ορεινός όγκος του Ν. Ροδόπης καταλαμβάνει το δυτικό και βορειοδυτικό σημείο του νομού. Στην νότια πλευρά ο νομός φαίνεται ότι βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Επιπλέον, παρατηρείται πως ο ποταμός Έβρος διατηρεί επίπεδη κοιλάδα, ενώ η Σαμοθράκη καλύπτεται κυρίως από ορεινούς όγκους. Στο σημείο της ακτογραμμής το κλίμα χαρακτηρίζεται μεσογειακό, ενώ στο βόρειο τμήμα κυρίως ψυχρό ηπειρωτικό³.

Εικόνα 3: Η Αλεξανδρούπολη

Πηγή: <https://www.maxmag.gr/city-guide/axiotheata-tis-alexandroypolis-5-meri-poy-prepei-na-deis/>

³ Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

Κατά την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτη, ο Ν. Έβρου έλαβε νέα μορφή και χαρακτηρίστηκε ως Περιφερειακή Ενότητα Έβρου. Μετά από διάφορες συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στους Δήμους, η Περιφερειακή Ενότητα Έβρου διαρθρώθηκε από τον Δήμο Ροδόπης, Διδυμότειχου, Σουφλίου, Αλεξανδρούπολης και Σαμοθράκης⁴.

Εικόνα 4: Διάρθρωση Δήμων της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου

Πηγή: <http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26>

⁴ Περιφερειακή Ενότητα Έβρου. Ανάκτηση από την <http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26> ημερομηνία 1/7/2022

Πίνακας 4: Δημοτικές Ενότητες της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου βάσει του προγράμματος Καλλικράτη

Δήμος	Πρωτεύουσα	Δημοτικές Ενότητες/ Κοινότητες
Αλεξανδρούπολης	Αλεξανδρούπολη	Αλεξανδρούπολης, Τραϊανούπολης, Φερών
Διδυμότειχου	Διδυμότειχο	Διδυμότειχου, Ελληνοχωρίου, Μεταξάδων
Ορεστιάδας	Ορεστιάδα	Βύσσα, Κυπρίνου, Ορεστιάδος, Τριγώνου,
Σαμοθράκης	-	-
Σουφλιού	Σουφλί	Ορφέα, Σουφλιού, Τυχερού

Πηγή: <https://www.kallikratis.org/perifereiakiki-enotita-ebroy/>

Στα πλαίσια της καταμέτρησης του πληθυσμού που πραγματοποίησε η ΕΛΣΤΑΤ το 2011, ο Ν. Έβρου είχε συνολικά 147.947 άτομα. Αναλυτικά, ο πληθυσμός του Ν. Έβρου ανά Δημοτική Ενότητα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 5: Πληθυσμός Ν. Έβρου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ (Έδρα: Αλεξανδρούπολης,η)	147.947
ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ (Έδρα: Αλεξανδρούπολης,η)	72.959
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	61.702
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΑΪΑΝΟΥΠΟΛΗΣ	2.706
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΕΡΩΝ	8.551
ΔΗΜΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ (Έδρα: Διδυμότειχον,το)	19.493
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	16.078
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΑΔΩΝ	3.415
ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ (Έδρα: Ορεστιάς,η)	37.695
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΥΣΣΑΣ	6.515
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΥΠΡΙΝΟΥ	2.226
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ	23.584
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΓΩΝΟΥ	5.370
ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ (Έδρα: Σαμοθράκη,η)	2.859
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ (Έδρα: Σουφλίον,το)	14.941
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΡΦΕΑ	4.761
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	6.170
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΧΕΡΟΥ	4.010

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Ανατρέχοντας σε πιο πρόσφατες πληροφορίες, ο πληθυσμός βάσει της ΕΛΣΤΑΤ την χρονική περίοδο του 2020 άγγιξε τα 147.091 άτομα, από τα οποία τα 74.963 αφορούσαν το ανδρικό φύλο και τα 72.124 το γυναικείο⁵.

2.2 Ο οικονομικός τομέας του Νομού Έβρου

Ο Ν. Έβρου καλύπτεται κυρίως από πεδιάδες με ποσοστό 62,4% συνολικής έκτασης, ενώ οι ορεινοί όγκοι του αντιστοιχούν στο 10,3%. Το μεγαλύτερο μέρος της πεδινής έκτασης καλλιεργείται χάρη στην συμβολή του ποταμού Έβρου, αλλά και των παραπόταμων και των διαφόρων και πολλών καναλιών άρδευσης⁶.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, (2011) ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στον Ν. Έβρου παρατίθεται στον πίνακα που ακολουθεί παρακάτω, ανά ηλικία.

Πίνακας 6: Οικονομικά ενεργά πληθυσμός ανά ηλικία Ν. Έβρου

Περιγραφή τόπου μόνιμης διαμονής/ ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί		
		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΈΒΡΟΥ	147.947	57.337	48.443	8.894
0-14	20.814	0	0	0
15-34	38.237	21.780	16.967	4.813
35-54	37.409	28.515	25.116	3.399
55+	51.487	7.042	6.360	682

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

⁵ Παραμένει ο Έβρος πρώτος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στην ΠΑΜΘ. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.evros24.gr/paramenei-o-evros-protos-me-ton-megaly/> με ημερομηνία 1/7/2022

⁶ Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

Βάσει του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι κατά την χρονική περίοδο του 2011 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Ν. Έβρου αντιστοιχούσε σε 48.443 άτομα, εκ των οποίων τα 16.967 ήταν ηλικίας 15 έως 34 ετών, τα 25.116 μεταξύ 35 έως 54 ετών και τα 6.360 άνω των 55 ετών. Όσον αφορά τους άνεργους της περιοχής στο σύνολο τους άγγιξαν τα 8.894 άτομα, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν ηλικίας μεταξύ 15 έως 34 ετών.

Πίνακας 7: Επαγγελματική δραστηριότητα των κατοίκων του Ν. Έβρου

Περιγραφή τύπου μόνιμης διαμονής / επάγγελμα	Σύνολο	Ομάδες ηλικιών		
		15-34	35-54	55+
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ	48.443	16.967	25.116	6.360
Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	2.070	348	1.340	382
Επαγγελματίες	6.916	2.122	4.133	661
Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	3.073	969	1.832	272
Υπάλληλοι γραφείου	2.352	761	1.389	202
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	16.771	9.509	6.480	782
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	6.839	682	3.773	2.384
Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	4.151	1.076	2.397	678
Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)	2.268	473	1.413	382
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες	4.003	1.027	2.359	617

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Με γνώμονα τον παραπάνω πίνακα διακρίνεται ότι στον Ν. Έβρου η πλειοψηφία των κατοίκων (9.509 άτομα) απασχολείται στον κλάδο παροχής υπηρεσιών υπό την θέση των πωλητών και είναι ηλικίας μεταξύ 15-34 ετών. Επιπλέον, 6.916 άτομα εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες και είναι ηλικίας μεταξύ 35-54 ετών (4.133 άτομα), ενώ 3.773 άτομα απασχολούνται στον κλάδο της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της δασοκομίας και της αλιείας και είναι ηλικίας μεταξύ 35-54 ετών.

Πίνακας 8: Τομέας επαγγελματικής δραστηριότητας των κατοίκων του Ν. Έβρου

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΈΒΡΟΥ
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	38.787	8.312
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	17.827	2.892
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	834	186
Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	971	235
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	9.924	2.217
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	27.778	6.137
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	5.881	1.375
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	11.673	2.743
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	1.909	461
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2.626	634
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	6.931	1.551
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3.469	676
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	26.110	12.667
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	14.995	3.691
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	10.677	3.294
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	1.442	290
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	3.199	832
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	727	152
ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	1.546	98
Σύνολο	187.306	48.443

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Μέσα από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι στον Ν. Έβρου φαίνεται να απασχολείται μεγάλη μερίδα του πληθυσμού (12.667 άτομα) στον τομέα δημόσιας διοίκησης και άμυνας – υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης και στον τομέα της γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας (8.312 άτομα).

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα διακρίνεται ότι μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Ν. Έβρου ασχολείται με την καλλιέργεια εκτάσεων γης και την παραγωγή ποικίλων αγροτικών προϊόντων, είτε στα πλαίσια της ατομικής απασχόλησης είτε στα πλαίσια συνεταιριστικής. Οι κύριες καλλιέργειες που παράγει η περιοχή είναι το σιτάρι, το βαμβάκι και τα ζαχαρότευτλα⁷.

Επιπρόσθετα, διακρίνεται ότι οι περισσότερες εκτάσεις καλλιέργειας σιτηρών βρίσκονται στις μεγάλες πεδιάδες που διατηρεί ο Δήμος Διδυμότειχου και Ορεσιτιάδας, καλύπτοντας τα 2/3 της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης του νομού. Τα κύρια σιτηρά που παράγει η περιοχή είναι ο ηλίανθος, ο σπόρος μηδικής, το σκουπόχορτο (σόργο)⁸.

Πίνακας 9: Απασχόληση στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, (2016)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ				ΚΑΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ			
	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	Χ.Γ.Ε	ΑΠΑΣΧ/ΝΟΙ	ΗΜ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	Χ.Γ.Ε	ΑΠΑΣΧ/ΝΟΙ	ΗΜ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	51.628	3.633.845	248.036	12.362.996	51.579	3.624.338	92.257	10.714.543
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ	14.047	1.557.198	59.717	2.568.874	14.042	1.556.717	24.127	2.329.531

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2016)

⁷ Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

⁸ Οικονομία και οικισμοί Νομού Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/evros/pr12ec.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, διαπιστώνεται ότι ο αγροτικός κλάδος στον Ν. Έβρου απασχολεί 59.717 άτομα σε 14.047 αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ενώ συνολικά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης απασχολούνται 248.036 άτομα σε 51.628 εκμεταλλεύσεις.

Επιπλέον, πολλοί οικονομικά ενεργοί πολίτες του Ν. Έβρου ασχολούνται με την κτηνοτροφία, την αλιεία και την δασοκομία. Όσον αφορά την κτηνοτροφία σημειώνεται μεγάλη ποσοτική και ποιοτική ανάπτυξη ως προς τις κτηνοτροφικές μονάδες εκτροφής βοοειδών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο παρατηρείται σημαντική αύξηση στην καλλιέργεια μηδικής σε περιοχές με ξερό έδαφος. Επίσης, στο Σουφλί υπάρχουν καλλιέργειες μούρων που συντελεί στην κτηνοτροφία με σκοπό την παραγωγή του μεταξιού. Αυτό το γεγονός έδωσε τη δυνατότητα στο Σουφλί να αναγνωριστεί σε ολόκληρη τη χώρα, λόγω των ιδιαίτερα περίφημων μεταξωτών που παράγει⁹.

Όσον αφορά τις δασικές εκτάσεις στο φαίνεται να καταλαμβάνουν το 29% του εδάφους, χωρίς όμως να τις εκμεταλλεύονται όλες. Παρόλα αυτά μεγάλη ανάπτυξη φέρει η καλλιέργεια της λεύκας. Όσον αφορά την αλιεία που διενεργείται από μεγάλη μερίδα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, επιτυγχάνεται στην Αλεξανδρούπολη, εκμεταλλεύοντας την πλούσια αλιευτική δυνατότητα που παρέχει ο ποταμός Έβρος, τα δέλτα του ποταμού και το Θρακικό πέλαγος¹⁰.

Σημειώνεται ακόμη ότι στον Ν. Έβρου μεγάλη ανάπτυξη γνωρίζει ο τριτογενής τομέας παραγωγής, ο οποίος φαίνεται να μεγιστοποιεί τα ποσοστά του σε σχέση με εκείνα του πρωτογενή τομέα. Για το λόγο αυτό, η πλειοψηφία του πληθυσμού του νομού και κυρίως οι νεότερες ηλικίες έχουν στραφεί στην προσφορά υπηρεσιών. Επίσης, εδώ και πολλά χρόνια διακρίνεται μία ανάπτυξη στο τουριστικό τομέα του Ν. Έβρου, χάρη στην γεωγραφική του θέση και στην πολιτιστική κληρονομιά του. Παρατηρείται λοιπόν να κατασκευάζονται διαρκώς πολλές καινούργιες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με

⁹ Οικονομία και οικισμοί Νομού Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/evros/pr12ec.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

¹⁰ Οικονομία και οικισμοί Νομού Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/evros/pr12ec.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

ιδιαίτερες ανέσεις και πολυτέλεια, διευρύνοντας τις δυνατότητες διαμονής και φιλοξενίας στην περιοχή¹¹.

Πίνακας 10: Ξενοδοχειακό δυναμικό του Ν. Έβρου, 2020

ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ						
ΠΕ Έβρου	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Μονάδες	3	2	21	29	9	64
Δωμάτια	386	142	632	701	127	1.988
Κλίνες	784	293	1.217	1.302	262	3.858
Έβρος	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Μονάδες	3	2	14	26	7	52
Δωμάτια	386	142	404	666	115	1.713
Κλίνες	784	293	787	1.233	236	3.333
Σαμοθράκη	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Μονάδες			7	3	2	12
Δωμάτια			228	35	12	275
Κλίνες			430	69	26	525

Πηγή: ΙΤΕΠ, (2020)

Τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα δείχνουν ότι στον Ν. Έβρου η πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων είναι 2*, εκ των τα 26 βρίσκονται στον Έβρο και τα 3 στη Σαμοθράκη. Συνολικά, το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής αντιστοιχεί σε 64 μονάδες που διατηρούν 1.988 δωμάτια και 3.858 κλίνες.

Η κύρια κατηγορία τουρισμού που αναπτύσσεται στην περιοχή αφορά κυρίως τον θαλάσσιο και τον παραθεριστικό τουρισμό. Ωστόσο, η ύπαρξη του ποταμού Έβρου και των υδροβιότοπων του και του δάσους της Δαδιάς δίνουν την δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτουρισμού και του οικοτουρισμού¹².

¹¹ Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

¹² Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

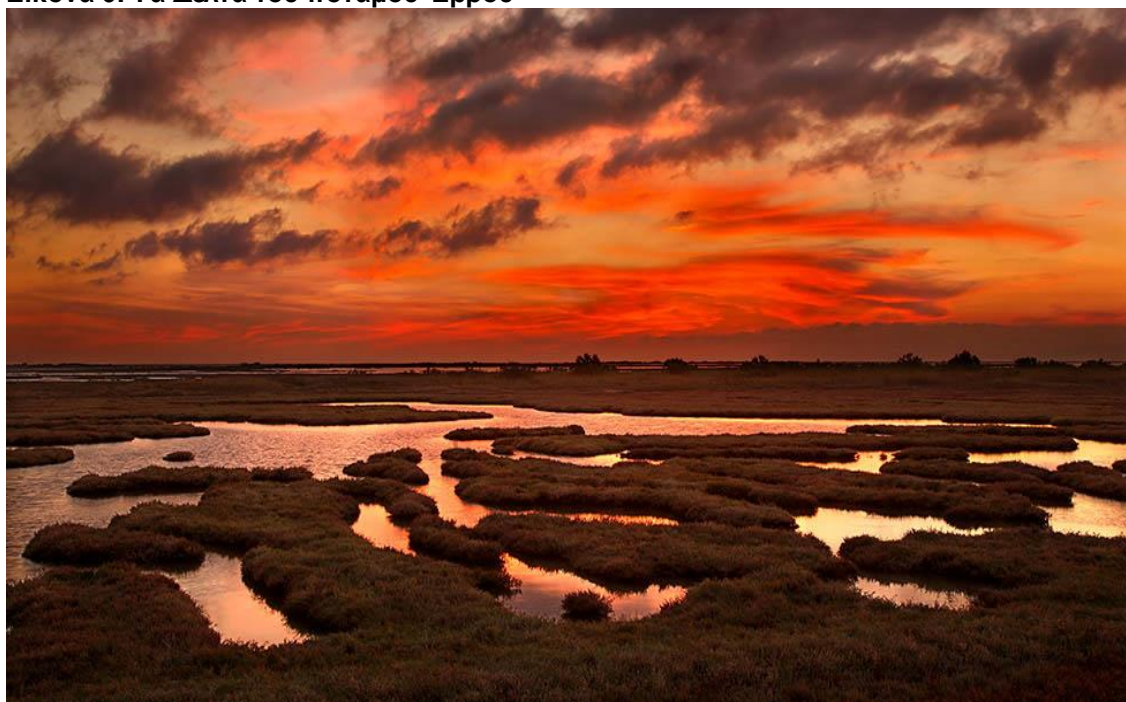
Εικόνα 5: Το δάσος της Δαδιάς

Πηγή:

<https://visitalexandroupoli.gr/%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%AC%CF%83%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%82/>

Εικόνα 6: Τα Δέλτα του ποταμού Έβρου

Πηγή: <https://www.lighthousehotel.gr/el/the-river-evros-delta/>

Μεγάλο ρόλο στην οικονομία του τόπου διαδραματίζει ετησίως η διοργάνωση της συνάντησης των νέων¹³. Στην ενίσχυση της οικονομίας της περιοχής συμβάλλει επίσης το γεγονός ότι διατηρεί πολλές εκπαιδευτικές πανεπιστημιακές μονάδες, οι οποίες υποδέχονται ετησίως πολλούς φοιτητές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

2.3 Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Έβρου

Μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης του 2008, η Ελλάδα στο σύνολο της βρέθηκε αντιμέτωπη με ποικίλες οικονομικές δυσκολίες, εξαιτίας της κρίσης χρέους του δημοσίου τομέα της. Από την κατάσταση αυτή επηρεάστηκε η οικονομία όλων των περιοχών της χώρας, συμπεριλαμβανόμενης της οικονομία του Ν. Έβρου. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2012-2017, εξαιτίας της εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, σημειώθηκε συρρίκνωση ως προς το ΑΕΠ του νομού με ποσοστό που άγγιξε το 8%, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση σημείωσαν ο Ν. Ξάνθης και Ροδόπης (βλ. πίνακα 11).

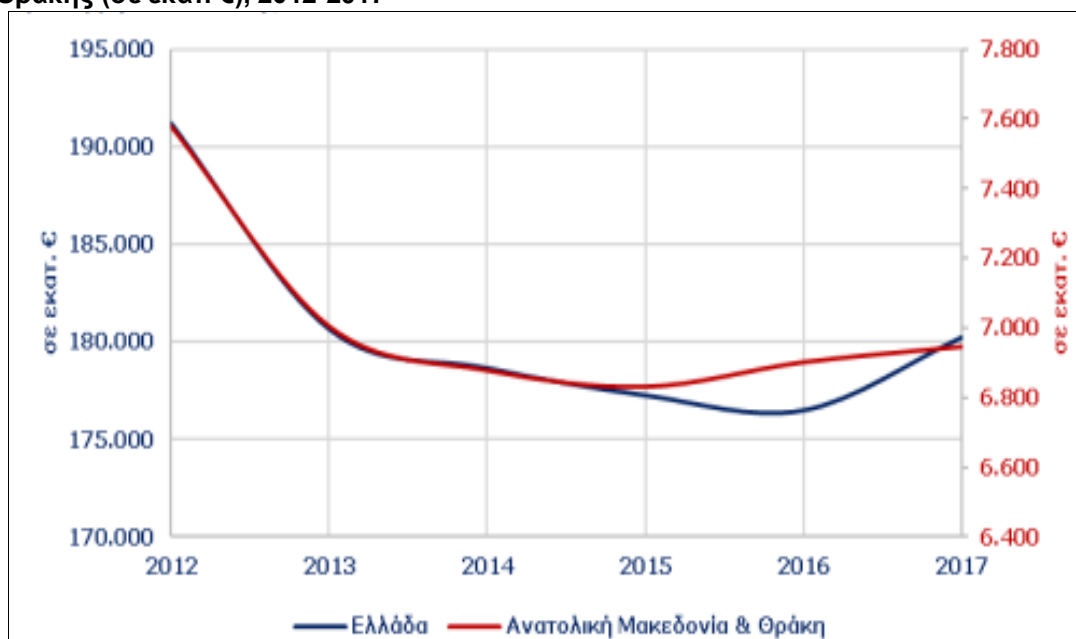
Πίνακας 11: ΑΕΠ του Ν. Έβρου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2012 – 2017 (σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Περιφερειακή Ενότητα	2012	2013	2014	2015	2016	2017	%
ΈΒΡΟΥ	1.971	1.805	1.795	1.800	1.833	1.816	-8%
ΚΑΒΑΛΑΣ	1.987	1.784	1.849	1.822	1.808	1.906	-4%
ΞΑΝΘΗΣ	1.259	1.216	1.098	1.085	1.124	1.098	-13%
ΡΟΔΟΠΗΣ	1.283	1.176	1.100	1.079	1.122	1.110	-13%
ΔΡΑΜΑΣ	1.080	1.023	1.036	1.045	1.015	1.015	-6%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	7.579	7.004	6.878	6.831	6.901	6.946	-8%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

¹³ Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

Διάγραμμα 7: Εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης (σε εκατ. €), 2012-2017

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

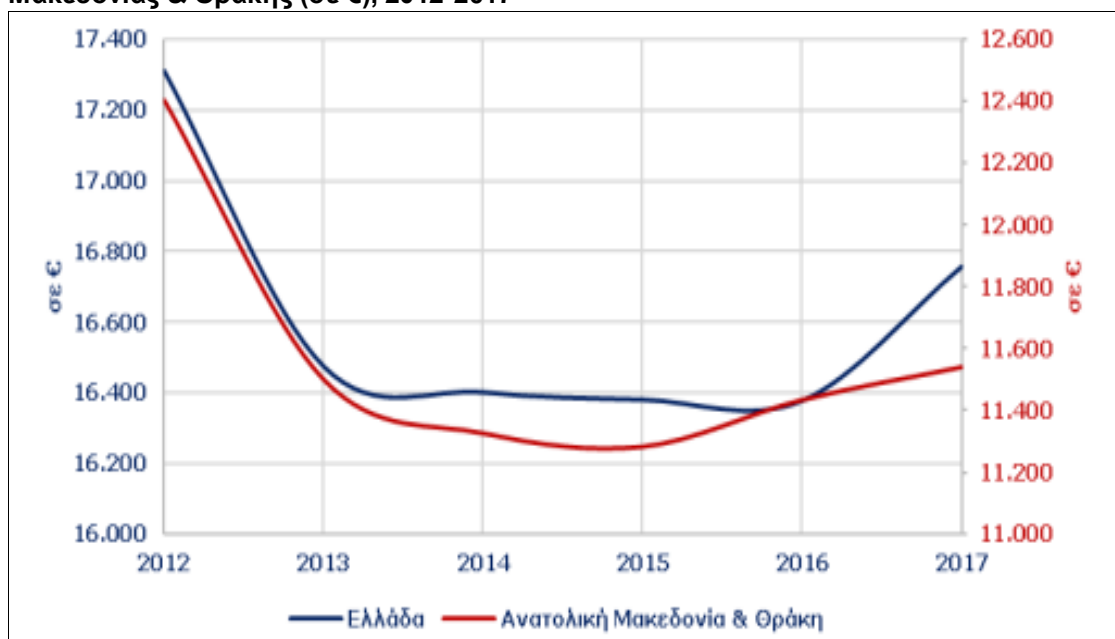
Ακόμη, διακρίνεται ότι ο Ν. Έβρου παρουσίασε συρρίκνωση όσον αφορά το ύψος στο Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με ποσοστό που αγγίζει 16% την περίοδο 2012-2017 (βλ. πίνακα 12).

Πίνακας 12: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2012 – 2017

Περιφερειακή Ενότητα	2012	2013	2014	2015	2016	2017	%
ΈΒΡΟΥ	14.311	12.952	13.529	13.417	13.410	14.213	-1%
ΚΑΒΑΛΑΣ	13.323	12.203	12.132	12.171	12.403	12.305	-8%
ΞΑΝΘΗΣ	10.977	10.446	10.614	10.742	10.466	10.484	-4%
ΡΟΔΟΠΗΣ	11.341	10.422	9.773	9.619	10.026	9.962	-12%
ΔΡΑΜΑΣ	11.157	10.788	9.752	9.654	10.015	9.806	-12%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	12.403	11.498	11.324	11.281	11.432	11.539	-7%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης (σε €), 2012-2017

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης αυτό που παρατηρήθηκε στον Ν. Έβρου ήταν ότι επηρεάστηκε αρνητικά ο τομέας των επιχειρήσεων, καθώς πολλοί επιχειρηματίες προχώρησαν στο κλείσιμο των επιχειρήσεων τους και σε απολύσεις εργαζομένων. Αυτό έγινε για το λόγο ότι αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τα επίπεδα της ανεργίας στην περιοχή. Ειδικότερα, αν και το 2007 το σύνολο των απολύσεων ανήλθε σε 6.480 εργαζομένους, από το 2008 έως το 2009 παρατηρήθηκε δραματική αύξηση των καταγγελιών σύμβασης φτάνοντας τις 9.443 περιπτώσεις εργαζομένων. Βάσει αυτών των στοιχείων η συνολική αύξηση που επιδέχθηκε η ανεργία στην περιοχή του Ν. Έβρου άγγιξε το 48,7% (Λώλας, 2010; Βασιλειάδης & Κλωνίδης, 2014).

Ως προς τις απολύσεις αυτές μεγάλο ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι συρρικνώθηκε ο αριθμός των βιομηχανιών στην περιοχή, καθώς έβαλαν οριστικό λουκέτο η αλλαντοποιεία Θράκης, η ΟΤΤΟ Έβρος και η Αρίστος Φίλης. Η απώλεια του κλεισίματος των ανωτέρω αναφερόμενων βιομηχανιών οδήγησε στην ανεργία 200 εργαζομένους. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο τομέας των επιχειρήσεων ήρθε την περίοδο της οικονομικής κρίσης αντιμέτωπος με το ζήτημα τω ακάλυπτων επιταγών, γεγονός που κλόνησε κατά 20,3% την ρευστότητα της αγοράς. Το 2011 το ύψος των

διαμαρτυρόμενων συναλλαγματικών άγγιξε το 1,52 εκατ. ευρώ σε αντίθεση με το 2008 που ήταν 1,43 εκατ. ευρώ (Λώλας, 2010; Βασιλειάδης & Κλωνίδης, 2014).

Πίνακας 13: Ροές απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα στον Ν. Έβρου, 2008-2012

Περίοδος	Αναγγελίες Πρόσληψης		Καταγγελίες σύμβασης		Οικειοθελείς αποχωρήσεις		Καθαρή διαφορά (νέες θέσεις εργασίας)
	Αριθμός	% Μεταβολή προηγ. έτους	Αριθμός	% Μεταβολή προηγ. έτους	Αριθμός	% Μεταβολή προηγ. έτους	Αριθμός θέσεων
2008	9.166	2,7%	7.076	9,2%	3.001	6,5%	-911
2009	9.199	0,4%	9.443	33,5%	3.041	1,3%	-3.285
2010	8.764	-4,7%	8.893	-5,8%	2.828	-7%	-2.957
2011	7.103	-19%	8.187	-7,9%	2.263	-20%	-3.347
2012	8.633	21,5	8.567	4,6%	2.514	11,1%	-2.448

Πηγή: Βασιλειάδης & Κλωνίδης, (2014)

Πίνακας 14: Ακάλυπτες επιταγές στον Ν. Έβρου, 2008-2012

Περίοδος	Ακάλυπτες επιταγές		Διαμαρτυρημ. Συναλλ/κές	
	Εκατ. ευρώ	% Μεταβολή Προηγ. έτος	Εκατ. ευρώ	% Μεταβολή Προηγ. έτος
2008	13,17	41%	1,43	-6,4%
2009	15,29	16,1%	1,43	-0,5%
2010	8,45	-44,7%	1,3	-8,7%
2011	11,03	30,5%	1,52	-17%
2012	6,43	41,7%	1,42	-7,1%

Πηγή: Βασιλειάδης & Κλωνίδης, (2014)

Πίνακας 15: Επιχειρήσεις που έκλεισαν ή μείωσαν προσωπικό τους το 2011 στον Ν. Έβρου

Επιχειρήσεις	Μείωση προσωπικού	Απολυμένοι	Κλείσιμο επιχείρησης
ΑΝΚΕΡ		150	Έκλεισε
ΕΤΕΟ ΤΕΧΝΙΚΗ		150	Έκλεισε
ΕΚΚΟΚΙΣΤΗΡΙΑ – ΞΗΡΑΝΤΗΡΙΑ ΓΚΟΥΓΚΟΥΛΙΔΗ		60	Έκλεισε
Δ.Ε.Π.Ε.Α		65	Έκλεισε
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ		25	Έκλεισε
ΑΛΛΑΝΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕ	40	40	
ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΙΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	60	60	
ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ)		94	Άνεργοι λόγω έλλειψης πρώτων υλών
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΛΕΙΣΑΝ		500	
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ		300	
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΑΤΤΙΚΗΣ		104	

Πηγή: Βασιλειάδης & Κλωνίδης, (2014)

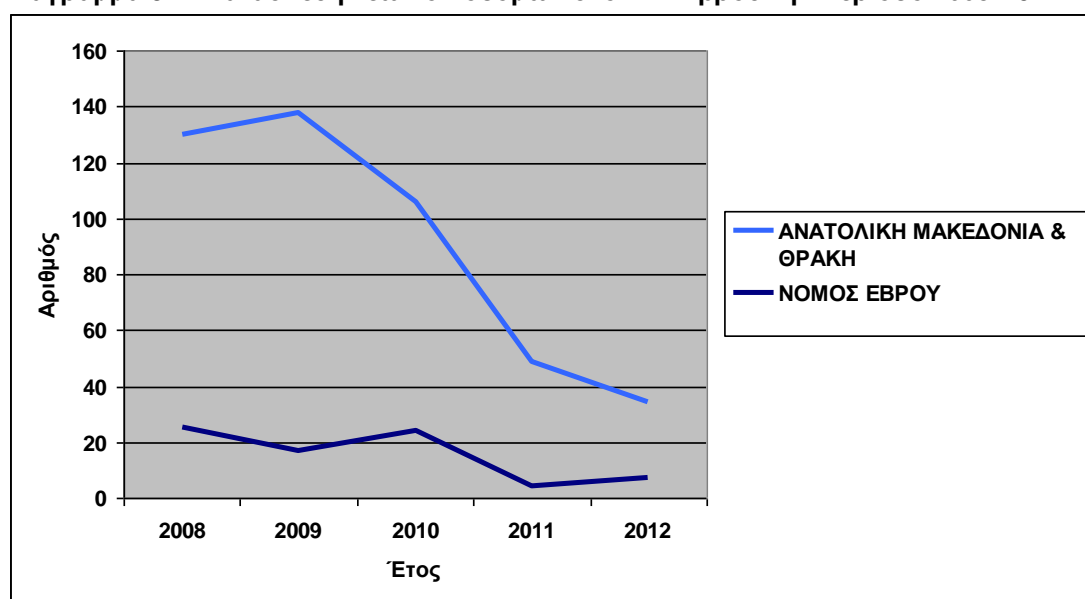
Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης του 2008 μεγάλο πλήγμα επιδέχθηκε επίσης ο κλάδος των οικοδομών στον Ν. Έβρου κατά τη χρονική περίοδο 2008-2012. Συγκεκριμένα, κατά την χρονική περίοδο 2008 ο αριθμός των νέων οικοδομών που κατασκευάστηκαν αντιστοιχούσε σε 25 οικοδομές, ενώ το 2009 σε 17. Την περίοδο του 2010 ωστόσο σημειώθηκε μία ανάκαμψη στα πλαίσια των οικοδομικών δραστηριοτήτων αγγίζοντας τις 24 οικοδομές, ενώ στην πορεία σημειώθηκε εκ νέου συρρίκνωση στον αριθμό των οικοδομών (βλ. πίνακα 16).

Πίνακας 16: Νέες οικοδομές στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ανά νομό, 2008 -2012

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	130	138	106	49	34
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	24	16	10	8	3
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	44	49	29	13	8
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	25	17	24	4	7
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	17	31	24	10	9
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	20	25	19	14	7

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SOP03/2011-M12>

Διάγραμμα 9: Η κατασκευή νέων οικοδομών στον Ν. Έβρου την περίοδο 2008-2012

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

2.4 Η υγειονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Έβρου

Μετά το πέρας της οικονομικής κρίσης του 2008 και φτάνοντας στην περίοδο του 2019 η διεθνής κοινότητα, αλλά και η τοπική κοινωνία του Ν. Έβρου ήρθαν αντιμέτωπες με την εκδήλωση επιπρόσθετων οικονομικών προβλημάτων μετά την εκδήλωση της υγειονομικής κρίσης της πανδημίας του covid 2019. Όπως είναι γνωστό η οικονομία της χώρας και κατ' επέκταση του Ν. Έβρου επηρεάστηκε από την επιβολή προληπτικών περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή διασποράς του ιού. Ένα από τα μέτρα που οδήγησαν σε

οικονομικές αναταραχές στον Ν. Έβρου ήταν η αναστολή λειτουργίας των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ανέστειλαν υποχρεωτικά την λειτουργία τους κατά την περίοδο της καραντίνας 10.379 επιχειρήσεις, με ποσοστό της τάξεως του 11,7% επί του συνόλου των επιχειρήσεων της περιοχής. Έτσι, 47.813 εργαζόμενοι τέθηκαν σε αναστολή εργασίας με ποσοστό που αγγίζει το 26,6% (βλ. πίνακα 17) (ΕΛΣΤΑΤ, 2020).

Πίνακας 17: Συνολικό Πλήθος Επιχειρήσεων και Πλήθος Επιχειρήσεων σε Αναστολή Λειτουργίας με αντίστοιχα μεγέθη Απασχόλησης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		Ποσοστό (%) επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		Ποσοστό (%) απασχολούμενων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας
	Σύνολο	Σε αναστολή λειτουργίας		Συνολικού πλήθους επιχειρήσεων	Επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας	
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	88.809	10.379	11,7	179.807	47.813	26,6
Γενικό Σύνολο	1.415.370	205.984	14,6	4.178.199	1.063.098	25,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2020)

Ένας ακόμη τομέας που υπέστη ισχυρές επιδράσεις από την πανδημία του covid -19 ήταν ο τουριστικός, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε τοπικό. Συγκεκριμένα, από την κατάσταση αυτή επηρεάστηκε αρκετά ο τομέας του τουρισμού σε ολόκληρη την Ελλάδα, σημειώνοντας μία πτωτική πορεία κατά την διάρκεια της επιβολής αναστολής λειτουργίας. Ωστόσο, στην περίπτωση του Ν. Έβρου, με γνώμονα τις στατιστικές αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν, την περίοδο του 2020 το σύνολο των διεθνών αεροπορικών αφίξεων στο αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης παρουσίασε άνοδο που άγγιξε το ποσοστό του 17% (βλ. πίνακα 18). Παρόλα αυτά παρατηρήθηκε μείωση κατά 63% ως προς τις αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού στο ίδιο αεροδρόμιο (βλ. πίνακα 19).

Πίνακας 18: Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ανά αεροδρόμιο, 2019-2020

Αεροδρόμιο	2019	2020	% 2019-2020
Καβάλας	122.892	22.283	-82%
Έβρου	41	48	17%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	122.933	22.331	-82%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Πίνακας 19: Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, 2019-2020

Αεροδρόμιο	2019	2020	% 2019-2020
Καβάλας	117.328	62.872	-46%
Έβρου	33.935	12.605	-63%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	151.263	75.477	-50%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Όσον αφορά τους διακινηθέντες εσωτερικού στους λιμένες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και συγκεκριμένα στον λιμένα της Αλεξανδρούπολης το 2020 αποβιβάστηκαν 199 χιλ. επιβάτες έναντι 270 χιλ. που ήταν το 2019, σημειώνοντας μείωση που άγγιξε το 55% (βλ. πίνακα 20).

Πίνακας 20: Διακινηθέντες εσωτερικού στους λιμένες της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019-2020

Ενότητα	2019	2020	% 2019-2020
Καβάλας	4.289.298	1.836.651	-57%
Έβρου	270.844	199.339	-26%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	4.560.142	2.035.990	-55%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Επιπλέον, όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, την περίοδο του 2020 λόγω της πανδημίας δεν προσήλθε κανένα κρουαζιερόπλοιο στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, δεδομένης της κατάστασης που επικρατούσε στη χώρα (βλ. πίνακα 21).

Πίνακας 21: Κίνηση κρουαζιερόπλοιων στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης, 2019-2020

Λιμάνι	2019	2020	% 2019-2020
Καβάλας	7	1	-86%
Αλεξανδρούπολης	0	0	
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	7	1	-86%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι, την περίοδο 2019-2020 σημειώθηκε πολύ μεγάλη μείωση ως προς τις αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Ν. Έβρου κατά 80% και ημεδαπών κατά 38% (βλ. πίνακα 22).

Πίνακας 22: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019-2020

Ενότητα		2019	2020	% Μεταβολή
Έβρου	Αλλοδαποί	57.805	11.285	-80%
	Ημεδαποί	100.431	62.703	-38%
Θάσου	Αλλοδαποί	164.416	31.686	-81%
	Ημεδαποί	38.227	29.039	-24%
Καβάλας	Αλλοδαποί	97.314	15.483	-84%
	Ημεδαποί	71.220	30.754	-57%
Ροδόπης	Αλλοδαποί	16.992	2.784	-84%
	Ημεδαποί	51.819	23.118	-55%
Ξάνθης	Αλλοδαποί	13.869	2.866	-79%
	Ημεδαποί	68.131	22.239	-67%
Δράμας	Αλλοδαποί	6.199	956	-85%
	Ημεδαποί	33.774	11.918	-65%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Αλλοδαποί	356.595	65.060	-82%
	Ημεδαποί	363.602	179.771	-51%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Επιπρόσθετα, την περίοδο 2019-2020 σημειώθηκε πολύ μεγάλη μείωση ως προς τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Ν. Έβρου κατά 77% και ημεδαπών κατά 20% (βλ. πίνακα 23).

Πίνακας 23: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019-2020

Ενότητα		2019	2020	% Μεταβολή
Έβρου	Αλλοδαποί	895.558	203.360	-77%
	Ημεδαποί	117.515	94.192	-20%
Θάσου	Αλλοδαποί	129.953	43.163	-67%
	Ημεδαποί	235.767	216.396	-8%
Καβάλας	Αλλοδαποί	245.977	41.887	-83%
	Ημεδαποί	133.350	61.200	-54%
Ροδόπης	Αλλοδαποί	26.166	9.375	-64%
	Ημεδαποί	132.556	44.567	-66%
Ξάνθης	Αλλοδαποί	49.051	10.401	-79%
	Ημεδαποί	99.419	43.230	-57%
Δράμας	Αλλοδαποί	15.724	2.580	-84%
	Ημεδαποί	71.106	21.567	-70%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Αλλοδαποί	1.362.429	310.766	-77%
	Ημεδαποί	789.713	481.152	-39%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Παρατηρώντας τον παρακάτω πίνακα γίνεται αντιληπτό πως οι συνολικές εισπράξεις από τα μουσεία του Ν. Έβρου περιορίστηκαν κατά 62% το 2020 σε σχέση με την περίοδο του 2019, λόγω της πανδημίας του covid – 19 (βλ. πίνακα 24).

Πίνακας 24: Εισπράξεις σε μουσεία της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2019-2020

Ενότητα	2019	2020	% 2019-2020
Θάσου	28.540	9.912	-65%
Καβάλας	31.907	6.345	-80%
Δράμας	1.392	755	-46%
Ροδόπης	1.509	755	-50%
Έβρου	788	303	-62%
Ξάνθης	4.890	0	-100%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	69.026	18.070	-74%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Στην περίπτωση των εισπράξεων σε αρχαιολογικούς χώρους του Ν. Έβρου σημειώθηκε συρρίκνωση κατά 46% το 2020 σε σχέση με το 2019, λόγω της πανδημίας covid – 19 (βλ. πίνακα 25).

Πίνακας 25: Εισπράξεις σε αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2019-2020

Ενότητα	2019	2020	% 2019-2020
Καβάλας	121.340	240.291	-87%
Έβρου	24.405	27.016	-46%
Ξάνθης	0	0	
Ροδόπης	120	877	33%
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	145.865	268.184	-82%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Σε γενικές γραμμές, αποδεικνύεται ότι η πανδημία επέφερε εκ νέου οικονομική κρίση, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην περιοχή του Ν. Έβρου, γεγονός που αποδεικνύεται από την αναστολή λειτουργίας των εμπορικών επιχειρήσεων, του τουρισμού και της εστίασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

3.1 Παρουσίαση του Νομού Βοιωτίας

Ο Ν. Βοιωτίας αποτελεί μία επιπρόσθετη περιοχή της Ελλάδας, η οποία εντάσσεται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Η συνολική έκταση της περιοχή αγγίζει τα 2.954 τ. χλμ.. Είναι μία περιοχή που βρίσκεται δίπλα στον Ν. Φθιώτιδας στην βόρεια πλευρά, τον Ν. Φωκίδας στη δυτική πλευρά, τον Ν. Αττικής και τον Κορινθιακό κόλπο στην νότια πλευρά και με τον Ν. Εύβοιας και τον Ευβοϊκό κόλπο στην ανατολική πλευρά. Πρωτεύουσα του Ν. Βοιωτίας είναι η Λιβαδειά¹⁴.

Εικόνα 7: Γεωγραφική θέση Ν. Βοιωτίας

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Nomos_Viotias.png

¹⁴ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82 με ημερομηνία 10/7/2022

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Ν. Βοιωτίας υποδεικνύουν ότι καλύπτεται από πεδιάδες, οι οποίες ξεχωρίζουν για τη ευφορία τους, ενώ παρατηρούνται ελάχιστες ορεινές περιοχές. Σύμφωνα με τα στοιχεία, το 40% του εδάφους του Ν. Βοιωτίας είναι πεδινό, το 38% ημιορεινό και μόλις το 22% ορεινό¹⁵.

Εικόνα 8: Η Λιβαδειά

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%AC#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Livadeia_general.jpg

¹⁵ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82 με ημερομηνία 10/7/2022

Κατά την ανασκόπηση της περιοχής εντοπίστηκαν οι κύριες πεδιάδες της που αφορούν εκείνη της Θήβας, της Χαιρώνειας και της Κωπαΐδας που δημιουργήθηκε μετά την διαδικασία αποξήρανσης της γνωστής λίμνης Κωπαΐδας. Οι συγκεκριμένες πεδιάδες φαίνεται ότι βρέχονται από μικρούς χείμαρρους και ποτάμια, όπως είναι ο Ασωπός στην δυτική πλευρά της περιοχής, ο οποίος αναβλύζει από τον Κιθαιρώνα και οδηγείται προς Ευβοϊκό κόλπο, αλλά και ο Βοιωτικός Κηφισός, ο οποίος οδηγείται στην Υλική Λίμνη και ο Λιβαδόστρας, ο οποίος οδηγείται στον Κορινθιακό κόλπο. Άλλοι πιο μικροί ποταμοί είναι οι παραπόταμοι Μέλας, Μόρνος και Κηφισός. Επιπρόσθετα, ο Ν. Έβρου διατηρεί δύο λίμνες εκ των οποίων η μία είναι η Υλική και η άλλη η Παραλίμνη. Αυτές οι λίμνες συντελούν στην τροφοδοσία της λίμνης του Μαραθώνα. Επίσης, το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ως ηπειρωτικό, διατηρώντας χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα και πολύ υψηλές το καλοκαίρι¹⁶.

Κατά την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτη, ο Ν. Βοιωτίας έλαβε νέα μορφή και χαρακτηρίστηκε ως Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας. Μετά από διάφορες συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στους Δήμους, η Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας διαρθρώθηκε από τον Δήμο Αλιάρτου, Δίστομου – Αράχοβας – Αντικύρας, Θηβαίων, Λεβαδέων, Ορχομενού και Τανάγρας¹⁷.

¹⁶ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82 με ημερομηνία 10/7/2022

¹⁷ Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-boiotias/>
<http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26> με ημερομηνία 10/7/2022

Εικόνα 9: Διάρθρωση Δήμων της Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%8D_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1_%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82.png

Πίνακας 26: Δημοτικές Ενότητες της Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας βάσει του προγράμματος Καλλικράτη

Δήμος	Πρωτεύουσα	Δημοτικές Ενότητες/ Κοινότητες
Αλιάρτου	Αλιάτρος	Αλιάτρου, Θεσπίων
Δίστομου – Αράχοβας – Αντικύρας	Δίστομο	Αντικύρας, Αράχοβας, Δίστομο
Θηβαίων	Θήβα	Βαγίων, Θηβαίων. Θίσβης, Πλαταιών
Λεβαδέων	Λιβαδειά	Δαυλείας, Κορώνειας, Κυριάκιου, Λεβαδέων, Χαιρώνειας
Ορχομενού	Ορχομενός	Ακραιφνιάς, Ορχομενού
Τανάγρας	Σχηματάρι	Δερβενοχωρίων, Οινόφυτων, Σχηματαρίου, Τανάγρας

Πηγή: <https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-boiotias/>

Στα πλαίσια της καταμέτρησης του πληθυσμού που πραγματοποίησε η ΕΛΣΤΑΤ το 2011, ο Ν. Βοιωτίας είχε συνολικά 117.920 άτομα. Αναλυτικά, ο πληθυσμός του Ν. Βοιωτίας ανά Δημοτική Ενότητα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 27: Πληθυσμός Ν. Βοιωτίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ (Έδρα: Λεβάδεια,η)	117.920
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΑΡΤΟΥ (Έδρα: Αλίαρτος,η)	10.887
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΛΙΑΡΤΟΥ	6.094
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΙΕΩΝ	4.793
ΔΗΜΟΣ ΔΙΣΤΟΜΟΥ - ΑΡΑΧΟΒΑΣ - ΑΝΤΙΚΥΡΑΣ (Έδρα: Δίστομον,το)	8.188
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΤΙΚΥΡΑΣ	1.537
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΑΧΟΒΗΣ	2.770
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΙΣΤΟΜΟΥ	3.881
ΔΗΜΟΣ ΘΗΒΑΙΩΝ (Έδρα: Θήβαι,αι)	36.477
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΑΓΙΩΝ	3.248
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΗΒΑΙΩΝ	25.845
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΙΣΒΗΣ	2.476
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΛΑΤΑΙΩΝ	4.908
ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ (Έδρα: Λεβάδεια,η)	31.315
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΑΥΛΕΙΑΣ	1.686
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ	3.170
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΥΡΙΑΚΙΟΥ	2.298
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΒΑΔΕΩΝ	22.779
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ	1.382
ΔΗΜΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ (Έδρα: Ορχομενός,ο)	11.621
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΚΡΑΙΦΝΙΑΣ	2.752
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	8.869
ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ (Έδρα: Σχηματάριον,το)	19.432
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΩΝ	1.869
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΙΝΟΦΥΤΩΝ	6.563
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙΟΥ	7.173
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΑΝΑΓΡΑΣ	3.827

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Ανατρέχοντας σε πιο πρόσφατες πληροφορίες, ο πληθυσμός βάσει της ΕΛΣΤΑΤ την χρονική περίοδο του 2020 άγγιξε τα 122.679 άτομα, από τα οποία τα 63.267 αφορούσαν το ανδρικό φύλο και τα 59.407 το γυναικείο¹⁸.

3.2 Ο οικονομικός τομέας του Νομού Βοιωτίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, (2011) ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στον Ν. Βοιωτίας παρατίθεται στον πίνακα που ακολουθεί παρακάτω, ανά ηλικία.

Πίνακας 28: Οικονομικά ενεργά πληθυσμός ανά ηλικία Ν. Βοιωτίας

Περιγραφή τόπου μόνιμης διαμονής/ ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί		
		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	117.920	51.038	42.085	8.953
0-14	17.005	0	0	0
15-34	30.633	19.666	14.424	5.242
35-54	34.132	25.992	22.804	3.188
55+	36.150	5.380	4.857	523

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Βάσει του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι κατά την χρονική περίοδο του 2011 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Ν. Βοιωτίας αντιστοιχούσε σε 42.085 άτομα, εκ των οποίων τα 14.424 ήταν ηλικίας 15 έως 34 ετών, τα 22.804 μεταξύ 35 έως 54 ετών και τα 4.857 άνω των 55 ετών. Όσον αφορά τους άνεργους της περιοχής στο σύνολο τους άγγιξαν τα 8.953 άτομα, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν ηλικίας μεταξύ 15 έως 34 ετών (5.242 άτομα).

¹⁸ ΕΛΣΤΑΤ: Στις 553.235 υπολογίζεται ο πληθυσμός στη Στερεά Ελλάδα Παραμένει ο Έβρος πρώτος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στην ΠΑΜΘ. Ανάκτηση από την σελίδα: [https://www.radiothiva.gr/content/16819/elstat-stis-553.235-ypologizetai-o-plithysmos-sti-sterea-ellada-analytika-o-plithysmos-ana-nomo-](https://www.radiothiva.gr/content/16819/elstat-stis-553.235-ypologizetai-o-plithysmos-sti-sterea-ellada-analytika-o-plithysmos-ana-nomo- με ημερομηνία10/7/2022) με ημερομηνία10/7/2022

Πίνακας 29: Επαγγελματική δραστηριότητα των κατοίκων του Ν. Βοιωτίας

Περιγραφή τύπου μόνιμης διαμονής / επάγγελμα	Σύνολο	Ομάδες ηλικιών		
		15-34	35-54	55+
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	42.085	14.424	22.804	4.857
Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	1.868	366	1.169	333
Επαγγελματίες	4.679	1.534	2.590	555
Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	2.527	950	1.373	204
Υπάλληλοι γραφείου	2.579	949	1.460	170
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	7.108	2.865	3.640	603
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	4.843	931	2.640	1.272
Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	5.877	1.925	3.268	684
Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)	4.485	1.348	2.682	455
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες	8.119	3.556	3.982	581

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Με γνώμονα τον παραπάνω πίνακα διακρίνεται ότι στον Ν. Βοιωτίας η πλειοψηφία των κατοίκων (3.982 άτομα) είναι ανειδίκευτοι εργάτες, κάνουν χειρονακτικές εργασίες και είναι ηλικίας μεταξύ 35-54 ετών. Επιπλέον, 3.640 άτομα εργάζονται στον κλάδο της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της δασοκομίας και της αλιείας και είναι ηλικίας μεταξύ 35-54 ετών, ενώ 3.268 άτομα απασχολούνται ως ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφών επαγγελμάτων.

Πίνακας 30: Τομέας επαγγελματικής δραστηριότητας των κατοίκων του Ν. Βοιωτίας

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	30.495	8.967
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	24.422	7.936
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	1.498	306
Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	1.268	358
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	14.186	2.826
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	27.546	6.205
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	8.088	1.697
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	11.568	2.113
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	1.867	360
Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2.875	534
Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	6.470	1.312
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3.469	1.024
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	15.183	2.864
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12.214	2.479
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	7.726	1.528
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	1.335	301
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	2.971	661
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	1.519	273
ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	1.272	341
Σύνολο	175.972	42.085

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2011)

Μέσα από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι στον Ν. Βοιωτίας φαίνεται να απασχολείται μεγάλη μερίδα του πληθυσμού (8.967 άτομα) στον τομέα γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας και στον τομέα της μεταποίησης (7.936 άτομα).

Με βάση αυτά τα στοιχεία σημειώνεται ότι ο Ν. Βοιωτίας αποτελεί μία από τις πιο πλούσιες και πιο γόνιμες γεωργικές περιοχές της χώρας, χάρη στην τεράστια πεδινή καλλιεργήσιμη έκταση της, στις πεδιάδες της Θήβας και της Κωπαΐδας. Μεγάλο ρόλο στον βαθμό σημαντικότητας της περιοχής διαδραματίζει το γεγονός ότι απέχει πολύ λίγα χλμ. από τη Αθήνα που είναι η πρωτεύουσα της χώρας. Όσο αφορά την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στον Ν. Βοιωτίας και την μεγιστοποίηση των εισροών των κατοίκων της περιοχής μεγάλο ρόλο διαδραμάτισε η αποξήρανση της Κωπαΐδας κατά την χρονική περίοδο 1880-1930.

Τα σημαντικότερα προϊόντα που παράγει η περιοχή αφορούν την πατάτα, τον καπνό, την τομάτα, το βαμβάκι, τις ελιές, τα σιτηρά, το καλαμπόκι, το κριθάρι, τους ξηρούς καρπούς, τα λαχανικά, τα όσπρια, τα κηπευτικά, το μέλι, τα φρούτα και τα κτηνοτροφικά προϊόντα. Την χρονική περίοδο του 2006 ο Ν. Βοιωτίας τάχθηκε στην 3^η θέση ως προς την παραγωγή τομάτας καλύπτοντας το 10% της συνολικής παραγωγής και ως προς την παραγωγή βαμβακιού καλύπτοντας το 9% της συνολικής παραγωγής. Οι πόλεις του νομού αποτελούν σημαντικά εμπορικά κέντρα που προβαίνουν στην επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων¹⁹.

¹⁹ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1 με ημερομηνία 10/7/2022

Πίνακας 31: Απασχόληση στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, (2016)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ				ΚΑΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ			
	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	Χ.Γ.Ε	ΑΠΑΣΧ/ΝΟΙ	ΗΜ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	Χ.Γ.Ε	ΑΠΑΣΧ/ΝΟΙ	ΗΜ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑ	65.859	2.734.279	251.531	10.773.588	65.805	2.725.842	110.924	9.072.017
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	15.839	847.168	81.847	2.387.683	15.823	846.059	25.097	1.714.927

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2016)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, διαπιστώνεται ότι ο αγροτικός κλάδος στον Ν. Βοιωτίας απασχολεί 81.847 άτομα σε 15.839 αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ενώ συνολικά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης απασχολούνται 251.531 άτομα σε 65.859 εκμεταλλεύσεις.

Επιπλέον, πολλοί οικονομικά ενεργοί πολίτες του Ν. Βοιωτίας ασχολούνται με την κτηνοτροφία, την αλιεία και την δασοκομία. Όσον αφορά την κτηνοτροφία σημειώνεται μεγάλη ανάπτυξη κυρίως στην ενσταυλισμένη κτηνοτροφία βοοειδών, αιγοπροβάτων, χοίρων και ορνίθων. Όσον αφορά την αλιεία παρατηρείται να αναπτύσσεται όλο και περισσότερο στην περιοχή²⁰.

Προχωρώντας στην βιομηχανία της περιοχής διακρίνεται ότι παρουσιάζει τεράστια ανάπτυξη χάρη της μεγάλης αγροτικής παραγωγής που σημειώνεται στον νομό, την περιορισμένη απόσταση από την πρωτεύουσα και την διάθεση πολλών κοιτασμάτων βωξίτη, το οποίο εντοπίζεται κυρίως στο Δίστομο και στο Στείρι. Αυτό συντελεί επίσης στην ανάπτυξη των εξορύξεων. Στο Ν. Βοιωτίας επίσης διατίθενται ποικίλα μεταλλεύματα όπως νικελιούχα σιδηρομεταλλεύματα στον Άγιο Ιωάννη και χρωμιούχα σιδηρομεταλλεύματα

²⁰ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1 με ημερομηνία 10/7/2022

στο Λούτσι που βρίσκεται πλησίον του οικισμού Παύλου. Ακόμη, στην παραλιακή περιοχή του Στεριίου βρίσκεται το μοναδικό εργοστάσιο παραγωγής αλουμινίου, αλλά και επιπρόσθετες βιομηχανικές επιχειρήσεις που παράγουν ποικίλα είδη διατροφής, υφαντά, τσιμέντο και άλλα είδη. Οι σημαντικότερες βιομηχανικές περιοχές του Ν. Βοιωτίας είναι της Θήβας, της Θίσβης και των Οινόφυτων - Σχηματαρίου - Τανάγρας²¹.

Πίνακας 32: Συνοπτικά οι σημαντικές εμπορικές επιχειρήσεις της περιφερειακής ενότητας Βοιωτίας

Εταιρεία	Εργαζόμενοι	Παραγωγή
Αλουμίνιον	1100	Αλουμίνιο
Heron SA		Ηλεκτρική ενέργεια
Misko		Ζυμαρικά
PFIC		Χημικά
ΛΑΡΚΟ		Σιδηροκράματα
Coca-Cola	225	Αναψυκτικά
Titan		Τσιμέντο
Schneider Electric		Μετασχηματιστές
Tupperware	200	Συσκευασίες
Νεστέ	118	Καφές
Κρεντίν Ελλάς		Προϊόντα αρτοποιίας
		και ζαχαροπλαστικής
Sonoco		Πολυστρωματικά
		δοχεία
Bayer AG		Φυτοφάρμακα

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1

²¹ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1 με ημερομηνία 10/7/2022

Ο Ν. Βοιωτίας αποτελεί το κέντρο και τη βάση των εγκαταστάσεων του στρατού και της εθνικής άμυνας. Ειδικότερα, στην πόλη της Τανάγρας φαίνεται να εγκαθίσταται η μεγαλύτερη στρατιωτική βάση σε ολόκληρη τη χώρα. Επιπλέον, στη Θήβα είναι εγκατεστημένο το Κέντρο Εκπαιδύσεως Πυροβολικού. Στην Αντίκυρα και στην Αλίατρο υφίστανται οι μονάδες καυσίμων που αποτελούν τμήμα της Πολεμικής Αεροπορίας²².

Επιπρόσθετα, η οικονομία της περιοχής στηρίζεται και στην ανάπτυξη του τουρισμού, ο οποίος κερδίζει το ενδιαφέρον του κοινού όλες τις εποχές του χρόνου. Ως προς αυτό συντελεί η ύπαρξη πολλών μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, όμορφων θαλάσσιων ακτών, αλλά και του χιονοδρομικού κέντρου που βρίσκεται στον Παρνασσό. Ακόμη, παρατηρείται ότι η Αράχοβα είναι μία περιοχή με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά που έχει καταφέρει να προσελκύσει πολλούς τουρίστες που επιθυμούν να απολαύσουν τον εναλλακτικό τουρισμό²³.

Εικόνα 10: Η Αράχοβα

Πηγή: <https://www.athensvoice.gr/life/taxidia/749289/ola-osa-theleis-na-xereis-gia-tin-arahova/>

²² Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1 με ημερομηνία 10/7/2022

²³ Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://web-greece.gr/destinations/viotia/> με ημερομηνία 10/7/2022

Εικόνα 11: Ο Παρνασσός

Πηγή: <https://viewsofgreece.gr/o-parnassos-tou-hioniou-amfikleia-polydros/>

3.3 Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Βοιωτίας

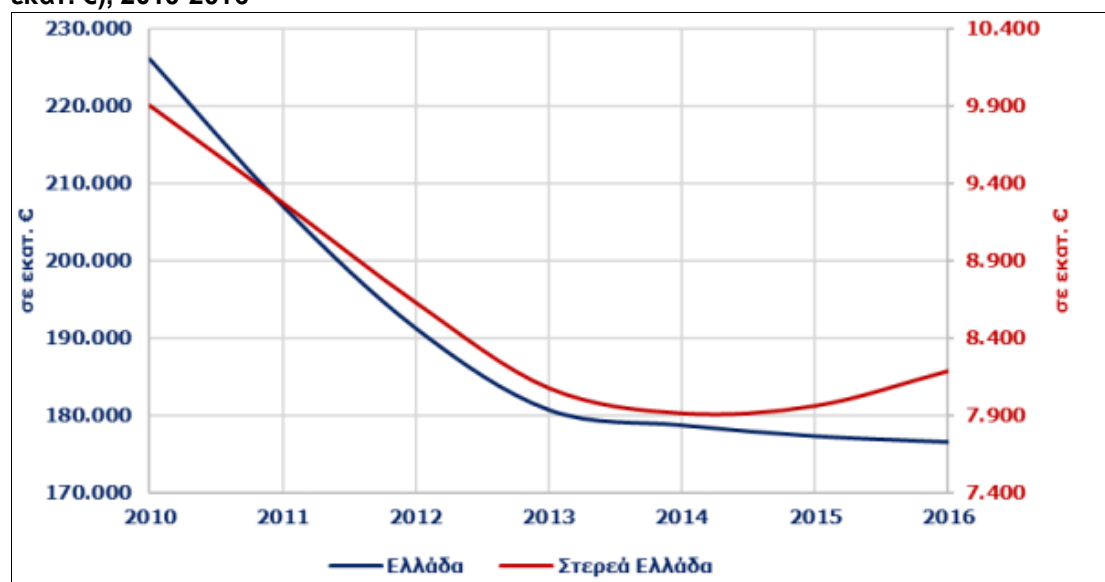
Μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης του 2008, πολλές περιοχές της χώρας ήρθαν αντιμέτωπες με την παρουσία οικονομικών δυσκολιών. Η περιοχή του Ν. Βοιωτίας όμως κατά την περίοδο 2010-2016 που ξέσπασε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα δεν σημείωσε καμία μεταβολή ως προς το ΑΕΠ, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασε ο Ν. Φωκίδας και Ευρυτανίας (βλ. πίνακα 33).

Πίνακας 33: ΑΕΠ του Ν. Βοιωτίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2010 – 2016 (σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Περιφερειακή Ενότητα	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	%
ΕΥΒΟΙΑΣ	3.548	3.207	2.958	2.759	2.778	2.801	2.836	3%
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	2.819	2.829	2.659	2.506	2.331	2.370	2.509	0%
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	2.698	2.487	2.335	2.155	2.167	2.152	2.196	2%
ΦΩΚΙΔΑΣ	582	516	464	454	442	443	446	-2%
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	256	234	212	201	194	194	198	-2%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	9.903	9.273	8.628	8.075	7.912	7.960	8.185	1%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (σε εκατ. €), 2010-2016

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

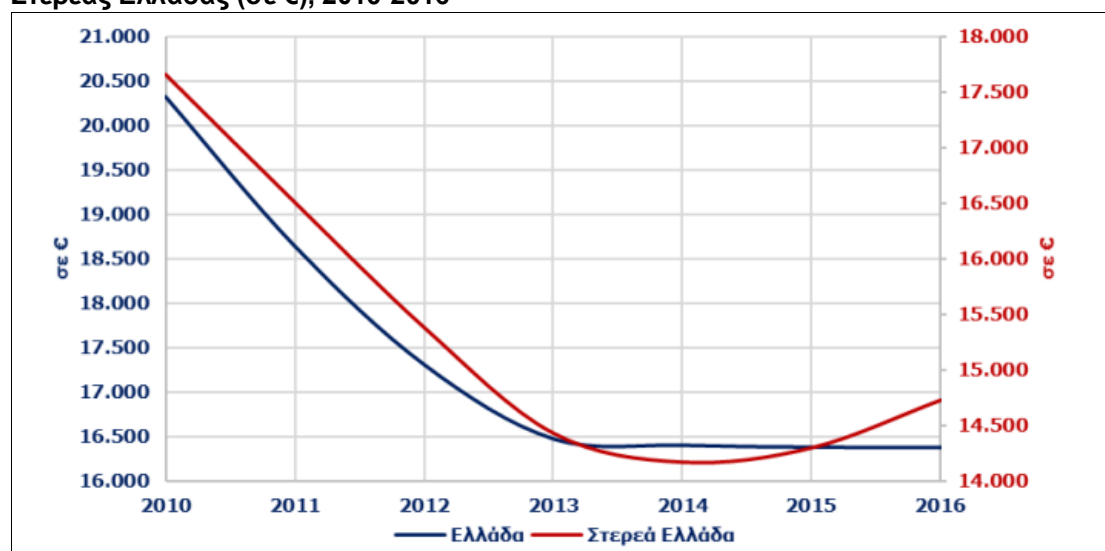
Ακόμη, διακρίνεται ότι ο Ν. Βοιωτίας δεν παρουσίασε καμία μεταβολή όσον αφορά το ύψος στο Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ την περίοδο 2010-2016 (βλ. πίνακα 34).

Πίνακας 34: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2010 – 2016

Περιφερειακή Ενότητα	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	%
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	23.470	23.470	22.045	20.795	19.337	19.674	20.786	0%
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	16.626	15.301	14.386	13.310	13.420	13.375	13.689	3%
ΕΥΒΟΙΑΣ	16.362	14.789	13.683	12.807	12.944	13.114	13.322	4%
ΦΩΚΙΔΑΣ	14.268	12.532	11.187	10.855	10.515	10.480	10.530	-3%
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	12.412	11.393	10.461	10.034	9.794	9.905	10.190	2%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	17.663	16.510	15.383	14.428	14.167	14.296	14.727	2%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας και της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (σε €), 2010-2016

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2019)

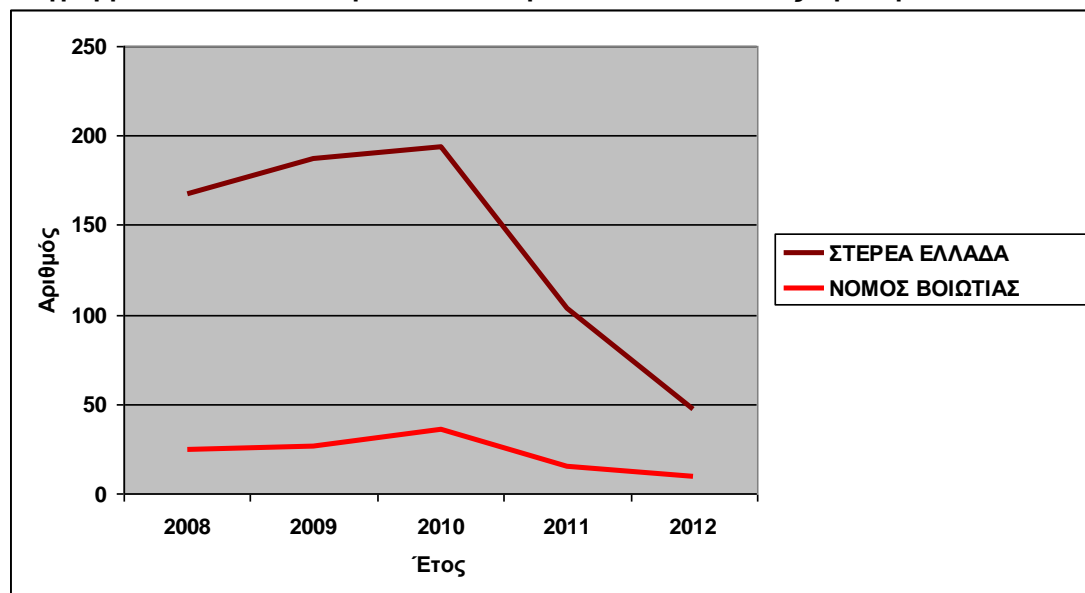
Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης του 2008, η οικοδομική δραστηριότητα στο Ν. Βοιωτίας άρχισε να παρουσιάσει πτωτική πορεία κατά τη χρονική περίοδο 2010-2012. Συγκεκριμένα, κατά την χρονική περίοδο 2010 ο αριθμός των νέων οικοδομών που κατασκευάστηκαν αντιστοιχούσε σε 36 οικοδομές, ενώ το 2011. Την περίοδο του 2012 επίσης σημειώθηκε μία σημαντική κάμψη στα πλαίσια των οικοδομικών δραστηριοτήτων αγγίζοντας μόλις τις 9 οικοδομές (βλ. πίνακα 35).

Πίνακας 35: Νέες οικοδομές στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανά νομό, 2008-2012

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ					
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	167	187	194	103	47
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	24	26	36	15	9
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	90	92	90	46	27
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	36	46	52	26	9
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ	17	20	16	10	2
ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ		3		6	

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SOP03/2011-M12>

Διάγραμμα 12: Η κατασκευή νέων οικοδομών στον Ν. Βοιωτίας την περίοδο 2008-2012

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

3.4 Η υγειονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον Νομό Βοιωτίας

Η πανδημία του covid 2019 που ξέσπασε στην Ελλάδα επηρέασε την τοπική οικονομία του Ν. Βοιωτίας αρνητικά, καθώς ανέστειλαν τη λειτουργία τους πολλοί κλάδοι της αγοράς, με σκοπό την αποφυγή διασποράς του ιού, μετά από την επιβολή προληπτικών περιοριστικών μέτρων. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέστειλαν υποχρεωτικά την λειτουργία τους κατά την περίοδο της καραντίνας 9.777 επιχειρήσεις, με ποσοστό της τάξεως του 12,9% επί του συνόλου των επιχειρήσεων της περιοχής. Έτσι, 34.749

εργαζόμενοι τέθηκαν σε αναστολή εργασίας με ποσοστό που αγγίζει το 24,8% (ΕΛΣΤΑΤ, 2020).

Πίνακας 36: Συνολικό Πλήθος Επιχειρήσεων και Πλήθος Επιχειρήσεων σε Αναστολή Λειτουργίας με αντίστοιχα μεγέθη Απασχόλησης στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		Ποσοστό (%) επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		Ποσοστό (%) απασχολούμενων σε επιχειρήσεις σε αναστολή λειτουργίας
	Σύνολο	Σε αναστολή λειτουργίας		Συνολικού πλήθους επιχειρήσεων	Επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αναστολή λειτουργίας	
Στερεά Ελλάδα	76.030	9.777	12,9	140.209	34.749	24,8
Γενικό Σύνολο	1.415.370	205.984	14,6	4.178.199	1.063.098	25,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (2020)

Εστιάζοντας στον Ν. Βοιωτίας παρατηρείται ότι πολλές επιχειρήσεις την περίοδο της πανδημίας αναγκάστηκαν να τεθούν σε αναστολή λειτουργίας, αλλά δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμες πληροφορίες για το σύνολο τους. Οι διαθέσιμες πληροφορίες που διατίθενται αφορούν τις τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες επλήγησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την πανδημία του covid – 19 και την επιβολή των περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή διασποράς του ιού.

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι, την περίοδο 2019-2020 σημειώθηκε πολύ μεγάλη μείωση ως προς τις αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Ν. Βοιωτίας κατά 81% και ημεδαπών κατά 42% (βλ. πίνακα 37).

Πίνακας 37: Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019-2020

Ενότητα		2019	2020	% Μεταβολή
Εύβοιας	Αλλοδαποί	101.242	28.428	-72%
	Ημεδαποί	194.567	121.849	-37%
Φωκίδας	Αλλοδαποί	216.446	21.586	-90%
	Ημεδαποί	67.142	39.003	-42%
Φθιώτιδας	Αλλοδαποί	26.229	5.150	-80%
	Ημεδαποί	89.557	43.530	-51%
Βοιωτίας	Αλλοδαποί	31.622	5.869	-81%
	Ημεδαποί	47.471	27.651	-42%
Ευρυτανίας	Αλλοδαποί	2.045	138	-93%
	Ημεδαποί	41.082	15.860	-61%
Στερεά Ελλάδα	Αλλοδαποί	377.584	61.171	-84%
	Ημεδαποί	439.819	247.893	-44%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Επιπρόσθετα, την περίοδο 2019-2020 σημειώθηκε πολύ μεγάλη μείωση ως προς τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Ν. Βοιωτίας κατά 72% και ημεδαπών κατά 44% (βλ. πίνακα 38).

Πίνακας 38: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2019-2020

Ενότητα		2019	2020	% Μεταβολή
Εύβοιας	Αλλοδαποί	597.485	137.324	-77%
	Ημεδαποί	569.240	328.083	-42%
Φωκίδας	Αλλοδαποί	332.737	38.656	-88%
	Ημεδαποί	145.596	83.497	-43%
Φθιώτιδας	Αλλοδαποί	77.463	16.045	-79%
	Ημεδαποί	197.187	93.079	-53%
Βοιωτίας	Αλλοδαποί	45.197	12.598	-72%
	Ημεδαποί	101.315	56.681	-44%
Ευρυτανίας	Αλλοδαποί	4.698	473	-90%
	Ημεδαποί	92.675	33.225	-64%
Στερεά Ελλάδα	Αλλοδαποί	1.057.580	205.096	-81%
	Ημεδαποί	1.106.013	594.565	-46%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Ακόμη, γίνεται αντιληπτό πως οι συνολικές εισπράξεις από τα μουσεία του Ν. Βοιωτίας περιορίστηκαν κατά 79% το 2020 σε σχέση με την περίοδο του 2019, λόγω της πανδημίας του covid – 19 (βλ. πίνακα 39).

Πίνακας 39: Εισπράξεις σε μουσεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2019-2020

Ενότητα	2019	2020	% 2019-2020
Φωκίδας	1.898.553	211.319	-89%
Βοιωτίας	170.711	35.144	-79%
Εύβοιας	15.866	7.788	-51%
Φθιώτιδας	3.678	1.709	-54%
Στερεά Ελλάδα	2.088.808	255.960	-88%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Ωστόσο, στην περίπτωση των εισπράξεων σε αρχαιολογικούς χώρους του Ν. Βοιωτίας σημειώθηκε αύξηση από 0,00 ευρώ το 2019 σε 2.252 ευρώ το 2020 (βλ. πίνακα 40).

Πίνακας 40: Εισπράξεις σε αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €), 2019-2020

Ενότητα	2019	2020	% 2019-2020
Φωκίδας	2.816.124	419.916	-85%
Βοιωτίας	0	2.252	
Εύβοιας	1.869	753	-60%
Φθιώτιδας	0	0	
Στερεά Ελλάδα	2.817.993	422.921	-85%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΕΒΡΟΥ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

4.1 Διαχείριση των κρίσεων

Η διαχείριση κρίσεων ξεκινά με τον περιορισμό των πιέσεων ρευστότητας μέσω υποστήριξης ρευστότητας, εγγυήσεων για τραπεζικές υποχρεώσεις, δέσμευσης καταθέσεων ή τραπεζικών αργιών. Αυτή η φάση περιορισμού ακολουθείται από μια φάση εξυγίανσης κατά την οποία συνήθως λαμβάνεται ένα ευρύ φάσμα μέτρων (όπως εισφορές κεφαλαίου, αγορές περιουσιακών στοιχείων και εγγυήσεις) για την αναδιάρθρωση των τραπεζών και την αναζωπύρωση της οικονομικής ανάπτυξης. Είναι εγγενώς δύσκολο να συγκριθεί η επιτυχία των πολιτικών επίλυσης κρίσεων, δεδομένων των διαφορών μεταξύ χωρών και χρόνου ως προς το μέγεθος του αρχικού σοκ στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, το μέγεθος του προβλήματος στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, την ποιότητα των ιδρυμάτων και την ένταση και το εύρος των παρεμβάσεων πολιτικής (Laeven & Valencia, 2012).

Οι αντιδράσεις πολιτικής κατά την οικονομική κρίση του 2007-2009 ήταν σε γενικές γραμμές παρόμοιες με εκείνες που είχαν γίνει στο παρελθόν. Πρώτον, οι πιέσεις ρευστότητας συγκρατήθηκαν μέσω της στήριξης ρευστότητας και των εγγυήσεων για τις τραπεζικές υποχρεώσεις. Όπως συνέβη σε διάφορες κρίσεις του παρελθόντος, σπάνια λαμβάνονταν πολιτικές περιορισμού μέσω των τραπεζικών αργιών και το πάγωμα των καταθέσεων. Ωστόσο, αυτή τη φορά χρησιμοποιήθηκε ένα ευρύ φάσμα μέσων, συμπεριλαμβανομένων αγορών περιουσιακών στοιχείων, εγγυήσεων περιουσιακών στοιχείων και εισφορών μετοχών. Όλα αυτά τα μέτρα έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν, αλλά αυτή τη φορά φαίνεται να έχουν τεθεί σε εφαρμογή πιο γρήγορα (Laeven & Valencia, 2012).

Ουσιαστικά, η διαχείριση των κρίσεων είναι η διαδικασία προετοιμασίας και αντίδρασης σε μια εγγενώς μη φυσιολογική, ασταθή και πολύπλοκη κατάσταση που αποτελεί απειλή για τους στρατηγικούς στόχους, τη φήμη μίας

οικονομίας ή την ίδια την ύπαρξη ενός οργανισμού. Ωστόσο, μια κρίση μπορεί να θεωρηθεί ως μια κατάσταση που δεν έχει προγραμματιστεί ή προετοιμαστεί ή όπου η προετοιμασία είναι ανεπαρκής για την αντιμετώπιση της κλίμακας του γεγονότος και το αποτέλεσμα έχει τη δυνατότητα να βλάψει σοβαρά την οικονομία ή τον οργανισμό²⁴.

Η έννοια της διαχείρισης κρίσεων έγκειται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται, προκειμένου να προληφθούν, να αντιμετωπιστούν και να συντονιστούν κρίσιμες καταστάσεις από μεμονωμένα άτομα ή συγκροτημένες ομάδες. Οι ομάδες αυτές αποσκοπούν στο να περιορίσουν τα δυσμενή αποτελέσματα και τις συνέπειες που προκάλεσε μία κρίση κατάσταση στην οικονομία μίας χώρας, περιοχής, ή οργανισμού. Με βάση την έννοια της, η διαχείριση των κρίσεων αποτελεί μία διαρκή και ισχυρή δυναμική μεθοδολογία, που αρχίζει πριν από την εμφάνιση της ανεπιθύμητης κατάστασης, συνεχίζεται κατά την διάρκεια του περιστατικού και «τελειώνει» με εκ νέου προετοιμασία και αναθεώρηση των σχεδίων, λαμβάνοντας υπόψη εμπειρίες από προηγούμενα περιστατικά, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι επαναλαμβανόμενες καταστάσεις (Φιλολία κ.α., 2005).

Η διαχείριση μιας κρίσης συμπεριλαμβάνει την διαχείριση όλων των πλευρών των κρίσιμων καταστάσεων που παρουσιάστηκαν πριν την εκδήλωση της, κατά την διάρκειά της και μετά. Μια τυπική μορφή διαχείρισης κρίσεων δίνει μια ιδιαίτερη έμφαση στην διαχείριση της αντιμετώπισης και δίνει λιγότερη προσοχή στο πριν και το μετά της κρίσιμης κατάστασης. Η αποτελεσματική διαχείριση εστιάζει κατά κύριο λόγο στην μείωση του μεγέθους και της κλίμακας της ζημιάς, πριν εκδηλωθεί η κρίση και στην υιοθέτηση κατάλληλων προειδοποιητικών συστημάτων (Laeven & Valencia, 2012).

Η κρίση, γενικά, παρουσιάζει κρίσιμες απειλές και προκλήσεις σε διαφορετικούς τομείς σε οργανισμούς, κυβερνήσεις και χώρες. Επομένως, τα συστήματα διαχείρισης κρίσεων και αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης είναι απαραίτητα. Πρώτον, τα συμπτώματα και οι καταστάσεις κρίσης πρέπει να αξιολογηθούν και να αναλυθούν με βάση τεράστιες πληροφορίες

²⁴ Crisis Management Policy. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.carlsbergindia.com/media/29015/8-cipl-crisis-management-policy.pdf>, με ημερομηνία 15/7/2022

που παρέχονται για την κρίση. Στη συνέχεια, πρέπει να εκπονηθούν έγκαιρα διάφορα αποτελεσματικά σχέδια επικοινωνίας και απόκρισης. Κυρίως, ο στόχος πίσω από κάθε σύστημα διαχείρισης κρίσεων ή σύστημα διαχείρισης έκτακτης ανάγκης είναι να δώσει τη δυνατότητα στους λήπτες αποφάσεων να λάβουν σωστές αποφάσεις που βοηθούν τους οργανισμούς και τις χώρες να ανακάμψουν από την κρίση και να επιστρέψουν στις κανονικές τους λειτουργίες πριν συμβεί η κρίση (Abdalla et al., 2021).

Η κρίση είναι ένα απροσδόκητο γεγονός που προκαλεί πολύ οδυνηρές προκλήσεις στις χώρες και έχει αρνητικό αντίκτυπο στη λειτουργία της κοινωνίας. Ο σχεδιασμός για μια κρίση αφορά τη δράση εξάλειψης του κινδύνου και της αβεβαιότητας για να μπορέσουν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων να επιτύχουν περισσότερο έλεγχο στις κρίσεις (Youngblood et al., 2010).

Για την αντιμετώπιση κρίσεων, διάφοροι συγγραφείς στο ορίζουν τις κρίσεις ως μεμονωμένα γεγονότα που μπορούν να εξεταστούν ως προς τις αιτίες εκδήλωσης τους, τις συνέπειες και την προσοχή και την αντιμετώπιση. Πρώτον, τα αίτια των κρίσεων μπορούν να περιγραφούν ως αστοχίες που πυροδότησαν την κρίση. Δεύτερον, οι συνέπειες των κρίσεων είναι οι επιπτώσεις που προκαλούνται από τις κρίσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν άμεσες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις. Τέλος, η προσοχή στις κρίσεις μπορεί να περιγραφεί ως οι ενέργειες που λαμβάνονται για την πρόληψη ή τη μείωση των πιθανών επιπτώσεων της κρίσης. Η προσοχή στις κρίσεις μπορεί να περιγραφεί ως τα μέτρα που εξετάζονται για την αντιμετώπιση μιας κρίσης που έχει ήδη συμβεί (Vescoukis et al., 2012).

Μια κρίση διέρχεται από τέσσερις διαφορετικές φάσεις:

- φάση πρόδρομης κρίσης,
- φάση οξείας κρίσης,
- φάση χρόνιας κρίσης και
- φάση επίλυσης κρίσης (Abdalla et al., 2021).

Η φάση της πρόδρομης κρίσης είναι το πρώτο στάδιο, όπου αρχίζουν να εμφανίζονται τα αρχικά συμπτώματα της κρίσης. Η φάση της οξείας κρίσης

είναι η δεύτερη φάση, όπου η κρίση αρχίζει να προκαλεί ζημιά. η αντιμετώπιση της κρίσης σε αυτή τη φάση βασίζεται στην έκταση της ετοιμότητας του οργανισμού και στον τρόπο αποτελεσματικής ανταπόκρισης. Η φάση της χρόνιας κρίσης είναι η τρίτη φάση, ονομάζεται επίσης φάση «καθαρισμού» της κρίσης, όπου καταβάλλονται προσπάθειες να ανακάμψει η χώρα από την κρίση, να καθορίσει τα τρωτά σημεία της και να καταγράψει τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τις επιτυχίες και τις αποτυχίες. Η φάση επίλυσης κρίσεων είναι η τελική φάση, όπου μία χώρα επιστρέφει στην κανονικότητα και συνεχίζει την πλήρη λειτουργικότητά του. Συμπερασματικά, ο αποτελεσματικός σχεδιασμός κρίσεων στοχεύει στον έγκαιρο προσδιορισμό των προειδοποιητικών σημάτων από την κρίση (Κι & Brown, 2013).

Μέσω του σχεδιασμού διαχείρισης κρίσεων, κάθε χώρα μπορεί να είναι καλύτερα προετοιμασμένη να χειριστεί απρόβλεπτα γεγονότα που μπορεί να προκαλέσουν σοβαρή ή ανεπανόρθωτη ζημιά. Οι ηγέτες μίας χώρας σήμερα έχουν στρατηγικό ρόλο και ευθύνη να διασφαλίσουν ότι έχουν επίγνωση της ανθρώπινης πλευράς μιας κρίσης και σχεδιάζουν μελλοντικά για να βοηθήσουν στην ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της. Για να είναι πιο αποτελεσματικοί, οι ηγέτες εργάζονται συνεργατικά με δέσμευση από πάνω προς τα κάτω για ανάπτυξη λύσεων. Όπως τονίζεται από τον Ulrich και Brockbank, οι στρατηγικοί συνεργάτες διαγιγνώσκουν προβλήματα οργάνωσης, βοηθούν στον καθορισμό μιας ατζέντας για το μέλλον και στη δημιουργία σχεδίων για την πραγματοποίηση πραγμάτων (Lockwood, 2005).

Η ηγεσία συμβάλει τόσο στη διαχείριση κρίσεων όσο και στον στρατηγικό σχεδιασμό μακράς εμβέλειας. Ο σχεδιασμός σεναρίων, για παράδειγμα, είναι μια στρατηγική που χρησιμοποιούν οι χώρες για να βοηθήσουν στο σχεδιασμό για απροσδόκητα γεγονότα. Ακόμη, οι ηγέτες μπορούν να προβλέψουν το μέλλον και να βοηθήσουν την πολιτεία να προετοιμαστεί πάνω σε κάθε απροσδόκητο γεγονός, εντοπίζοντας τα πιο κρίσιμα ζητήματα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την οικονομία τα επόμενα χρόνια (Lockwood, 2005).

Καθώς η διαχείριση κρίσεων αφορά τη λήψη σημαντικών στρατηγικών αποφάσεων σε μη φυσιολογικές, ασταθείς και περίπλοκες καταστάσεις, ένα μακροσκελές και περίπλοκο εγχειρίδιο του είδους που είναι γνωστό στους

διαχειριστές συμβάντων. Το σχέδιο διαχείρισης κρίσεων δεν είναι ένας οδηγός για το τι πρέπει να γίνει στη συνέχεια σε μια δεδομένη κατάσταση, αλλά μάλλον ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να ληφθούν καλές αποφάσεις (Hamidovic, 2012).

Η αποτελεσματική διαχείριση μιας κρίσιμης κατάστασης συμπεριλαμβάνει την αναζήτηση τρόπων, μέσω των οποίων:

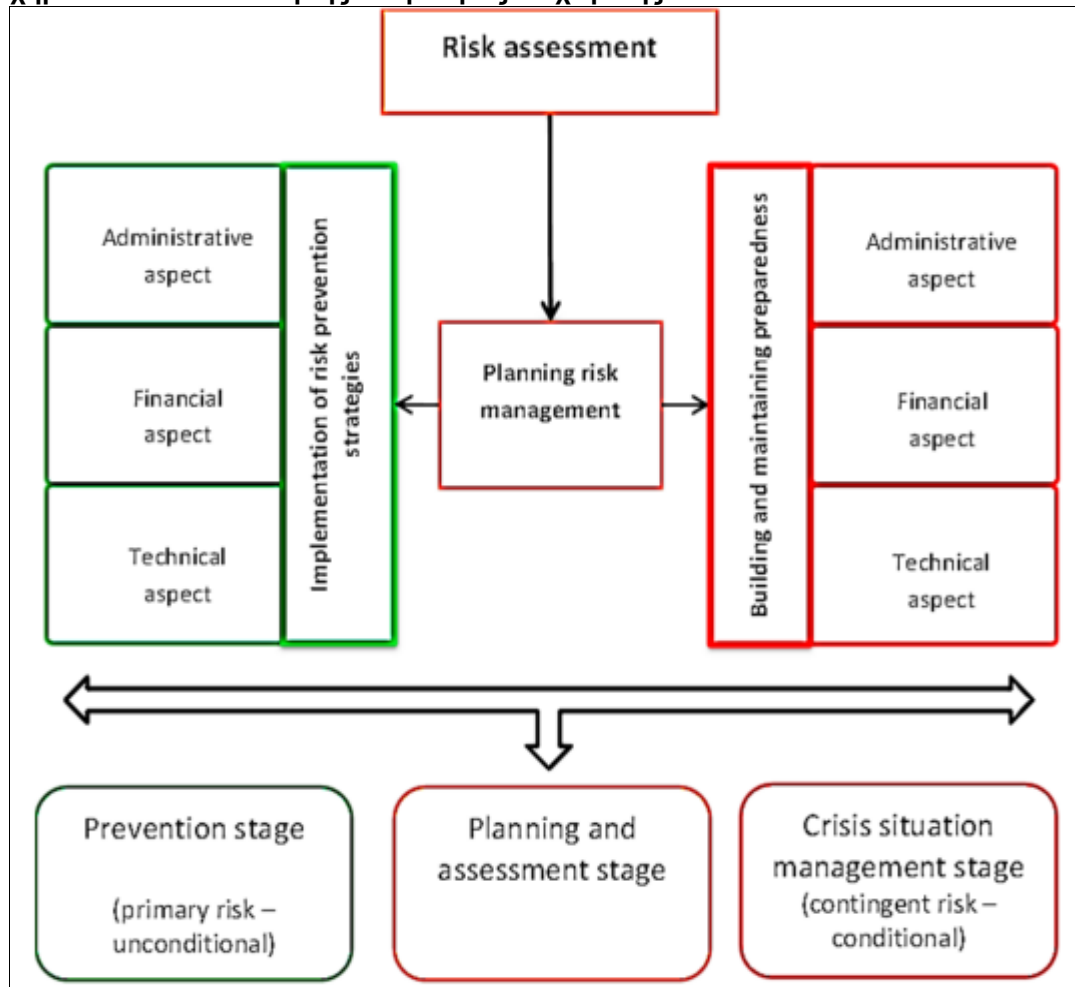
- Περιορίζεται η προέλευση, το μέγεθος και οι επιπτώσεις μιας κρίσης.
- Ενισχύεται η διαχείριση της έναρξης.
- Βελτιώνεται η διαχείριση της αντίδρασης των επιπτώσεων από την κρίση.
- Επιλύει αποτελεσματικά και άμεσα τις συνέπειες που προκλήθηκαν από τις επέλαση της κρίσης (Laeven & Valencia, 2012).

Ουσιαστικά, ο αυξανόμενος αριθμός των επιδράσεων από τις διάφορες κρίσεις που έχουν εκδηλωθεί κατά καιρούς απαιτεί τη χρήση προληπτικών μέτρων. Τα στάδια απόκτησης ετοιμότητας διαχείρισης κινδύνου είναι τα παρακάτω

- εκτίμηση κινδύνου,
- σχεδιασμός διαχείρισης κινδύνου,
- πρόληψη κινδύνου και
- εξασφάλιση ετοιμότητας.

Όλα τα στάδια αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να εξεταστούν σε τρεις πτυχές: οικονομική, διοικητική και τεχνική (Skomra, 2017). Κατά την ερμηνεία αυτών των διατάξεων, η ακολουθία των απαραίτητων ενεργειών μπορεί να παρουσιαστεί με τη μορφή του σχήματος 1.

Σχήμα 1: Στάδια απόκτησης ετοιμότητας διαχείρισης κινδύνου

Πηγή: Skomra, (2017)

Δικαιολογείται ο διαχωρισμός της διαδικασίας για την ετοιμότητα διαχείρισης κινδύνου σε δύο υποδιαδικασίες που συνδέονται μεταξύ τους από το στάδιο αξιολόγησης και σχεδιασμού. Η πρόληψη του κινδύνου εμπεριέχει άνευ όρων κίνδυνο. Η υλοποίηση του άνευ όρων κινδύνου είναι ένα τυχαίο γεγονός και δεν υπόκειται σε άλλους κινδύνους (Skomra, 2017).

Σύμφωνα με τους Macpherson & Burkle (2020) οι επιπτώσεις των στρατηγικών αντιμετώπισης κρίσεων μπορεί να μην έχουν καμία απόκριση, απόκριση βάσης, επισκευή φήμης και τόσο απόκριση βάσης όσο και επισκευή φήμης.

Από την άλλη οι Youngblood et al., (2010) τόνισαν μια θεωρία που ονομάζεται θεωρία επικοινωνίας καταστάσεων κρίσης (SCCT). Μμε βάση αυτό, προτείνουν ένα πλαίσιο που παρέχει μια βαθιά εικόνα για την επιλογή μιας

κατάλληλης στρατηγικής αντιμετώπισης κρίσεων. Οι συγγραφείς κατηγοριοποιούν την απάντηση στην κρίση σε δύο μεγάλα στάδια που περιλαμβάνουν:

- **Βασικές απαντήσεις:** Αυτό το στάδιο ονομάζεται περιλαμβάνει την παροχή πληροφοριών (τι συνέβη, ο αντίκτυπος της κρίσης στους ανθρώπους και οι απαιτούμενες αποφάσεις) και την προσαρμογή των πληροφοριών (αν εκτελούνται οι τρέχουσες ενέργειες για να αποφευχθεί η επανεμφάνιση της κρίσης).
- **Στρατηγικές επιδιόρθωσης φήμης:** Οι στρατηγικές στη σκηνή χρησιμοποιούνται για την αποτροπή κάθε κακής φήμης.

Σε γενικές γραμμές, η κρίση είναι ένα εξαιρετικό γεγονός που προκαλεί ζημιές και αρνητικές επιπτώσεις. Για το λόγο αυτό, η διαχείριση κρίσεων θεωρείται ως μια σημαντική ενέργεια που απαιτείται για την παρακολούθηση των αιτιών και των συνεπειών της κρίσης για την πρόληψη ή την αποφυγή επανεμφάνισης αυτών των έκτακτων γεγονότων (Abdalla et al., 2021).

4.2 Πολιτικές διαχείρισης της οικονομικής κρίσης του 2008

Η χάραξη πολιτικής για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της επακόλουθης παγκόσμιας ύφεσης έχει πλέον μετακινηθεί από τον περιορισμό της μετάδοσης με συγκεκριμένες ενέργειες που στοχεύουν στην προώθηση της ανάκαμψης και στην αλλαγή των κανονισμών για την αποτροπή επανεμφάνισης του προβλήματος. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να διασφαλιστεί η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών για την προώθηση της γενικής ευημερίας της χώρας, προστατεύοντας τα συμφέροντα των φορολογουμένων και διευκολύνοντας τις επιχειρηματικές δραστηριότητες χωρίς να δημιουργείται ηθικός κίνδυνος (CRS Report for Congress, 2010).

Ο ρόλος του Κογκρέσου σε αυτήν την οικονομική κρίση είναι πολύπλευρος. Εκτός από την πρόληψη μελλοντικών κρίσεων μέσω νομοθετικών, εποπτικών και εγχώριων ρυθμιστικών λειτουργιών, το Κογκρέσο παρέχει κεφάλαια και βασικούς κανόνες για πακέτα οικονομικής σταθεροποίησης και διάσωσης και

ενημερώνει το κοινό μέσω ακροάσεων και άλλων μέσων. Το Κογκρέσο διαδραματίζει επίσης ρόλο στα μέτρα για τη μεταρρύθμιση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, στην ανακεφαλαιοποίηση διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, και στην αναπλήρωση κεφαλαίων για τη μείωση της φτώχειας της Παγκόσμιας Τράπεζας (Διεθνής Αναπτυξιακή Ένωση) και των τραπεζών περιφερειακής ανάπτυξης (CRS Report for Congress, 2010).

Αυτή η παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έχει φέρει στη συνείδηση του κοινού αρκετούς απόκρυφους χρηματοοικονομικούς όρους που συνήθως περιορίζονται στον τομέα των ρυθμιστικών αρχών και των επενδυτών της Wall Street. Αυτοί οι όροι βρίσκονται στο επίκεντρο τόσο της κατανόησης όσο και της επίλυσης αυτής της οικονομικής κρίσης και περιλαμβάνουν:

- **Συστημικός κίνδυνος:** Ο κίνδυνος η αποτυχία ενός ή ενός συνόλου συμμετεχόντων στην αγορά, όπως οι βασικές τράπεζες, να αντηχεί μέσω ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος και να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στους συμμετέχοντες σε άλλους τομείς. Λόγω συστημικού κινδύνου, το πεδίο εφαρμογής των ρυθμιστικών οργανισμών ενδέχεται να χρειαστεί να επεκταθεί για να καλύψει ένα ευρύτερο φάσμα ιδρυμάτων και αγορών.
- **Απομόχλευση:** Η εκκαθάριση του χρέους. Οι εταιρείες δανείζονται για να αγοράσουν περιουσιακά στοιχεία που αυξάνουν τις δυνατότητες ανάπτυξής τους ή αυξάνουν τις αποδόσεις των επενδύσεων. Η απομόχλευση μειώνει τον κίνδυνο αθέτησης του χρέους και μετριάξει τις ζημίες, αλλά εάν γίνεται με την πώληση περιουσιακών στοιχείων με έκπτωση, μπορεί να μειώσει τις τιμές των χρεογράφων και των περιουσιακών στοιχείων και να οδηγήσει σε μεγάλες απώλειες. Τα hedge funds τείνουν να έχουν υψηλή μόχλευση (CRS Report for Congress, 2010).

- **Προκυκλικότητα:** Η τάση των παραγόντων της αγοράς να αναλαμβάνουν ενέργειες σε έναν επιχειρηματικό κύκλο που αυξάνουν τις επιπτώσεις της άνθησης και της κατάρρευσης, π.χ. εκτεταμένος δανεισμός σε περιόδους ανόδου και απομόχλευση σε περιόδους ύφεσης. Η αλλαγή των κανονισμών για την άμβλυνση των προκυκλικών επιπτώσεων θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη.
- **Προνομιούχες μετοχές:** Διασταύρωση κοινών μετοχών και χρέους. Παρέχει στον κάτοχο αξίωση, πριν από αυτή των κοινών μετόχων, επί των κερδών και των περιουσιακών στοιχείων σε περίπτωση εκκαθάρισης. Οι πιο προνομιούχες μετοχές πληρώνουν σταθερό μέρος. Ως αποτέλεσμα των τεστ αντοχής στις αρχές του 2009, ορισμένες τράπεζες ενδέχεται να αυξήσουν την κεφαλαιακή τους βάση μετατρέποντας προνομιούχες μετοχές σε κοινές μετοχές.
- **Εγγύηση χρεωστικών υποχρεώσεων (CDOs):** Ένας τύπος δομημένου τίτλου που στηρίζεται σε περιουσιακά στοιχεία, του οποίου η αξία και οι πληρωμές προέρχονται από ένα χαρτοφυλάκιο παγίων περιουσιακών στοιχείων. Τα CDO που βασίζονται σε ενυπόθηκα δάνεια sub-prime ήταν στο επίκεντρο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Τα CDO έχουν διαφορετικές κατηγορίες κινδύνου ή δόσεις, με τις «ανώτερες» δόσεις να θεωρούνται οι ασφαλέστερες. Δεδομένου ότι οι πληρωμές τόκων και κεφαλαίου πραγματοποιούνται με σειρά αρχαιότητας, τα junior δόσεις προσφέρουν υψηλότερες πληρωμές κουπονιών (και επιτόκια) ή χαμηλότερες τιμές για να αντισταθμίσουν τον πρόσθετο κίνδυνο αθέτησης. Επενδυτές, συνταξιοδοτικά ταμεία και ασφαλιστικές εταιρείες αγοράζουν CDO.
- **Αντιστάθμιση πιστωτικού κινδύνου (CDS):** μια σύμβαση πιστωτικού παραγώγου μεταξύ δύο αντισυμβαλλομένων στην οποία ο αγοραστής πραγματοποιεί περιοδικές πληρωμές στον πωλητή και σε αντάλλαγμα λαμβάνει ένα

χρηματικό ποσό εάν συμβεί ένα συγκεκριμένο πιστωτικό γεγονός (όπως αθέτηση πληρωμών σε ένα υποκείμενο χρηματοπιστωτικό μέσο) (CRS Report for Congress, 2010).

Η παγκόσμια οικονομία φαίνεται να έχει γυρίσει τη στροφή μετά τη χειρότερη ύφεση στη μεταπολεμική περίοδο. Ωστόσο, όλες οι ενδείξεις δείχνουν μια αργή και διστακτική ανάκαμψη, με ισχυρούς αντίθετους ανέμους να προέρχονται από την ανάγκη να ξεκινήσει η δημοσιονομική εξυγίανση. Τα δημόσια οικονομικά έχουν πράγματι επηρεαστεί πολύ, αλλά στις περισσότερες χώρες, η απόσυρση των δημοσιονομικών κινήτρων, η οποία απαιτείται για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, πρέπει να εξισορροπηθεί έναντι του κινδύνου υπονόμευσης της εκκολαπτόμενης ανάκαμψης (OECD, 2011).

Στην Ελλάδα, οι οικονομικές δυσκολίες είναι βαθύτερες από τις άμεσες επιπτώσεις της πρόσφατης κρίσης και η δημοσιονομική εξυγίανση είναι επείγουσα. Οι δυσκολίες δημιουργήθηκαν εδώ και χρόνια, οπότε όταν ήρθε η κρίση, η Ελλάδα ήταν σημαντικά πιο εκτεθειμένη από άλλες χώρες. Εκτός από τη σοβαρότητα των δημοσιονομικών της προβλημάτων, η Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, έχασε σταδιακά, αλλά επίμονα την ανταγωνιστικότητα του διεθνούς κόστους, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, την επιδείνωση της διεθνούς επενδυτικής θέσης και το φτωχό ιστορικό εισερχόμενων άμεσων ξένων επενδύσεων (OECD, 2011).

Η επίλυση αυτών των προβλημάτων απαιτεί επείγοντως δράση πολιτικής σε ευρύ μέτωπο. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν στείλει ένα σαφές πολιτικό μήνυμα αλληλεγγύης και έχουν δείξει την προθυμία τους να αναλάβουν συντονισμένη δράση. Το βασικό σημείο εκκίνησης είναι μια μεγάλη και διαρκής δημοσιονομική εξυγίανση στην Ελλάδα, για τη σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών και τη διασφάλιση των αγορών. Αλλά εάν η ανάκαμψη θέλει να είναι διαρκής, τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελλάδας πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν (OECD, 2011).

Ένα φιλόδοξο πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων υπόσχεται την απελευθέρωση της παραγωγικότητας και την αποκατάσταση της

ανταγωνιστικότητας, η οποία θα αποφέρει βιώσιμες αυξήσεις στην οικονομική ανάπτυξη, τις θέσεις εργασίας και το βιοτικό επίπεδο. Αυτό με τη σειρά του θα διευκολύνει τη δημοσιονομική εξυγίανση σε μια αλληλοενισχυόμενη δυναμική (OECD, 2011).

Η κρίση ανοίγει ένα «παράθυρο ευκαιρίας» για την Ελλάδα να εμπλακεί σε βαθιές δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, αντί να βασίζεται υπερβολικά σε έκτακτα προσωρινά μέτρα, όπως συνέβαινε συχνά στο παρελθόν. Η είσπραξη φόρων πρέπει να βελτιωθεί με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και την απλούστευση και διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Ο έλεγχος επί των κρατικών δαπανών πρέπει να ενισχυθεί με τη βελτίωση της διοίκησης, τη μείωση των μισθών του δημόσιου τομέα και τον αυστηρότερο έλεγχο των δημόσιων φορέων (συμπεριλαμβανομένου του συστήματος υγείας) και των ζημιολόγων κρατικών επιχειρήσεων. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη σημαντική μείωση της αύξησης των δαπανών για τις δημόσιες συντάξεις τα επόμενα χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της ευθυγράμμισης των ελληνικών συντάξεων με τις βέλτιστες πρακτικές του ΟΟΣΑ και της εισαγωγής μέτρων για την αύξηση της πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης (OECD, 2011).

Η Ελλάδα έπρεπε να ξεκινήσει μεταρρυθμίσεις στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες παραμένουν πολύ άκαμπτες, και στις αγορές προϊόντων, οι οποίες παραμένουν υπερβολικά ρυθμισμένες και ανεπαρκώς καινοτόμες. Στην πραγματικότητα, η Ελλάδα έχει καθυστερήσει να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες της γνώσης και των πράσινων οικονομιών, με τους δείκτες καινοτομίας να υστερούν σταθερά σε σχέση με άλλες προηγμένες οικονομίες (OECD, 2011).

Η ελληνική κυβέρνηση έχει ήδη καθορίσει φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένου του επικαιροποιημένου προγράμματος σταθερότητας και ανάπτυξης. Αυτές οι πρωτοβουλίες αναμένεται να αποφέρουν σημαντικά δημοσιονομικά διαρθρωτικά οφέλη, συμπεριλαμβανομένου ενός πιο αποτελεσματικού και σύγχρονου φορολογικού συστήματος, βελτιωμένης δημοσιονομικής διαδικασίας και παρακολούθησης και πιο αξιόπιστων ελληνικών στατιστικών. Ωστόσο, η Ελλάδα θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να εντάξει αυτά τα μέτρα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο

μακροπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων για να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές της αδυναμίες (OECD, 2011).

Η στρατηγική για τη διόρθωση των ανισορροπιών και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας περιλαμβάνει:

- **Προτεραιότητα στην ενίσχυση της παραγωγικότητας:** Τα κέρδη παραγωγικότητας και ο περιορισμός των μισθών είναι απαραίτητα για την ανάκτηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, τη διατήρηση της ανάπτυξης και τη μείωση του σημαντικού εξωτερικού ελλείμματος.
- **Απλοποίηση και εκσυγχρονισμός του φορολογικού συστήματος.** Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης, ιδίως για τον ΦΠΑ και ο προτεινόμενος εξορθολογισμός του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων συντελούν δυναμικά στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης, ως προς αυτό συντελεί η ενοποίηση της διαχείρισης των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.
- **Βελτίωση της διαδικασίας προετοιμασίας του προϋπολογισμού.** Η άμεση εστίαση προς έναν προϋπολογισμό βάσει προγράμματος και ένα πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερα σημαντική για την καταπολέμηση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Θα πρέπει ωστόσο να εξεταστεί το ενδεχόμενο υιοθέτησης ενός αυστηρότερου δημοσιονομικού κανόνα, ίσως με συνταγματική κατάταξη, επιβάλλοντας έλεγχο των δαπανών.
- **Ενίσχυση του ελέγχου των δημοσίων δαπανών.** Ενδείκνυται να γίνονται άμεσα μεταρρυθμίσεις που εξορθολογίζουν και περιορίζουν το μισθολογικό κόστος. Περαιτέρω προτείνεται η αύξηση της διαφάνειας των προσλήψεων και περιορισμός της τακτοποίησης του συμβασιούχου προσωπικού, η ενίσχυση του δημοσιονομικού ελέγχου επί των δημόσιων φορέων και η αναδιάρθρωση ζημιωγόνων κρατικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, προτείνεται η αποπολιτικοποίηση των διοικητικών συμβούλιων και οι διοικήσεις των κρατικών επιχειρήσεων (Κ.Ο.Ε.), προκειμένου να γίνουν πιο επαγγελματικά και υπεύθυνα.

- **Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητά του.** Αύξηση της πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης, παράταση της περιόδου κατά την οποία υπολογίζονται οι συνταξιοδοτικές παροχές σε ολόκληρο τον εργασιακό βίο, επέκταση του αριθμού των ετών που απαιτούνται για την πλήρη σύνταξη, αλλαγή των όρων χορήγησης ελάχιστων συντάξεων περιορίζοντας την πρόσβαση σε άτομα που έχουν συμπληρώσει το νόμιμο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης.
- **Αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας και αντιμετώπιση της φτώχειας.** Βελτίωση των πολιτικών ενεργοποίησης με στόχο τις υφιστάμενες επιδοτήσεις απασχόλησης στους πλέον μειονεκτούντες νέους. Μείωση της νομοθεσίας για την προστασία της απασχόλησης και αντιμετώπιση του εκτεταμένου δυϊσμού στην αγορά εργασίας, μέσω της εισαγωγής μιας ενιαίας σύμβασης με μέτρια προστασία έναντι της απόλυσης. Ακόμη, προτείνεται να διασφαλιστεί ότι ο κατώτατος μισθός δεν λειτουργεί ως αντικίνητρο για την πρόσληψη νέων. Ενθάρρυνση πιο αποκεντρωμένων μισθολογικών διαπραγματεύσεων αποφεύγοντας τη διοικητική επέκταση συλλογικών συμβάσεων σε μέρη που δεν εκπροσωπούνται άμεσα στις συμβάσεις. Μεταρρύθμιση του συστήματος φορολογίας και παροχών για τον περιορισμό της εκτεταμένης φτώχειας στον εργαζόμενο πληθυσμό.
- **Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής ανταγωνισμού.** Μείωση του διοικητικού φόρτου για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις και τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα. Απελευθέρωση των επαγγελματικών υπηρεσιών, συνέχιση της ιδιωτικοποίησης και ενίσχυση του ανταγωνισμού στις βιομηχανίες δικτύου.
- **Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος.** Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός του τομέα της παιδικής μέριμνας μέσω καλύτερης νομοθεσίας και αυξημένης παροχής υπηρεσιών, ενίσχυση της σχολικής αυτονομίας και λογοδοσίας και των κινήτρων και της υπευθυνότητας των εκπαιδευτικών, βελτίωση του προγράμματος σπουδών στη δευτεροβάθμια και επαγγελματική εκπαίδευση.

- **Προώθηση της καινοτομίας και των βασισμένων στη γνώση δραστηριοτήτων και προώθηση μιας πράσινης δημοσιονομικής μεταρρύθμισης.** Ενίσχυση των δυνατοτήτων μάθησης στις επιχειρήσεις, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών, για να αναπτύξουν καινοτομία με την ευρεία έννοια, συμπεριλαμβανομένης της οργάνωσης, του μάρκετινγκ, των επιχειρηματικών μοντέλων κ.λπ..
- **Συνέχιση αποφασιστικών προσπαθειών για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στη διαχείριση και την αμεροληψία του κράτους.** Χρήση της οικονομικής κρίσης ως παράθυρο ευκαιρίας για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού και σύγχρονου δημόσιου τομέα (OECD, 2011).

4.3 Πολιτικές ενίσχυσης της ελληνικής οικονομίας μετά την υγειονομική κρίση του 2019

Η πανδημία του covid – 19 έχει επιβαρύνει άνευ προηγουμένου τις οικονομίες και τα δημόσια οικονομικά των χωρών της ζώνης του ευρώ, κάτι που θα απαιτήσει ισχυρή απάντηση της ΕΕ εκτός από τη δράση σε εθνικό επίπεδο. Στις 20 Μαΐου του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις της για οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2020. Στις 27 Μαΐου δημοσίευσε προτάσεις για ένα ταμείο ανάκαμψης για τη στήριξη της ανάκαμψης με μελλοντικές επενδύσεις και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (Haroutunian et al., 2020).

Ως απάντηση στο δραματικό σοκ της πανδημίας του covid – 19, όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ εφάρμοσαν πακέτα δημοσιονομικών μέτρων. Αυτά τα πακέτα αποτελούνται από διακριτικά μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης, κρατικές εγγυήσεις για δάνεια προς επιχειρήσεις και άλλα μέτρα στήριξης της ρευστότητας. Ένα σημαντικό στοιχείο των μέτρων διακριτικής ευχέρειας σχετίζεται με τη στήριξη των επιχειρήσεων, ιδίως τη διατήρηση της απασχόλησης (Haroutunian et al., 2020).

Οι χώρες έχουν επίσης επικεντρωθεί στις δαπάνες για την υγεία και στα μέτρα που στοχεύουν στη στήριξη των ανέργων και άλλων ευάλωτων ομάδων μέσω διαφόρων κοινωνικών μεταβιβάσεων. Από την πλευρά των εσόδων, οι αναβολές των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στοχεύουν κυρίως στην παροχή στήριξης ρευστότητας σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις 2020 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα διακριτικά δημοσιονομικά μέτρα ανέρχονται στο 3,25% του ΑΕΠ σε συνολικό επίπεδο της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, οι κρατικές εγγυήσεις για δάνεια σε επιχειρήσεις και άλλα μέτρα στήριξης της ρευστότητας ανέρχονται σε περίπου 20% του ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ, σύμφωνα με τα δημοσιονομικά σχέδια των κυβερνήσεων, όπως περιγράφονται στα προγράμματα σταθερότητας που δημοσιεύθηκαν στα τέλη Απριλίου²⁵.

Αυτά τα σχέδια, ωστόσο, αποκαλύπτουν μεγάλες διαφορές στο μέγεθος των πακέτων που εγκρίθηκαν μεταξύ των χωρών, κυρίως στο ποσό των κρατικών εγγυήσεων που παρέχονται. Τέτοιες διαφορές αυξάνουν τον κίνδυνο άνισης ανάκαμψης στη ζώνη του ευρώ και κατακερματισμού μεταξύ των οικονομιών της ζώνης του ευρώ²⁶.

Για να διευκολυνθεί μια επαρκής άμεση απάντηση στην εξαιρετική κρίση, το Συμβούλιο ECOFIN στις 23 Μαρτίου ενεργοποίησε τη γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Σε περίπτωση σοβαρής οικονομικής ύφεσης για τη ζώνη του ευρώ ή την ΕΕ συνολικά, και υπό την προϋπόθεση ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα του χρέους, η ενεργοποίηση αυτής της ρήτρας επιτρέπει στις χώρες να απομακρυνθούν από την απαίτηση δημοσιονομικής προσαρμογής που θα ίσχυε συνήθως στο πλαίσιο της δημοσιονομικής νομοθεσίας της ΕΕ. Κανόνες (Haroutunian et al., 2020).

Όλες οι χώρες θα πρέπει να συνεχίσουν να υποστηρίζουν τις οικονομίες τους για να ανακάμψουν από το σοβαρό σοκ, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη

²⁵ Policy Actions for Covid – 19 economic recovery. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/715196/policy-actions-covid-19-economic-recovery.pdf> με ημερομηνία 15/7/2022

²⁶ Policy Actions for Covid – 19 economic recovery. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/715196/policy-actions-covid-19-economic-recovery.pdf> με ημερομηνία 15/7/2022

μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Οι συστάσεις της Επιτροπής για τις δημοσιονομικές πολιτικές για το 2020-21 αναφέρουν ότι οι χώρες θα πρέπει, σύμφωνα με τη γενική ρήτρα διαφυγής, να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας, τη στήριξη της οικονομίας και την υποστήριξη της επακόλουθης ανάκαμψης. Στη συνέχεια, όταν το επιτρέπουν οι οικονομικές συνθήκες, συνιστάται στις χώρες να ακολουθούν δημοσιονομικές πολιτικές με στόχο την επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους, ενισχύοντας παράλληλα τις επενδύσεις. Όταν η σοβαρή οικονομική ύφεση εξαφανιστεί και προτού προκύψουν αμφιβολίες για τη μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρέους, η χρήση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου θα πρέπει να διακοπεί. Οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει στη συνέχεια να επαναλάβουν τις προσαρμογές που προβλέπονται στο Σύμφωνο (Haroutunian et al., 2020).

Η περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς το νέο σενάριο απαιτεί από τη χώρα να έρθει αντιμέτωπη με μια δύσκολη κατάσταση ανάμεσα σε άλλα ταραχώδη διλήμματα που τίθενται στους πολίτες της και στους λήπτες των αποφάσεων. Ενώ η Ελλάδα δεν έχει ακόμη επιλύσει την οικονομική και πολιτική κρίση του 2008, νέες προκλήσεις εμφανίστηκαν στα σύνορα. Παρά τα πάντα, η κυβέρνηση ενήργησε έγκαιρα, μέσα σε λίγες εβδομάδες μετά την πρώτη επιβεβαίωση θετικών κρουσμάτων, λαμβάνοντας κρίσιμες αποφάσεις, οι οποίες αποδείχθηκαν θεμελιώδεις για τον έλεγχο της επιδημίας του ιού (Kousi et al., 2021).

Ωστόσο, η Ελλάδα βγήκε πρόσφατα από μια περίοδο οικονομικής πίεσης, εμφανίζοντας θετικά σημάδια επιστροφής στην κοινωνική και οικονομική ομαλότητα. Η πανδημία, ωστόσο, άλλαξε δραστικά τη δυναμική της χώρας, έχοντας σημαντικό αντίκτυπο στην υγεία, την κοινωνική συνοχή και την οικονομία συνολικά²⁷.

Στα πλαίσια της αντιμετώπισης της κατάστασης, η Ελλάδα έλαβε μεγάλα ποσά από τους διάφορους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς, ιδίως το ταμείο Next

²⁷ The response of the Greek companies to the pandemic. Ανάκτηση από την σελίδα: Διαθέσιμο στη σελίδα: <https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-response-of-the-greek-companies-to-covid-19.html> με ημερομηνία 15/7/2022

Generation EU, που θα αποτελέσει σημαντικό μοχλό επενδύσεων και ανάπτυξης στη χώρα μακροπρόθεσμα. Συνολικά 31 δισεκατομμύρια ευρώ θα εκταμιευθούν μέσω αυτού του ταμείου έως το 2026. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στη δημιουργία 60.000 καθαρών θέσεων εργασίας έως το 2024²⁸.

Επιπλέον, αν και εύθραυστη, η κατάσταση στον τραπεζικό τομέα βελτιώνεται επίσης. Το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων αντιπροσώπευε περίπου το 20% των συνολικών ανεξόφλητων δανείων τον περασμένο Ιούνιο, το ήμισυ του επιπέδου που καταγράφηκε στο τέλος του 2019. Τον Οκτώβριο του 2019, η κυβέρνηση ξεκίνησε το πρόγραμμα προστασίας περιουσιακών στοιχείων Hercule, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τις τράπεζες να μειώσουν το χαρτοφυλάκιό τους με μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ιδίως χάρη στη δημιουργία μιας κρατικής εγγύησης για τις λεγόμενες δόσεις των ανώτερων. Το πρόγραμμα επρόκειτο να λήξει τον Μάρτιο του 2021, αλλά έχει παραταθεί μέχρι τον Οκτώβριο του 2022, γεγονός που αντικατοπτρίζει την επιτυχία του²⁹.

Κατά την χρονική περίοδο του 2021, η ελληνική οικονομία παρουσίασε μία εκπληκτική ανάπτυξη, μετά από συρρίκνωση ρεκόρ το 2020 λόγω της υγειονομικής κρίσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει ανάκαμψη του ΑΕΠ άνω του 7% το 2022, ρυθμός που θα παραμείνει ισχυρός, με άνοδο περίπου 5%. Στην αγορά εργασίας, η τάση είναι επίσης ενθαρρυντική, καθώς το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 13% τον Σεπτέμβριο του 2021³⁰.

²⁸ Greece: encouraging trends. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://economic-research.bnpparibas.com/ecotvweek/en-US/Greece-encouraging-trends-12/10/2021,c36739> με ημερομηνία 15/7/2022

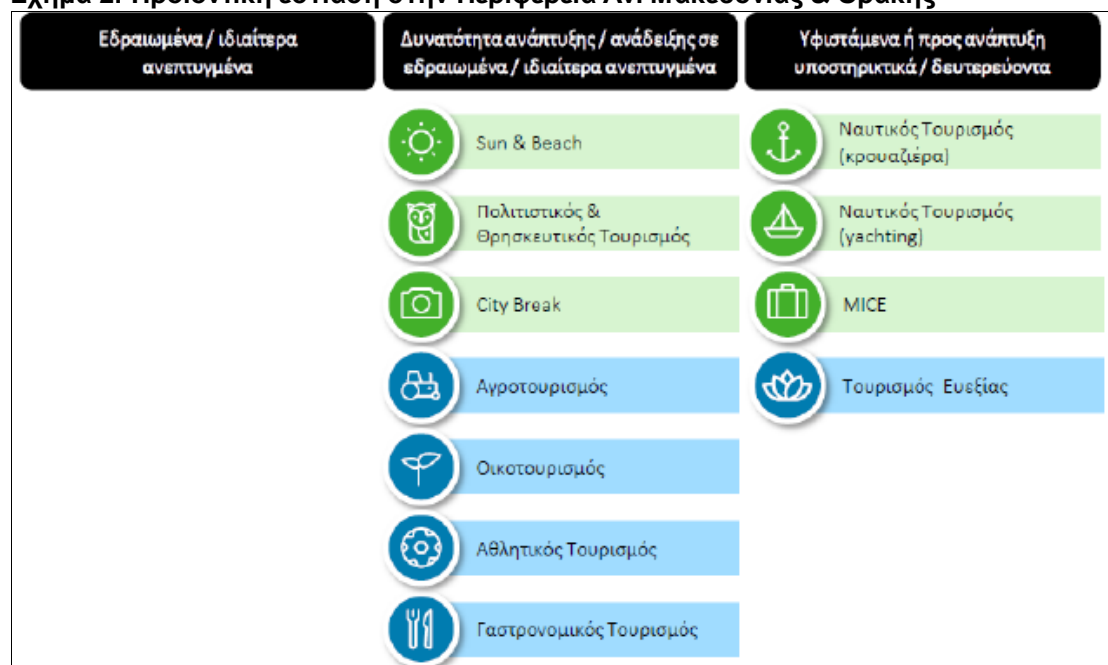
²⁹ Greece: encouraging trends. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://economic-research.bnpparibas.com/ecotvweek/en-US/Greece-encouraging-trends-12/10/2021,c36739> με ημερομηνία 15/7/2022

³⁰ Greece: encouraging trends. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://economic-research.bnpparibas.com/ecotvweek/en-US/Greece-encouraging-trends-12/10/2021,c36739> με ημερομηνία 15/7/2022

4.4 Στρατηγικές κατευθύνσεις – δράσεις για την ενίσχυση της οικονομίας του Ν. Έβρου

Με γνώμονα τις δράσεις και τις πολιτικές που έχει υιοθετήσει η ελληνική πολιτεία για την ενίσχυση της οικονομίας της, είναι βασικό να σημειωθεί ότι σε επίπεδο Περιφέρειας γίνονται πολλές ενέργειες ως προς αυτό. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το κέντρο βάρους για την ανάπτυξη της, αλλά και για την ενίσχυση του οικονομικού τομέα στον Ν. Έβρου πέφτει στον τουριστικό τομέα. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει γενικότερα η περιοχή είναι ότι δεν φέρει σημαντική τουριστική υποδομή με δυνατότητα προσέλκυσης περισσότερων επισκεπτών από τις χώρες των Βαλκανίων και της Τουρκίας προς τον εναλλακτικό και θεματικό τουρισμό. Παρακάτω προσδίδεται το σχήμα 2 που περιλαμβάνει τα προϊόντα που έχουν την δυνατότητα να μεγιστοποιήσουν το τουριστικό ενδιαφέρον για τη περιοχή (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Σχήμα 2: Προϊοντική εστίαση στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης

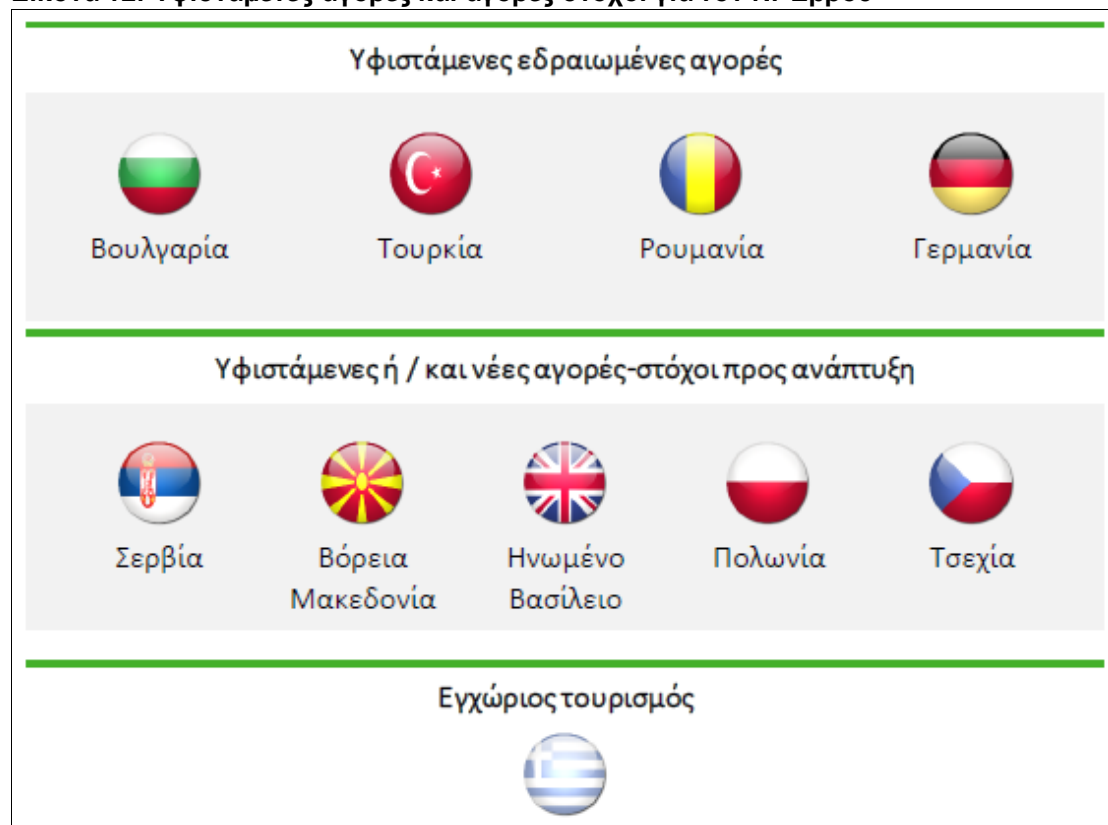
Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Για να μπορέσουν να αναπτυχθούν τα προϊόντα του παραπάνω πίνακα είναι αναγκαίο να τεθούν σε εφαρμογή κάποιες επιπρόσθετες επενδύσεις και δράσεις, οι οποίες σχετίζονται με τα εξής:

- Να προσελκυστεί το ενδιαφέρον ενός στρατηγικού επενδυτή με σκοπό την παραχώρηση του αερολιμένα της Αλεξανδρούπολης.
- Να εκτελεστεί πιο γρήγορα η διαδικασία για την πώληση του 67% του Οργανισμού Λιμένος της Αλεξανδρούπολης, με σκοπό την υλοποίηση αναπτυξιακών δράσεων στην περιοχή του λιμένα της πόλης, του αλιευτικού καταφυγίου των Θέρμων, της Μάκρης και την ανάπτυξη του εμπορικού σταθμού του λιμένα Καμαριώτισσας στη Σαμοθράκη.
- Να ολοκληρωθούν τα έργα που υπόκεινται σε κατασκευή ή σε σχεδιασμό στην Αλεξανδρούπολη, τα οποία θα ενισχύσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της περιοχής ως ένας από τους σημαντικότερους προορισμούς City Break.
- Να τεθούν σε εφαρμογή δράσεις που συντελούν στο να συντηρηθούν, να εκσυγχρονιστούν, να αναδειχθούν τα μουσεία, οι χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς του Ν. Έβρου.
- Να αναβαθμιστούν όλοι οι Μεθοριακοί Σταθμοί στον Ν. Έβρου.
- Να τεθεί σε υλοποίηση η ολοκληρωμένη και ισχυρή στρατηγική για την επικοινωνία, την διαφήμιση και την προώθηση της περιοχής, κάτω από το πρίσμα της εξέλιξης του Περιφερειακού Οργανισμού Διαχείρισης του Προορισμού.
- Να διαμορφωθεί μία κοινή ηλεκτρονική τουριστική πύλη για τον Ν. Έβρου (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Η πραγματοποίηση των δράσεων αυτών πρόκειται να δώσει τη δυνατότητα για την ενίσχυση του Ν. Έβρου και την προώθηση του σε πολύ ισχυρές αγορές. Η προώθηση της περιοχής στις αγορές που παρουσιάζονται στην εικόνα που ακολουθεί συντελεί στην ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος στον Ν. Έβρου και κατ' επέκταση στην ενίσχυση της οικονομίας του τόπου.

Εικόνα 12: Υφιστάμενες αγορές και αγορές στόχοι για τον Ν. Έβρου

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

4.5 Στρατηγικές κατευθύνσεις – δράσεις για την ενίσχυση της οικονομίας του Ν. Βοιωτίας

Στα πλαίσια των κρίσεων που έχει δεχθεί η ελληνική οικονομία και με βάση την πιο πρόσφατη που αφορά την υγειονομική κρίση του 2019 αυτό που διαδραματίζει κύριο ρόλο στην ενίσχυση της είναι η αναζωογόνηση του τουρισμού. Είναι γνωστό πως ο τουρισμός είναι η κύρια πηγή εισροών και βελτίωσης των τοπικών οικονομιών. Μετά το πλήγμα που υπέστη ο κλάδος είναι σημαντικό να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην επανέναρξη του και στην εύρυθμη λειτουργία του. Έτσι, σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερο ενδιαφέρον στην ενίσχυση του τουρισμού, για να μπορέσει να ενισχυθεί η οικονομία και να επέλθει η ευημερία στην κοινωνία.

Στον Ν. Βοιωτίας, μετά την εκδήλωση της πανδημίας του covid – 19, η οικονομία του τόπου κλονίστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό, αν και δεν αποτελεί ένα ανεπτυγμένο τουριστικό προορισμό. Συγκεκριμένα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σχετίζονται με την πρόσβαση και τη σύνδεση της περιοχής με διεθνής αγορές. Ωστόσο όμως, διατηρεί ιδιαίτερα βασικές δυνατότητες που συντελούν στην ανάπτυξη του πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού, του αγροτουρισμού, του οικοτουρισμού και του αθλητικού τουρισμού. Παρακάτω προσδίδεται το σχήμα 3 που περιλαμβάνει τα προϊόντα που έχουν την δυνατότητα να μεγιστοποιήσουν το τουριστικό ενδιαφέρον για τη περιοχή, καθώς ο Ν. Βοιωτίας διατηρεί τους αναγκαίους τουριστικούς πόρους για να παρέχει μία καλύτερη εμπειρία στον ισχυρότερο τουριστικό προορισμό της περιοχής που είναι ο Παρνασσός (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Σχήμα 3: Προϊοντική εστίαση στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

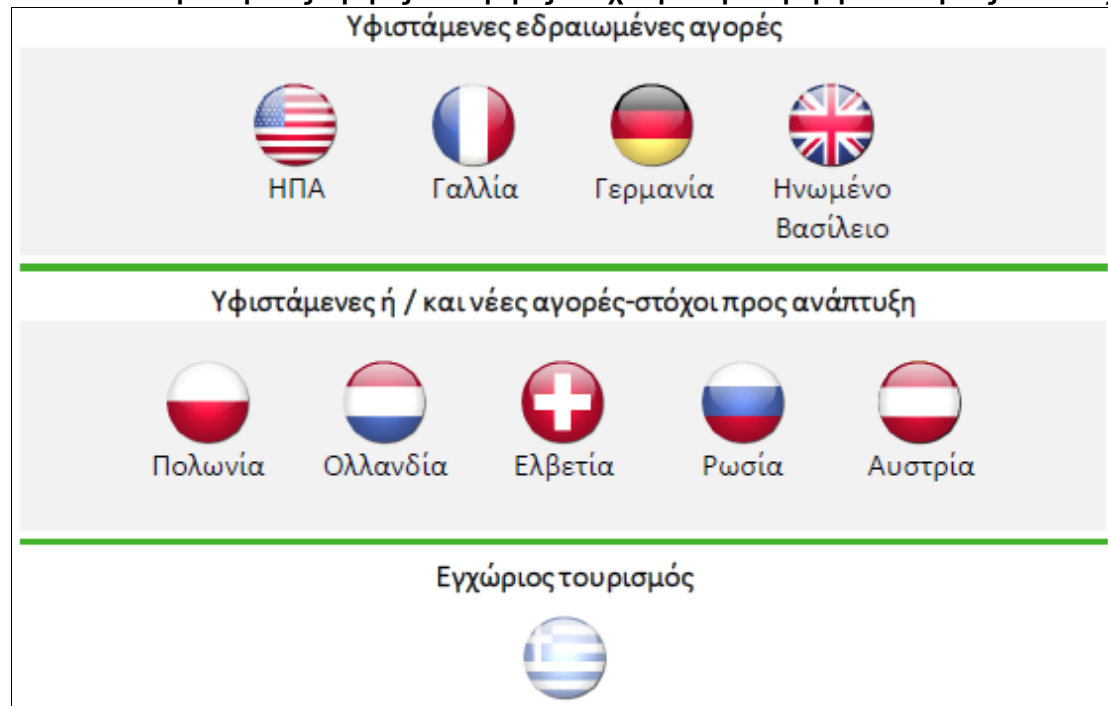
Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

Στα πλαίσια της υλοποίησης των ανωτέρω δράσεων στην περίπτωση του Ν. Βοιωτίας θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή τα εξής:

- Να αναβαθμιστούν οι υποδομές που διατίθενται στο χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού.
- Να αναβαθμιστεί και να μεγιστοποιηθεί η ελκυστικότητα της περιοχής με τη συμβολή των χωρικών αναπλάσεων, της βελτίωσης των υποδομών, των πεζόδρομων, των εγκαταλελειμμένων κτιρίων που προσδίδουν πολιτιστικό ενδιαφέρον με τη συμβολή της χρήσης καινοτόμων τεχνολογικών επιλογών που έχουν άμεση σχέση με εξέλιξη της περιοχής.
- Να δημιουργηθεί μία ενιαία ηλεκτρονική πύλη για τον Ν. Βοιωτίας για να εξυπηρετεί άμεσα τη ζήτηση των τουριστών, ως προς την εύρεση καταλυμάτων, δραστηριοτήτων, παροχών, υπηρεσιών κ.λπ..
- Να εφαρμοστεί ολοκληρωμένη και δυναμική στρατηγική για την επικοινωνία, την διαφήμιση και την προώθηση της περιοχής κάτω από το πρίσμα της εξέλιξης του Περιφερειακού Οργανισμού Διαχείρισης του Προορισμού (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Η υλοποίηση των δράσεων αυτών πρόκειται να δώσει τη δυνατότητα για την ενίσχυση του Ν. Βοιωτίας και την προώθηση του σε πολύ ισχυρές αγορές. Η προώθηση της περιοχής στις αγορές που παρουσιάζονται στην εικόνα που ακολουθεί συντελεί στην ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος στον Ν. Βοιωτίας και κατ' επέκταση στην ενίσχυση της οικονομίας του τόπου.

Εικόνα 13: Υφιστάμενες αγορές και αγορές στόχοι για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, (2021)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την μελέτη που πραγματοποιήθηκε, κατά την περίοδο 2007-2008 παρατηρήθηκε μία μορφή κρίσης στις αγορές της ευρύτερης κοινωνίας, η οποία προϋπήρχε για πολλά χρόνια. Σαφώς πρόκειται για την οικονομική κρίση. Προχωρώντας στην περίπτωση της Ελλάδας διακρίνεται ότι παρατηρήθηκαν επίσης ισχυρές επιδράσεις από την επέλαση της οικονομικής κρίσης. Πάραυτα, τα φορολογικά μέτρα που επέβαλε η ελληνική πολιτεία δεν απέδωσαν επίλυση στα προβλήματα που αντιμετώπιζε. Αυτό που έπρεπε να κάνει ήταν αρχικά να βελτιώσει τον ανταγωνισμό και να εστιάσει στην πραγματοποίηση επενδύσεων, μεγιστοποιώντας την περιουσιακή της δομή.

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 2019, εκδηλώθηκε μια μυστηριώδης πνευμονία, η οποία στις 11 Μαρτίου του 2020 κηρύχθηκε πανδημία από τον ΠΟΥ. Για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ελήφθησαν αυστηρά μέτρα σε όλο τον κόσμο. Μετά το κλείσιμο του εμπορίου διαταράχθηκαν οι αλυσίδες εφοδιασμού και δημιουργήθηκαν σημαντικοί περιορισμοί στην παραγωγή. Λόγω της αναστολής εργασίας, του περιορισμού των εισοδημάτων, της μεγιστοποιημένης αβεβαιότητας και του φόβου για την πανδημία οι πολίτες δαπάνησαν περισσότερα χρήματα σε είδη πρώτης ανάγκης και ατομικής προστασίας και υγιεινής

Όσον αφορά τις επιπτώσεις της πανδημίας του covid – 19 στην Ελλάδα παρατηρείται ότι περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον τομέα των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετη μείωση επιδέχθηκε το ΑΕΠ της χώρας, λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας του covid – 19 στους τομείς που παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες, όπως ξενοδοχειακός κλάδος, κλάδος εστίασης, τομέας των μεταφορών. Ακόμη, το επίπεδο της ανεργίας μεγιστοποιήθηκε αρκετά φτάνοντας το 16,8%. Κατά συνέπεια, από την πανδημία του covid – 19 μεγάλο πλήγμα δέχθηκε ο κλάδος του τουρισμού, καθώς ήταν εκείνος που σταμάτησε να λειτουργεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα, χάνοντας πολλά έσοδα.

Ο Ν. Έβρου, βάσει γεωγραφικών χαρακτηριστικών αποτελεί έναν από τους πιο μεγάλους νομούς της χώρας. Το 2011, είχε συνολικά 147.947 άτομα, ενώ το 2020 άγγιξε τα 147.091 άτομα. Η πλειοψηφία των κατοίκων απασχολείται

στον κλάδο παροχής υπηρεσιών υπό την θέση των πωλητών, στον κλάδο της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της δασοκομίας και της αλιείας και ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Την περίοδο 2012-2017, εξαιτίας της εκδήλωσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, σημειώθηκε συρρίκνωση ως προς το ΑΕΠ και στο Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ του νομού. Το 2008 έως το 2009 παρατηρήθηκε δραματική αύξηση των καταγγελιών σύμβασης και η συνολική αύξηση που επιδέχθηκε η ανεργία στην περιοχή άγγιξε το 48,7%

Η οικονομία του Ν. Έβρου επηρεάστηκε από την επιβολή προληπτικών περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή διασποράς του ιού. Ένα από τα μέτρα που οδήγησαν σε οικονομικές αναταραχές στον Ν. Έβρου ήταν η αναστολή λειτουργίας των επιχειρήσεων. Την περίοδο του 2020 το σύνολο των διεθνών αεροπορικών αφίξεων στο αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης παρουσίασε άνοδο, ενώ παρατηρήθηκε μείωση κατά 63% ως προς τις αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού στο ίδιο αεροδρόμιο, τις αφίξεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα και τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα. Οι συνολικές εισπράξεις από τα μουσεία του Ν. Έβρου περιορίστηκαν κατά 62% το 2020 σε σχέση με την περίοδο του 2019, λόγω της πανδημίας του covid – 19 και των εισπράξεων σε αρχαιολογικούς χώρους κατά 46%.

Ο Ν. Βοιωτίας αποτελεί μία επιπρόσθετη περιοχή της Ελλάδας, η οποία εντάσσεται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Το 2011 είχε συνολικά 117.920 άτομα και το 2020 άγγιξε τα 122.679 άτομα. Στον Ν. Βοιωτίας η πλειοψηφία των κατοίκων είναι ανειδίκευτοι εργάτες, κάνουν χειρονακτικές εργασίες, εργάζονται στον κλάδο της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της δασοκομίας και της αλιείας και απασχολούνται ως ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφών επαγγελματιών. Επιπρόσθετα, η οικονομία της περιοχής στηρίζεται και στην ανάπτυξη του τουρισμού, ο οποίος κερδίζει το ενδιαφέρον του κοινού όλες τις εποχές του χρόνου.

Η περιοχή του Ν. Βοιωτίας όμως κατά την περίοδο 2010-2016, μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα δεν σημείωσε καμία μεταβολή ως προς το ΑΕΠ στο Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ. Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης του 2008, η οικοδομική δραστηριότητα στο Ν. Βοιωτίας άρχισε να παρουσιάσει πτωτική πορεία.

Έπειτα, όταν ξέσπασε η υγειονομική κρίση του 2019 στον Ν. Βοιωτίας πολλές επιχειρήσεις την περίοδο της πανδημίας αναγκάστηκαν να τεθούν σε αναστολή λειτουργίας. Επιπλέον, παρατηρήθηκε πολύ μεγάλη μείωση ως προς τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα του Ν. Βοιωτίας και στις συνολικές εισπράξεις από τα μουσεία.

Η χάραξη πολιτικής για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της επακόλουθης παγκόσμιας ύφεσης έχει πλέον μετακινηθεί από τον περιορισμό της μετάδοσης με συγκεκριμένες ενέργειες που στοχεύουν στην προώθηση της ανάκαμψης και στην αλλαγή των κανονισμών για την αποτροπή επανεμφάνισης του προβλήματος. Η ελληνική κυβέρνηση έχει ήδη καθορίσει φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένου του επικαιροποιημένου προγράμματος σταθερότητας και ανάπτυξης.

Ως απάντηση στο δραματικό σοκ της πανδημίας του covid – 19, όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ εφάρμοσαν πακέτα δημοσιονομικών μέτρων. Αυτά τα πακέτα αποτελούνται από διακριτικά μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης, κρατικές εγγυήσεις για δάνεια προς επιχειρήσεις και άλλα μέτρα στήριξης της ρευστότητας. Η περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς το νέο σενάριο απαιτεί από τη χώρα να έρθει αντιμέτωπη με μια δύσκολη κατάσταση ανάμεσα σε άλλα ταραχώδη διλήμματα που τίθενται στους πολίτες της και στους λήπτες των αποφάσεων.

Με γνώμονα τις δράσεις και τις πολιτικές που έχει υιοθετήσει η ελληνική πολιτεία για την ενίσχυση της οικονομίας της, είναι βασικό να σημειωθεί ότι σε επίπεδο Περιφέρειας γίνονται πολλές ενέργειες ως προς αυτό. Ειδικότερα, στον Ν. Έβρου και Βοιωτίας το κέντρο βάρους για την ανάπτυξη τους, αλλά και για την ενίσχυση του οικονομικού τομέα πέφτει στον τουριστικό τομέα. Η πραγματοποίηση των δράσεων, όπως η ολοκληρωμένη και ισχυρή στρατηγική για την επικοινωνία, την διαφήμιση και την προώθηση της περιοχής, πρόκειται να δώσει τη δυνατότητα για την ενίσχυση του Ν. Έβρου και του Ν. Βοιωτίας και την προώθηση του σε πολύ ισχυρές αγορές. Όλα αυτά πρόκειται να ενισχύσουν σημαντικά την οικονομία των δύο εξεταζόμενων περιοχών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνική

Αργεΐτης, Γ., Κατσορίδας, Δ., Κολλιός, Γ. & Κρητικίδης, Γ. (2021). Οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 σε όρους μεταβολής του κύκλου εργασιών στην ελληνική οικονομία. Ενημέρωση

Βασιλειάδης, Δ. & Κλωνίδης, Σ. (2014). Η οικονομική κρίση στο Νομό Έβρου. Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Καβάλας

Βουμβάκη, Τ., Κουτούζου, Α., Κωνσταντοπούλου, Ν. & Κρόμπας, Ι. (2020). Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας Ειδικό θέμα: Τουρισμός. Εθνική Τράπεζα

Δαμαλάς, Α. (2020). Ο Κλάδος Εστίασης στην Ελλάδα. Οι Επιπτώσεις της Πανδημίας Covid-19 στον Κλάδο Εστίασης & Προτάσεις Υποστήριξης της Ανάκαμψης

ΕΛΣΤΑΤ, (2021). Εξέλιξη κύκλου εργασιών επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας λόγω της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού 2019 (covid – 19). Ελληνική Δημοκρατία – Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕΛΣΤΑΤ, (2020). Στατιστικά στοιχεία επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας λόγω της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού 2019 (covid – 19). Ελληνική Δημοκρατία – Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕΛΣΤΑΤ, (2016). Απογραφή Γεωργίας Κτηνοτροφίας 2016

ΕΛΣΤΑΤ, (2011). Απογραφή πληθυσμού 2011

ΙΝΣΕΤΕ, (2021). Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ετήσια Έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2020

ΙΝΣΕΤΕ, (2021). Περιφέρεια Στερεά Ελλάδα. Ετήσια Έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2020

ΙΝΣΕΤΕ, (2019). Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ετήσια Έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2018

ΙΝΣΕΤΕ, (2019). Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ετήσια Έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2018

ΙΤΕΠ, (2020). Ξενοδοχειακό Δυναμικό Περιφερειών

Ράπανος, Β. & Καπλάνογλου, Γ. (2014). Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη - Η περίπτωση της Ελλάδας. Ενότητα Φορολογία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Φιλολιά, Α., Παπαγεωργίου, Η., Στεφανάτος, Σ. (2005). Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Κρίσεων & Ανθρώπινος Παράγοντας. Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Abdalla, M., Alarabi, L. & Hendawi, A. (2021). Crisis Management Art from the Risks to the Control: A Review of Methods and Directions. Information, 12, 18

Adair A., Parsa A., Grissom T., (2010). Implications of the global financial crisis for property investment, IRERS

Andersen, A., Emil, H., Niels, J. and Adam, S. (2020) Consumer Responses to the COVID-19 Pandemic. In Working Papers in Responsible Banking & Finance. London: VOX EU, pp. 1–41

Andrushkiv, B., Vovk, Y., Pohaydak, O. and Fedyshyn, I. (2011). Crisis of Relationship in General Theory of Crisis”, Journal of International Studies, Vol. 4, No 1, 18-25

Balkhair, A. (2020). COVID-19 Pandemic: A New Chapter in the History of Infectious Diseases.

Balkhair, A., Al Maamari, K. & Alawi, FB. (2013). The struggle against MERS-CoV (the novel coronavirus). *Oman Med Journal*, 28(4): 226-227

Boin, A., Hart, P. & Kuipers, S. (2018). *The Crisis Approach*. Springer International Publishing, 23-38

Choi, S.H. (2014). The Study on Types and Characteristics of Crisis in University. *Scientific and Technical Information Contents Engineering Contents Design Contents Application Session*, 333-334

CRS Report for Congress, (2010). *The Global Financial Crisis: Analysis and Policy Implications*. Prepared for Members and Committees of Congress

Ezzahid, E., Firano, Z., Ennouhi, J., Laaroussi, A. & Serghini Anbari, A. (2022). Countries' readiness to deal with large-scale crises: analysis, measure, and World classification. *Policy Sciences*

Farooq, S., Shoeb Ahmed, S., Makhdoomi, M.O.A. & Akhtar, S. (2021). Performance Evaluation in Crises; An Organizational Perspective, *International Journal of Management (IJM)*, 12(2). 539-545

Gebski, L. (2021). The Impact of the Crisis Triggered by the COVID-19 Pandemic and the Actions of Regulators on the Consumer Finance Market in Poland and Other European Union Countries. *Risks*, 1-15

Giannoulakis, S., Karanikolas, N., Xifilidou, A. and Perchanidis, L. (2016). The Impact of the Financial Crisis on Residential Property Market of Greece, Aristotle University of Thessaloniki

Hamidovic, H. (2012). An Introduction to Crisis Management. *ISACA Journal*., Vol. 5

Hertati, L., Widiyanti, M., Desfitriana, Syafarudin, A. & Safkaur, O. (2020). The Effects of Economic Crisis on Business Finance. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(3), 236-244

Ioannidis, Y. & Pissarides, C. (2015). Is the Greek Crisis One of Supply or Demand?, *Brookings Papers on Economic Activity*

Iossiphides, T., Pechlivanidis, C. & Thanaskos, K. (2020b). COVID-19 Industry Pulse Report: Tourism. December

Ki, E.J. & Brown, K.A. (2013). The Effects of Crisis Response Strategies on Relationship Quality Outcomes. *Int. J. Bus. Commun.*, 50, 403–420

Kissinger, H. (2020). The coronavirus pandemic will forever alter the world order. *The Wall Street Journal*, 3(4), 2020

Kouretas, G. (2015). *The Greek Debt Crisis: Origins and Implications*, Athens University of Economics and Business

Kousi, T., Mitsi, L.C. and Simos, J. (2021). The Early Stage of COVID-19 Outbreak in Greece: A Review of the National Response and the Socioeconomic Impact. *International Journal Environmental Research Public Health*, 18, 322, 1-17

Laeven, L. & Valencia, F. (2012). *Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly*

Lockwood, N. (2005). *Crisis Management in Today's Business Environment: HR's Strategic Role*. SHRM

Macpherson, R.I.S. & Burkle, F.M.Jr. (2020). Humanitarian Aid Workers: The Forgotten First Responders. *Prehosp. Disaster Med.*, 1–4

Mantalos, P. (2014). Greek Debt Crisis “An Introduction to the Economic Effects of Austerity”, Swedish Business School

Milašinovic, S. & Kešetovic, Z. (2008). Crisis And Crisis Management – A contribution to a conceptual & terminological delimitation. *Megatrend Review*, vol. 5 (1), 167-186

Mou, J. (2020). Research on the Impact of COVID19 on Global Economy. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*

Moore, J., Groves, T., Pilkerton, G., Ashcraft, A. & Shrader, C. (2021). Geriatric antibody response to COVID-19. *Journal of the American Geriatrics Society*

Nelson, R., Belkin, P., Mix, D. (2011), *Greece's Debt Crisis: Overview, Policy Responses, and Implications*, Congressional Research Service

OECD, (2011). *Greece at a Glance Policies for a Sustainable Recovery*

OECD, (2009). *The Impact of the Global Crisis on SME and Entrepreneurship Financing and Policy Responses. Contribution to the OECD Strategic Response to the Financial and Economic Crisis*

Öztürk, Z. (2015). Effects of Global Financial Crisis on Greek Economy: Causes of Present Economic and Political Loss of Prestige, *International Journal of Managerial Studies and Research*

Pop, C. (2008). The financial crisis of 2007-2008 a review of the timeline and of its causes. *Studia Universitatis Babeş – Bolyai Negotia*, Liv. 2, 1-21

Reinhart, C. (2021). *From Health Crisis to Financial Distress*. Policy Research Working Paper

Shehzad, K., Xiaoxing, L., Bilgili, F. & Kocak, E. (2021). COVID-19 and Spillover Effect of Global Economic Crisis on the United States' Financial Stability. *Front. Psychol.*

Skomra, W. (2017). Risk management as part of crisis management tasks. *Foundations of Management*, Vol. 9, 245-256

Tzanis, Z. (2021). The impact of Covid – 19 on poverty in Greece

Vescoukis, V.C., Doulamis, N.D., Karagiorgou, S. (2012). A service oriented architecture for decision support systems in environmental crisis management. *Future Gener. Comput. Syst.*, 28, 593–604

Vlami P., (2013), Greek Fiscal Crisis and Repercussions for the Property Market, GreeSE Paper No.76 , Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, Hellenic Observatory or the LSE

Yeyati, E. & Filippini, F. (2021). Social and economic impact of COVID-19. *Global Economy and Development at Brookings*

Yi-Chi, W., Ching-Sung, C. Yu-Jiun, C. (2020). The outbreak of COVID-19: An overview. *Chinese Medical Association*, Vol. 83, Issue 3, 217-220

Youngblood, S. (2010). Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding. (Coombs, WT) and *Handbook of Risk and Crisis Communication* (Heath, RL and O’Hair, HD, Eds.). *IEEE Trans. Prof. Commun.* 53, 174–178

Διαδίκτυο

Λώλας, Φ. (2010). Καταρρέει η τοπική οικονομία μετά τα λουκέτα στην «Όππο Έβρος», τη «Θράκη» και την «Αρίστος Φίλης», που εκτιμάται ότι έχουν εκτοξεύσει την ανεργία σε επίπεδα άνω του 20%. <https://www.voria.gr/article/katapontistike-to-2009-i-oikonomia-tou-nomou-ebrou>

Attard, R., Camilleri, G., Guillaumier, G., Meilak, M. & Barberi, S. (2020). COVID-19 Industry Pulse Report: Tourism. https://www.ey.com/en_mt/responding-to-covid-19/pulse-report-tourism

Haroutunian, S., Hauptmeier, S. & Leiner-Killinger, N. (2020). The COVID-19 crisis and its implications for fiscal policies. https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2020/html/ecb.ebbox202004_07~145cc90654.en.html

The Causes and Implications of the 2008 Financial Crisis, Ανάκτηση από την σελίδα: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/2998.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Nomos_Evrou.png

Νομός Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%88%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%85 με ημερομηνία 1/7/2022

<https://www.maxmag.gr/city-guide/axiotheata-tis-alexandroyropolis-5-meri-poy-prepei-na-deis/>

<http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26>

Περιφερειακή Ενότητα Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: <http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26> με ημερομηνία 1/7/2022

<https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-ebroy/>

Παραμένει ο Έβρος πρώτος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στην ΠΑΜΘ. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.evros24.gr/paramenei-o-evros-protos-me-ton-megaly/> με ημερομηνία 1/7/2022

Οικονομία και οικισμοί Νομού Έβρου. Ανάκτηση από την σελίδα: <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/evros/pr12ec.pdf> με ημερομηνία 1/7/2022

<https://visital Alexandroupoli.gr/%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%81%CE%B F%CE%BC%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%BF->

%CE%B4%CE%AC%CF%83%CE%BF%CF%82-
%CF%84%CE%B7%CF%82-
%CE%B4%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%82/

<https://www.lighthousehotel.gr/el/the-river-evros-delta/>

<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SOP03/2011-M12>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Nomos_Viotias.png

Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82
με ημερομηνία 10/7/2022

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%AC#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Livadeia_general.jpg

Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:
<https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-boiotias/>
<http://www.pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-03-09-56-25/2012-06-03-10-08-26> με ημερομηνία 10/7/2022

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%8D_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%

BC%CE%BC%CE%B1_%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%
CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B7%CF%82.png

<https://www.kallikratis.org/perifereiaki-enotita-boiotias/>

ΕΛΣΤΑΤ: Στις 553.235 υπολογίζεται ο πληθυσμός στη Στερεά Ελλάδα
Παραμένει ο Έβρος πρώτος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στην ΠΑΜΘ.
Ανάκτηση από την σελίδα: <https://www.radiothiva.gr/content/16819/elstat-stis-553.235-ypologizetai-o-plithysmos-sti-sterea-ellada-analytika-o-plithysmos-ana-nomo- με ημερομηνία10/7/2022>

Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%92%CE%BF%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82#%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1 με ημερομηνία 10/7/2022

<https://www.athensvoice.gr/life/taxidia/749289/ola-osa-theleis-na-xereis-gia-tin-arahova/>

Νομός Βοιωτίας. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://web-greece.gr/destinations/viotia/> με ημερομηνία 10/7/2022

<https://viewsofgreece.gr/o-parnassos-tou-hioniou-amfikleia-polydroso/>

<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SOP03/2011-M12>

Policy Actions for Covid – 19 economic recovery. Ανάκτηση από την σελίδα:
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/715196/policy-actions-covid-19-economic-recovery.pdf> με ημερομηνία 15/7/2022

The response of the Greek companies to the pandemic. Ανάκτηση από την
σελίδα: Διαθέσιμο στη σελίδα: <https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek->

[thought-leadership/the-response-of-the-greek-companies-to-covid-19.html](https://www.pwc.com/thought-leadership/the-response-of-the-greek-companies-to-covid-19.html) με
ημερομηνία 15/7/2022

Greece: encouraging trends. Ανάκτηση από την σελίδα: <https://economic-research.bnpparibas.com/ecotvweek/en-US/Greece-encouraging-trends-12/10/2021,c36739> με ημερομηνία 15/7/2022